

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Įrodymų rinkimas

Įrodymų rinkimas

Jei keliate bylą teisme, paprastai labai svarbu pateikti teismui įrodymus, kuriais grindžiamas Jūsų reikalavimas.

Spustelėjus kurios nors šalies vėliavą, bus pateikta išsami tos šalies informacija.

Civiliniame procese įrodymai gali būti renkami ir už valstybės narės ribų. Kartais prireikia surinkti įrodymus kitoje, ne jūsų gyvenamojoje valstybėje narėje. Pavyzdžiui, gali prireikti apklausti kitoje valstybėje narėje esantį liudytoją ar ekspertą, o teismui gali reikėti apžiūrėti kitoje valstybėje narėje esančią įvykio vietą. Kalbant apie tarpvalstybinį įrodymų rinkimą Europos Sąjungoje, valstybių narių teisminis bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose reglamentuojamas 2001 m. gegužės 28 d. Reglamentu (EB) Nr. 1206/2001.

Susijusios nuorodos

[Įrodymų rinkimas – Pranešimai valstybėms narėms ir paieškos priemonė, padėsianti susirasti kompetentingą teismą ar instituciją](#)

[Patvirtinamosios informacijos rinkimas vaizdo konferencijos būdu](#)

[Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas](#) (295 Kb)

[Vaizdo konferencijų naudojimo renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose praktinis vadovas](#) (526 Kb)

Paskutinis naujinimas: 21/01/2019

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas.

Įrodymų rinkimas - Belgija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Belgijos sistemoje civilinė ir komercinė teisė yra atskiros sritys. Komercinė teisė yra specialioji teisė, skirta prekybininkams, o civilinė teisė siejama su įprasta teise.

Civilinės teisės įrodymų teisė išdėstyta Civilinio kodekso (ol. *Burgerlijk Wetboek*) 1315 straipsnyje. Tai – uždara sistema, įrodymų formos griežtai reglamentuotos (informaciją žr. 5a straipsnyje).

Komercinė įrodymų teisė išdėstyta Prekybos kodekso (ol. *Wetboek van Koophandel*) 25 straipsnyje. Svarbiausias ypatumas – sistemos atvirumas ir laisvė prekybos įmonėms pasirinkti įrodymų formas. Prekybos kodekso 25 straipsnyje teigiama: „Prekybinius įsipareigojimus galima įrodyti ne tik civilinės teisės leidžiamomis formomis, bet ir liudytojų parodymais visose bylose, kuriose teisėjas nusprendžia, kad tai leistina, išskyrus ypatingiems atvejams numatytas išimtis. Pirkimą ir pardavimą galima įrodyti priimta sąskaita faktūra ir tai neturi poveikio kitiems įrodymams, leistiniems pagal prekybos įstatymus.“

Procesiniai įrodymų civilinėse ir komercinėse bylose aspektai reglamentuojami Teismų kodekso (ol. *Gerechthelijk Wetboek*) 870 ir paskesniuose straipsniuose. Teismų kodekso 876 straipsnyje nurodyta, kad teismas turi spręsti jam pateiktą ginčą vadovaudamasis to konkretaus tipo ginčui taikomomis įrodymų taisyklėmis. Ginčas bus arba civilinis, arba komercinis.

Fakto, pareiškimo arba teiginio įrodymus turi pateikti proceso šalis, kuri juo remiasi. Proceso šalis, reikalaujanti įvykdyti prievolę, turi įrodyti, kad ta prievolė yra. Priešingai, proceso šalis, teigianti, kad neprivalo įvykdyti prievolės, turi pateikti mokėjimo įrodymus arba įrodyti faktą, dėl kurio ji yra nuo prievolės atleista (Civilinio kodekso 1315 straipsnis). Teisiniame procese kiekviena jo šalis privalo pateikti savo išdėstytų faktų įrodymus (Teismų kodekso 870 straipsnis: „*actori incumbit probatio*“). Paskui priešinga proceso šalis turi teisę nuginčyti šių faktų įrodomąją vertę, kai tai įmanoma ir leidžiama.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu nėra prieštaravimų dėl viešosios tvarkos ir nacionalinio saugumo, galima įrodyti visus faktus. Esama trijų teisės pateikti įrodymus procese apribojimų. Pirmiausia įrodytiną faktas turi būti susijęs su byla. Toliau – įrodytiną faktą turi būti įtikinamas, t. y. jis turi padėti teismą įtikinti, kokį sprendimą reikia priimti. Galiausiai pagal teisės nuostatas turi būti leidžiama pateikti tam tikrų faktų įrodymus: pavyzdžiui, neturi būti pažeidžiamas asmens privatumas, profesinis konfidencialumas ir korespondencijos privatumas.

Prezumpcijas priešinga proceso šalis paprastai gali nuginčyti. Negalima ginčyti tik nenuginčijamųjų prezumpcijų („*juris et de jure*“); teikti įrodymus joms nuginčyti yra netgi neteisėta. Nuginčijamąsias prezumpcijas („*juris tantum*“) įmanoma ir galima nuginčyti pateikiant priešingus įrodymus: tam priimtina įrodymų formos reglamentuojamos civilinėje teisėje, o komercinėje – nereglamentuojamos.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Proceso šalių pateikti argumentai turi įtikinti teismą. Teismas turi būti tikras dėl įrodymų pagrindo ir jų patikimumo. Jeigu teismas padaro išvadą, kad jam pateikti argumentai gali padėti išspręsti ginčą ir kad pateikti argumentai patikimai atspindi tiesą byloje, jis tiems argumentams priskiria įrodomąją vertę. Vieni ar kiti argumentai gali būti laikomi tinkamais įrodymais tik tada, kai teismas jiems priskiria įrodomąją vertę.

Įrodomoji vertė šiek tiek subjektyvi, o patys įrodymai griežtai objektyvūs. Priemonės, kaip įrodymo, statusas priklauso nuo privalomo įrodymų patikimumo. Įrodymai bus teisiškai laikomi įrodymais tik tuo atveju, jeigu yra pakankamai patikimi, nes juk teismui neleidžiama spręsti savo nuožiūra. Taip yra, kai pateikiami dokumentiniai įrodymai. Jeigu teismas teisėtai gauto dokumento turinį aiškina su tikrąja jo formuluote nesuderinama linkme, jis pažeidžia oficialių dokumentų, kaip įrodymų, statusą. Pralaimėjusi proceso šalis šiuo pagrindu gali remtis teikdama skundą kasaciniam teismui.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teiginį pateikusi proceso šalis turi būti pajėgi jį įrodyti. Kai kuriais atvejais teisėjas gali nurodyti proceso šaliai naudoti tam tikros formos įrodymus – pavyzdžiui, dėl oficialiai nustatytos priesaikos (Civilinio kodekso 1366 straipsnis). Teismas, laikydamasis griežtų sąlygų, gali reikalauti, kad proceso šalis prieš padarydama tam tikrą pareiškimą duotų priesaiką, taip siekiant, kad nuo jo priklausytų ginčo baigtis, arba tiesiog nustatyti priteistiną sumą.

Teismas gali apklausti proceso šalis ir nurodyti apklausti liudytojus, išskyrus atvejus, kai tai draudžiama teisės aktais (Teismų kodekso 916 straipsnis). Jis taip pat gali užsakyti ekspertizę tam tikriems faktams nustatyti arba techninei konsultacijai gauti (Teismų kodekso 962 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Tyrimo priemonių turi prašyti viena iš proceso šalių pareikšdama pagrindinį ieškinį ir laikinąjį ieškinį. Vėliau teismo priimta nutartimi gali būti leista taikyti tyrimo priemones, kurių buvo prašoma, arba atsisakyta leisti jas taikyti, nurodant priežastis.

Rašysenos palyginimui (Teismų kodekso 883 straipsnis) arba klastotės tyrimui (Teismų kodekso 895 straipsnis) teismas nurodo proceso šalims atvykti į teismą (su teisiniu atstovu arba be jo) ir pateikti jam visus liudijimus, dokumentus ir daiktus, kuriuos reikia palyginti, arba dokumentą, kuris, kaip įtariama, yra klastotė. Teismas gali išspręsti bylą iš karto arba užregistruoti ją kanceliarijoje, o paskui atlikti savo tyrimą arba pasikonsultuoti su ekspertu. Teismas priima galutinį sprendimą dėl rašysenos palyginimo arba klastotės tyrimo.

Kai proceso šalis siūlo pateikti įrodymus vieno arba kelių liudytojų parodymais, teismas gali leisti pateikti įrodymus, jeigu jie yra leistini (Teismų kodekso 915 straipsnis). Teismas gali nurodyti apklausti liudytojus, jeigu tai nedraudžiama įstatymu. Teismo kancleris šaukimą liudytojams įteikia ne vėliau kaip likus aštuonioms dienoms iki jų apklausos dienos. Jie turi prisiekti ir teisėjas juos apklausia po vieną. Teismas klausimus liudytojui gali pateikti savo iniciatyva arba vienos iš proceso šalių prašymu. Parodymai užrašomi, perskaitomi, o prireikus – ištaisomi ir papildomi, tada liudytojo apklausa baigiama.

Kad būtų išspręstas ginčas arba jo būtų išvengta, teismas gali nurodyti atlikti ekspertizę. Ekspertizė gali būti susijusi tik su nustatytais faktais arba technine konsultacija (Teismų kodekso 962 straipsnis). Ekspertas savo pareigą atlieka prižiūrimas teismo. Proceso šalys suteikia ekspertui visus reikiamus dokumentus ir įvykdo visus pagrįstus jo reikalavimus. Ekspertizė turi būti pristatyta iki teismo nurodymu nustatytos datos. Jeigu ataskaita prieštarauja paties teismo tvirtam įsitikinimui, teismas neprivalo vadovautis eksperto konsultacija.

Teismas savo iniciatyva arba proceso šalių prašymu gali nurodyti atlikti tyrimą *in situ* (Teismų kodekso 1007 straipsnis). Tyrimą, kuriame proceso šalims leidžiama arba neleidžiama dalyvauti, atlieka nurodęs jį atlikti teisėjas arba asmuo, kuris oficialiai privalo jį atlikti. Parengiama ir proceso šalims perduodama oficiali visos veiklos ir nustatytų faktų ataskaita.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas niekada neprivalo priimti proceso šalies prašymo taikyti tyrimo priemones. Tačiau jeigu teisėjui perduodamas oficialus nurodymas, jis turi jį įvykdyti (Teismų kodekso 873 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal (visuotinę) civilinę teisę esama penkių tipų įrodymų: rašytiniai įrodymai, liudytojų parodymai, prezumpcijos, proceso šalių pripažinimai ir priesaikos (Civilinio kodekso 1316 straipsnis).

Rašytiniai įrodymai (Teismų kodekso 1317 straipsnis) gali būti pateikti arba autentiška, arba privačia priemone. Autentiškas dokumentas – tai priemonė, kurią įstatyme nustatyta forma įvykdė kompetentingas valstybės pareigūnas (pavyzdžiui, notaras arba civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnas) ir proceso šalys bei tretieji asmenys ją laiko įtikinamu tame dokumente esančio susitarimo įrodymu. Patvirtintą privatų dokumentą, kurį pasirašė visos atitinkamos proceso šalys ir kurio parengta tiek kopijų, kiek yra proceso šalių, proceso šalys laiko įtikinamu įrodymu. Bylose, kurių ieškinio suma ar vertė didesnė negu 375 EUR, turi būti parengta rašytinė priemonė (Civilinio kodekso 1341 straipsnis).

Liudytojų parodymais (Civilinio kodekso 1341 straipsnis) neleidžiama ginčyti ar papildyti rašytinių dokumentų turinio. Tačiau tais atvejais, kai esama tik *prima facie* rašytinių įrodymų arba kai rašytinių įrodymų nebuvo įmanoma parengti, priimami liudytojų parodymai.

Prezumpcijos (Civilinio kodekso 1349 straipsnis) yra išvados, žinomo fakto pagrindu daromos pagal teisės nuostatas arba teismo iniciatyva, kad būtų galima nustatyti nežinomą faktą. Prezumpcijomis negalima nugincyti rašytinių priemonių turinio, tačiau, kaip ir liudytojų parodymais, jomis galima papildyti *prima facie* rašytinius įrodymus ir jas galima pateikti vietoj rašytinių įrodymų, kurių nebuvo galima parengti.

Proceso šalių pripažinimai (Civilinio kodekso 1354 straipsnis) yra teisiniai ir neteisiniai. Teisminis pripažinimas yra proceso šalies arba specialiai įgalioto jos atstovo teisme padarytas pareiškimas, kuriuo galima remtis jį padariusio asmens nenaudai. Neteisminiam pripažinimui jokie procesiniai reikalavimai netaikomi.

Viena proceso šalis gali pareikalauti, kad kita proceso šalis prisiektų (lemiama priesaika) (Civilinio kodekso 1357 straipsnis), arba to gali pareikalauti teismas. Jeigu duodama lemiama priesaika, ji yra įrodymas tik asmens, reikalavusio prisiekti, naudai arba nenaudai.

Įrodymai komercinėse bylose (Prekybos kodekso 25 straipsnis) nereglamentuojami, tačiau apima specialią įrodymų formą, t. y. priimtą sąskaitą faktūrą pardavimo sutarčių atveju. Prekybininkas, pasinaudodamas priimta sąskaita faktūra, visada gali parengti galiojantį įrodymą, o kiti rašytiniai įrodymai turi būti parengti priešingos šalies arba iš jos gauti, kad būtų laikomi įrodymais.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai Civiliniame kodekse reglamentuojami kaip nepriklausoma įrodymų forma; procesiniai įrodymų aspektai įtraukti į Teismų kodeksą.

Ekspertizė yra tik įrodymų pateikimo būdas, ji reglamentuojama Teismų kodekse. Proceso šalys gali prašyti teismo pakviesti liudytojus, tačiau negali savo iniciatyva paskirti ekspertų. Tai gali padaryti tik teismas.

Rašytiniai įrodymai turi įrodomąją vertę ir teismas turi laikytis jų turinio, tačiau ši nuostata netaikoma ekspertizėms ir eksperto nuomonėms. Jeigu ekspertizė ar nuomonė prieštarauja teisėjo vidiniam įsitikinimui, jis neprivalo ja vadovautis (Teismų kodekso 986 straipsnis).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Yra reglamentuojamų įrodymų formų hierarchija. Aukščiausią vietą užima pripažinimai ir priesaikos. Rašytinė priemonė visada užima aukštesnę vietą negu liudytojai ir prielaidos. Autentiški dokumentai (liudijimai) yra įtikinami įrodymai tarp proceso šalių ir trečiųjų asmenų atžvilgiu, o pripažintas privatus dokumentas yra įtikinamas įrodymas tarp proceso šalių. Liudytojų parodymais ir prezumpcijomis galima remtis tik tuo atveju, jeigu dokumentiniai įrodymai yra neišsamūs arba jeigu dokumentinių įrodymų prievolės įrodymų pateikti neįmanoma.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Atsižvelgiant į tai, ar faktas priskiriamas civilinei, ar komercinei teisei, įrodymai yra teisiškai reglamentuojami arba nereglamentuojami. Pagal civilinę teisę autentiškas dokumentas arba privatus dokumentas turi būti parengtas visoms byloms ir operacijoms, kurių suma ar vertė viršija 375 EUR (Civilinio kodekso 1341 straipsnis). Įrodymais gali būti laikoma tik ši priemonė; liudytojų parodymai ir prezumpcijos yra neleistini. Komercinėse bylose, priešingai, liudytojų parodymais ir prezumpcijomis pateikti įrodymai iš esmės yra leistini, jais galima nugincyti arba papildyti dokumentų turinį.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Ne, liudytojai apklausiami proceso šalių prašymu arba teismas juos apklausia *ex officio* (Teismų kodekso 915–916 straipsniai).

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Jeigu šaukiamas liudytojas, kuris nurodo, kad turi teisėtą priežastį atsisakyti teikti įrodymus, klausimas pateikiamas teismui. Teisėta priežastimi, be kitų, laikoma liudytojo pareiga saugoti verslo paslaptis (Teismų kodekso 929 straipsnis).

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Kaip liudytojas šaukiamas asmuo privalo atvykti. Jeigu jis neatvyksta, teismas vienos iš šalių prašymu gali įteikti jam šaukimo raštą, kurį pristato teismo antstolis (Teismų kodekso 925 straipsnis). Jeigu kaip liudytojas šaukiamas asmuo neatvyksta, jam pagal baudžiamąją teisę gali būti skiriama bauda (Teismų kodekso 926 straipsnis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Liudytojo parodymai negalioja, jeigu juos pateikia asmuo, teisiškai nekompetentingas tai daryti (Teismų kodekso 961 straipsnio 1 dalis).

Nepilnametis, kuriam nėra penkiolikos metų negali būti prisaikdintas apklausai. Jo pareiškimai gali būti naudojami tik kaip informacija (Teismų kodekso 931 straipsnio 1 dalis).

Nepilnametį, turintį reikiamą gebėjimą suvokti, jo paties prašymu arba teismo nurodymu su tuo nepilnamečiu susijusiame procese gali apklausti teisėjas arba teisėjo paskirtas asmuo, tačiau nepilnametis gali atsisakyti būti apklausiamas teismo nurodymu (Teismų kodekso 931 straipsnio 3–7 dalyse).

Tiesiosios žemutinės linijos kraujo ryšiais susiję giminaičiai negali būti apklausiami tais atvejais, kai jų tiesiosios aukštesnės linijos kraujo ryšiais susiję giminaičiai turi priešingų interesų (Teismų kodekso 931 straipsnio 2 dalis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Proceso šalys negali tiesiogiai kreiptis į liudytoją ar jo pertraukti – jos visada turi kreiptis į teisėją (Teismų kodekso 936 straipsnis). Teisėjas *ex officio* arba proceso šalies prašymu gali pateikti liudytojui klausimų įrodymams paaiškinti ar papildyti (Teismų kodekso 938 straipsnis).

Netiesioginiai liudytojų parodymai galioja; tam neprieštarauja jokia įstatymo nuostata ar teisinis principas. Be to, Teismų kodekso 924 straipsnyje nurodyta, kad jeigu liudytojai negali atvykti asmeniškai, teisėjas gali nuspręsti paimti parodymus toje vietoje, kurioje liudytojas faktiškai yra.

jas (videokonferenciją, telekonferenciją ir kitas) renkant įrodymus.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai gautų įrodymų procese naudoti negalima. Todėl teisėjas, priimdamas sprendimą, privalo šių įrodymų nepaisyti. Įrodymai, gauti pažeidžiant privatumą, profesinę paslaptį ar korespondencijos privatumą, yra neteisėti ir neleistini.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Proceso šalies pateiktų dokumentų negalima naudoti kaip įrodymų tos pačios proceso šalies naudai. Tik komercinėje teisėje prekybininkas savo pozicijai įrodyti kaip pardavimo sandorio įrodymus gali naudoti (kliento priimtą) sąskaitą faktūrą, net jei tai jo paties išrašytas dokumentas. Tinkamai tvarkomos apskaitos įrašus teismas gali priimti kaip prekybininkų operacijų įrodymus.

Proceso šalies pripažinimas yra pačios proceso šalies arba jos specialiai įgalioto atstovo pareiškimas teisme. Jis laikomas įtikinamu įrodymu pripažinimą padariusio asmens nenaudai.

Paskutinis naujinimas: 06/10/2014

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Bulgarija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Kad bylos šalies teiginį teismas pripažintų, šalis jį turi įrodyti remdamasi teisės aktuose numatytais leistinomis įrodinėjimo priemonėmis. Tai reiškia, kad esama įvairių rūšių procesinių veiksmų, suskirstytų į kategorijas priklausomai nuo teismo proceso etapo.

Civilinio proceso kodekso (GPK) 153 straipsnyje reikalaujama, kad būtų įrodyti visi ginčytini faktai, aktualūs ginčui išspręsti, ir ryšiai tarp jų, o GPK 154 straipsnyje reikalaujama, kad kiekviena šalis įrodytų faktus, kuriais ji grindžia savo reikalavimus ir prieštaravimus.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pagal dabartinę nacionalinę teisę faktai, kurių teisinė prielaida yra nustatyta teisės aktuose, neprivalo būti įrodinėjami. Įrodymai, pateikti siekiant įrodyti, kad konkreti teisinė prielaida negalioja, yra leistini visais atvejais, išskyrus atvejus, kai tai draudžiama teisės aktais (GPK 154 straipsnio 2 dalis).

Be to, neprivalo būti įrodinėjami faktai, kurie yra plačiai žinomi visuomenei ir teismui *ex officio* pagrindu ir apie kuriuos teismas turi informuoti šalis (GPK 155 straipsnis).

Šiuo klausimu, prasidėjus procesui, teismas turi parengti sąrašą, nurodydamas, kuriuos faktus reikia įrodyti, taip pat nurodydamas šalis, kurios juos turi įrodyti, ir kam tenka prievolė įrodyti. Teismas taip pat sprendžia dėl šalių prašymų pateikti įrodymus ir priima įrodymus, kurie yra susiję su byla, leistini ir reikalingi (GPK 146 straipsnis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Faktai, kuriais šalis remiasi savo reikalavimams pagrįsti, turi būti įrodyti teisės aktuose nustatytais su byla susijusiomis įrodinėjimo priemonėmis. Teismas turi apsvarstyti kiekvieną įrodymą ir nustatyti jo reikšmę byloje (t. y. oficialaus ir privataus dokumento skirtumą).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymai byloje renkami remiantis rašytiniu atitinkamos šalies prašymu arba žodiniu prašymu, pateiktu teismo posėdyje pagal laisvo disponavimo principo taikymo taisyklės.

Tačiau kai teismas nustato, kad tam tikri įrodymai yra svarbūs bylai, jis gali savo iniciatyva nurodyti surinkti įrodymus.

Prašydama surinkti įrodymus, šalis nurodo faktus ir įrodinėjimo priemones, kuriomis ji naudosis tiems faktams pagrįsti.

Prašyme, kuriuo siekiama leidimo apklausti liudytoją, šalis turi nurodyti klausimus, kurie bus pateikti liudytojui, liudytojo vardą ir pavardę bei adresą, taip pat dieną, kurią, šalies pageidavimu, liudytojas turėtų būti šaukiamas atvykti į teismą.

Prašyme dėl klausimų pateikimo priešingai šaliai turi būti išdėstyti klausimai, į kuriuos šalis bus prašoma atsakyti.

Prašyme leisti liudyti ekspertui turi būti nurodyta eksperto specialių ekspertinių žinių sritis, eksperto išvados tema ir liudytojo eksperto užduotis.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Kai teismas patenkina prašymą surinkti įrodymus, jis priima nutartį, nustatydamas įrodymų rinkimo laikotarpį. Laikotarpis pradamas skaičiuoti teismo posėdžio, kuriame jis buvo nustatytas, metu, taip pat ir šaliai, kuri teisme posėdyje nedalyvavo, nors jai buvo tinkamai įteiktas šaukimas.

Pagal GPK 131 straipsnio 1 dalį ir 127 straipsnio 2 dalį šalis turi nurodyti įrodymus ir konkrečius tais įrodymais pagrindžiamas aplinkybes ir pateikti visus joms prieinamus rašytinius įrodymus tuo pačiu metu, kai pateikiamas prašymas, ir tuo metu, kai gaunamas priešingos šalies triplikas.

Pagal GPK 158 straipsnį, kai dėl tam tikrų įrodymų surinkimo kyla abejonių arba tai atlikti yra itin sudėtinga, teismas gali nustatyti laikotarpį įrodymams surinkti ir toliau nagrinėti bylą be atitinkamų įrodymų, jeigu jie per nurodytą laikotarpį nepateikiami. Įrodymai gali būti surenkami vėlesniu proceso etapu, jeigu taip procesas nepagrįstai neužvilkinamas.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali specialia nutartimi atmesti prašymus surinkti įrodymus, jeigu faktai, kuriuos šalis pageidauja įrodyti, neturi reikšmės bylai ir jeigu prašymai surinkti įrodymus nebuvo pateikti laiku. Kai šalis prašo apklausti keletą liudytojų, kad būtų nustatytas faktas, teismas gali leisti apklausti tik kai kuriuos siūlomus liudytojus. Jeigu ginčijamas faktas nenustatomas, šaukiami kiti liudytojai (GPK 159 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Civilinio proceso kodekse numatytos šios įrodinėjimo priemonės:

liudytojų pareiškimai, reglamentuojami 163–174 straipsniuose;

šalių paaiškinimai:

kuriais pripažįstamas konkretus faktas;

kurie teikiami atsakant į konkrečius klausimus;

šalių pareiškimams taikomos GPK 175–177 straipsnių nuostatos;

rašytiniai įrodymai, reglamentuojami GPK 178–194 straipsniuose;

oficialūs dokumentai;

privatūs dokumentai.

Rašytinius įrodymus gali pateikti abi šalys, tačiau jų taip pat gali pareikalauti teismas. Rašytiniai įrodymai gali būti pateikti popierine arba elektronine forma.

Pastaruoju atveju teismas gali pareikalauti pateikti dokumentą ne tik spausdintine, bet ir elektronine forma. Jeigu šalis pateikia dokumento kopiją, jai gali būti nurodyta taip pat pateikti dokumento originalą (GPK 183 straipsnis).

Dokumentai paprastai teikiami bulgarų kalba. Jeigu dokumentai pateikiami užsienio kalba, prie jų turi būti pridėtas šalies patvirtintas tikslus vertimas į bulgarų kalbą.

Pagal GPK 187 straipsnį, jeigu teismas gali nesunkiai gauti spausdintą medžiagą, užtenka nurodyti vietą, kurioje medžiaga yra paskelbta.

Teismas gali nurodyti, kad tam tikrus rašytinius įrodymus pateiktų byloje nedalyvaujančios šalys arba trečiosios šalys. Pagal GPK 190 ir 192 straipsnius kiekviena šalis gali prašyti teismo tai padaryti, o teismas savo nurodymą grindžia visais jam prieinamais įrodymais. Siekiant gauti rašytinius įrodymus iš nesusijusios šalies, teismui turi būti pateiktas specialus rašytinis prašymas. Prašymo kopija pateikiama atitinkamai trečiajai šaliai.

Nors šalys turi teisinę prievolę pateikti įrodymus, jos gali atsisakyti tai padaryti, jeigu dokumentas yra susijęs su jų arba jų šeimos nario asmeniniu gyvenimu arba jeigu pateikus įrodymą jie patirtų didelę gėdą arba jų atžvilgiu būtų pradėtas baudžiamasis persekiojimas. Šiuo atveju, jeigu yra įvykdytos tam tikros sąlygos, teismas gali nurodyti šaliai pateikti dokumento ištraukas.

Pagal tarptautinę teisę šalys gali ginčyti priešingos šalies pateikto rašytinio dokumento autentiškumą, tačiau turi tai padaryti, kol nepateiktas atsiliepimas į jų pateiktą pareiškimą. Jeigu dokumentas yra pateiktas teismo posėdyje, jis turi būti užginčytas iki teismo posėdžio pabaigos. Jeigu priešinga šalis pageidauja naudotis ginčijamu dokumentu, teismas nurodo ištirti jo autentiškumą. Prievolė įrodyti tenka šaliai, ginčijančiai dokumento autentiškumą. Jeigu ginčijamame dokumente nėra jos autentiškumą ginčijančios šalies parašo, prievolė įrodyti tenka dokumentą pateikusiai šaliai. Atlikęs tyrimą ginčijamo dokumento autentiškumui nustatyti, teismas nusprendžia, ar dokumentas yra tikras, ar netikras. Teismas šio nustatymo motyvus gali įtraukti į savo sprendimą byloje (GPK 193 ir 194 straipsniai).

Liudytojų ekspertų dalyvavimo taisyklės nustatytos GPK 195–203 straipsniuose.

Liudytojai ekspertai skiriami šalių prašymu arba teismo iniciatyva. Liudytojai ekspertai savo išvadas pateikia likus bent vienai savaitei iki paskirtos teismo posėdžio, kuriame išvada turi būti priimta, dienos.

Jeigu liudytojo eksperto išvada ginčijama, teismas gali skirti vieną arba daugiau kitų liudytojų ekspertų. Teismas taip pat gali prašyti liudytoją ekspertą persvarstyti savo išvadą arba atitinkamu klausimu pateikti antrą nuomonę.

Vizualinio patikrinimo ir patvirtinimo taisyklės nustatytos GPK 204–206 straipsniuose.

Šalių prašymu arba savo nuožiūra teismas gali nurodyti vizualiai patikrinti kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą arba patvirtinti asmenį dalyvaujant arba nedalyvaujant liudytojams ir teismo paskirtiems ekspertams.

Vizualiniai patikrinimai ir patvirtinimas yra įrodymų rinkimo ir tikrinimo metodai. Jie priklauso viso teismo kompetencijai ir gali būti pavesti vienam teisėjui arba kitam teismui.

Teismas šalims nurodo vizualinio patikrinimo datą ir vietą. Parengiamas vizualinio patikrinimo protokolai, kuriame išsamiai išdėstomos patikrinimo išvados, liudytojų ekspertų pateikti paaiškinimai ir patikrinimo vietoje apklaustų liudytojų pareiškimai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai surenkami per liudytojų apklausas. Raštu pateikti liudytojų parodymai yra neleistini. Liudytojo eksperto išvados pateikiamos raštu likus bent vienai savaitei iki paskirtos posėdžio dienos ir tada išklašomos teisme ir pripažįstamos įrodymais. Teismas ir šalys gali liudytojui ekspertui pateikti klausimus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Nacionalinėje procesinėje teisėje tam tikrų rūšių įrodymams nesuteikiama didesnė reikšmė negu kitų rūšių įrodymams. Visi įrodymai vertinami atskirai ir kaip visuma tą dieną, kai vertinami įrodyti faktai, lemiantys ieškinio pagrindą.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikrais teisės aktuose konkrečiai numatytais atvejais, pavyzdžiui, siekiant patvirtinti teisinius sandorius, kurie privalo būti sudaryti rašytine forma, galima remtis tik rašytiniais įrodymais. Liudytojų parodymais neleidžiama remtis šiais atvejais: kai jais ginčijamas oficialaus dokumento turinys; nustatomos aplinkybės, kurių įrodymai turi būti pateikti rašytine forma; tvirtinamos didesnės negu 5 000 BGN vertės sutartys, nebent sutartis buvo sudaryta tarp sutuoktinių, tiesiosios aukštutinės ar žemutinės linijos giminaičių, ne tolesnės kaip ketvirtosios eilės kraujo giminaičių ar svainystės ryšiais susijusių ne tolesnės kaip antrosios eilės giminaičių; atsiskaitoma pagal rašytiniu sprendimu nustatytas pinigines prievoles; tvirtinami, keičiami ar nutraukiami rašytiniai susitarimai, kurių šalis yra bylos šalis, siekianti liudytojų parodymus pripažinti leistiniais; ginčijamas bylos šalies sudaryto privataus dokumento turinys.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Niekas negali atsisakyti duoti parodymus, jeigu nėra konkrečiai nuo šios pareigos atleistas teisės aktais.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Atsisakyti liudyti gali ne tik šalių advokatai ar ginčo tarpininkai, bet ir šios šalys: šalių tiesiosios aukštutinės ar žemutinės linijos giminaičiai, jų broliai ir seserys, svainystės ryšiais susiję pirmosios eilės giminaičiai, sutuoktiniai, buvę sutuoktiniai ar partneriai pagal bendrąją teisę (GPK 166 straipsnis). Teismas liudytojų parodymus vertina atsižvelgdamas į visą kitą byloje turimą informaciją ir į bet kokią liudytojo suinteresuotumą byla.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Pagal GPK 163 straipsnį liudytojai turi atvykti į teismą ir liudyti. Jeigu liudytojas turi pagrįstą priežastį neliudyti arba neatsakyti į tam tikrus klausimus, jis turi tas priežastis teismui deklaruoti raštu iki posėdžio, kuriame privalo liudyti, pradžios, pateikdamas reikiamus patvirtinamuosius įrodymus (GPK 167 straipsnis). Neįvykdžius šaukime nurodytos prievolės ir neatvykus į teismą skiriama bauda ir teismas taip pat gali nurodyti teismo policijai liudytoją atvedinti.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Įrodymai gali būti renkami iš visų šalių, išskyrus nurodytas 6B punkte, net jeigu jos yra neveiksnios arba suinteresuotos ginčo baigtimi. Teismas liudytojo parodymus vertina atsižvelgiant į liudytojo neveiksnumą arba suinteresuotumą.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojai tvirtinami šalių prašymu arba teismo iniciatyva. Šaukimas liudytojui įteikiamas liudytoją kviečiančios šalies nurodytu adresu. Jeigu adresas yra neteisingas, teismas nustato terminą, iki kurio ta šalis turi nurodyti naują adresą.

Kiekvienas liudytojas, kuriam buvo tinkamai įteiktas šaukimas ir kuris atvyksta į teismą, apklausiamas atskirai, dalyvaujant šalims. Liudytojas gali būti apklausiamas daugiau negu vieną kartą. Teismas įvertina liudytojo parodymus atsižvelgdamas į visus kitus byloje surinktus įrodymus. Pagal GPK 170 straipsnį, prieš apklausdamas liudytoją, teismas jį supažindina su atsakomybe už melagingus parodymus ir užsirašo jo asmens duomenis. Turėdamas įtikinamą priežastį, teismas gali apklausti liudytoją iki paskirtos posėdžio dienos arba atlikti apklausą ne teisme. Šalys šaukiamos dalyvauti apklausoje. Civilinio proceso kodekse nenumatyta liudytojo apklausti per vaizdo konferenciją ar kitomis techninėmis priemonėmis. Kai įrodymai turi būti renkami kito teismo apylinkėje, teismas gali pavesti šią užduotį vietos apylinkės teismui (bulg. *rayonen sad*) (GPK 25 straipsnis).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Svarstant sprendimą į neteisėtai gautus įrodymus arba į įrodymus, kurių klaidingumas paaiškėjo juos užginčijus rašytinių dokumentų užginčijimo tvarka, neatsižvelgiama. Tokie įrodymai iš bylos gali būti pašalinami. Ta pati tvarka taikoma pateiktiems įrodymams, jeigu nustatoma, kad jie nėra susiję su byla.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalies padarytas pareiškimas gali būti pripažįstamas įrodymu, jeigu jis padaromas GPK 176 straipsnyje nustatyta tvarka, t. y. kai teismas nurodė šaliai atvykti asmeniškai ir pateikti su bylos aplinkybėmis susijusius paaiškinimus.

Paskutinis naujinimas: 18/12/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Čekija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Prievolė įrodyti kyla iš „pareigos įrodyti teiginį“, kurią iš esmės lemia teisinė nuostata, kuria remiantis teisme turi būti įgyvendinama kokia nors teisė; visų pirma tai yra tam tikras faktų rinkinys, kurį reikia įrodyti konkrečioje byloje. Civilinio proceso kodekse numatyta, kad kiekviena šalis privalo įrodyti savo teiginius nurodydama susijusius įrodymus – ši prievolė žinoma kaip prievolė įrodyti. Paprastai visi asmenys, išdėstantys su konkrečia byla susijusius teiginius, privalo juos įrodyti.

Visos šalys privalo įvykdyti prievolę įrodyti savo teiginius. Jeigu šalies nurodomi faktai ir siūlomi įrodymai yra neišsamūs, teismas privalo šalį apie tai informuoti.

Jeigu teismas mano, kad bet kurios iš šalių nurodyti faktai ginčo tvarka nebuvo įrodyti, jis privalo informuoti tą šalį, kad visi teiginiai privalo būti pagrįsti įrodymais ir kad, jeigu šalis šios prievolės neįvykdys, ji gali pralaimėti bylą. Tačiau teismas privalo šią konsultaciją suteikti tik per posėdžius ir neprivalo jos išdėstyti šalims siunčiamuose teismo dokumentuose (pvz., šaukime).

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Nereikia įrodinėti faktų, kurie yra visuotinai žinomi (t. y. didelei grupei žmonių tam tikroje vietoje ir tam tikru laiku žinomų faktų) arba yra žinomi teismui iš jo veiklos, taip pat Čekijos Respublikos įstatymų rinkinyje paskelbtų arba nurodytų teisės aktų. Teismas apie užsienio teisę gali sužinoti pats atlikdamas tyrimą, teismo prašymu gavęs Teisingumo ministerijos pareiškimą arba eksperto išvadą, arba pateikęs prašymą pagal tarptautines sutartis. Visus šiuos faktus galima nuginčyti pateikus įrodymus.

Tam tikrų kategorijų faktams teisės aktuose gali būti nustatyta prezumpcija. Gali būti nuginčijamų prezumpcijų, kurias galima nuginčyti priešingais įrodymais, ir, išimties tvarka, nenuginčijamų prezumpcijų, kurių negalima nuginčyti priešingais įrodymais. Jeigu taikoma nuginčijama prezumpcija, teismas laiko ją įrodyta, jeigu nėra viena šalis nepateikia įrodymų, kuriais prezumpcija būtų nuginčyta ir byloje būtų įrodyti priešingi faktai. Kai kurias nuginčijamas prezumpcijas priešingais įrodymais galima nuginčyti tik per įstatyme nustatytą laikotarpį.

Teismas privalo vadovautis kompetentingų institucijų sprendimais, kuriuose teigiama, kad buvo padarytas nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas ar administracinis pažeidimas, už kurį baudžiama pagal specialius teisės aktus, ir sprendimais, kuriuose nurodyta, kas yra kaltininkas. Teismas taip pat privalo vadovautis sprendimais dėl asmens statuso. Tačiau teismas neprivalo vadovautis sprendimu, kuriame teigiama, kad buvo padaryta nusikalstama veika, arba sprendimu, kuriame nurodyta, kas yra kaltininkas, jeigu sprendimas buvo priimtas vykstant vietoje atliekamoms procedūroms. Teismui neprivalomi jokie kiti baudžiamieji nuosprendžiai ar sprendimai dėl administracinių pažeidimų.

Ypatingo pobūdžio nuginčijamos prezumpcijos yra faktai, bylojantys, kad šalis buvo tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties, rasės, tikėjimo ar kitų aplinkybių. Tada prievolė įrodyti tenka kitai šaliai, kuri privalo įrodyti, kad šalis nebuvo diskriminuojama.

Čekijos Respublikos teismų ar kitų valstybės valdžios institucijų dokumentais, išduotais jų kompetencijos srityje, taip pat dokumentais, kurie yra viešai paskelbti teisės aktuose, patvirtinama, kad jie yra teisės aktas arba dokumentą išdavusios valdžios institucijos pareiškimas (jeigu neįrodoma kitaip), taip pat patvirtinamas juose paliudytų ar patvirtintų faktų teisingumas. Kai faktai yra įrodyti viešais dokumentais, prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri nori nuginčyti tokių dokumentų autentiškumą. Priešingai, kai remiamasi privačiais dokumentais, prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri jais remiasi. Jeigu šalis savo teiginius pagrindžia privačiu dokumentu, o priešinga šalis užginčija jo autentiškumą arba teisingumą, prievolė įrodyti grįžta šiuos įrodymus pateikusiai šaliai, kuri tada turi savo teiginius pagrįsti kitu būdu.

Dažniausiai šalių pateiktų identiškių teiginių įrodyti nereikia, teismas juos laiko savo nustatytais faktais.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismo procese taikomas laisvo įrodymų vertinimo principas, t. y. teisės aktuose nėra nurodyta tikslų ribų, lemiančių tai, ar teismas turi faktą priimti kaip įrodytą. Civilinio proceso kodekse numatyta, kad „teismas įrodymus vertina savo nuožiūra, kiekvieną įrodymą atskirai ir visus įrodymus kartu; teismas tinkamai atsižvelgia į visus procese paaiškėjusius faktus, įskaitant šalių nurodytus faktus“.

Teismas sprendimą priima remdamasis savo nustatytais faktais. Nustatyti faktai yra padėtis, dėl kurios nėra pagrįstų ar teisėtų abejonių.

Apskritai jeigu vertinant įrodymus padaroma išvada, kad teiginių teisingumo negalima patvirtinti arba paneigti, teismo sprendimas bus nepalankus šaliai, kuri privalėjo įrodyti savo teiginių teisingumą.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Ginčo tvarka nagrinėjamoje byloje taikomas bendras principas, kad teismas renka tik šalių pasiūlytus įrodymus. Tačiau teismas gali nuspręsti nerinkti tam tikrų įrodymų – paprastai tuo atveju, jeigu teismas atitinkamą faktą laiko įrodytu. Be to, teismas gali surinkti įrodymus, kurių šalys nepasiūlė, jeigu,

atsižvelgiant į bylos turinį, tai reikalinga faktams nustatyti. Jeigu šalys nenurodo įrodymų, reikalingų savo teiginiams pagrįsti, teismas faktus nagrinėja pagal surinktus įrodymus. Be to, teismas abiejų šalių identiškus teiginius gali laikyti savo nustatytais faktais.

O ne ginčo tvarka nagrinėjamoje byloje, t. y. byloje, kurioje procesą teismas gali pradėti savo iniciatyva, taip pat tam tikrose kitose bylose teismas taip pat privalo surinkti įrodymus, reikalingus nustatyti ir šalių nenurodytus faktus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas įrodymus renka per posėdžius. Jeigu praktiška, surinkti įrodymus gali būti prašoma kito teismo arba pirmininkaujantis teisėjas, gavęs teisėjų kolegijos įgaliojimą, gali surinkti įrodymus ne posėdyje (tai priklauso ir nuo įrodymų pobūdžio bei kitų dalykų). Šalys turi teisę dalyvauti renkant įrodymus. Po posėdžio visada turi būti pranešama apie įrodymų rinkimo rezultatus. Šalys turi teisę pateikti pastabų dėl bet kurio paimto įrodymo.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Kokius įrodymus surinkti, sprendžia teismas. Teismo sprendimas nerinkti konkrečių siūlomų įrodymų turi būti tinkamai pagrįstas. Apskritai teismas nerenka įrodymų, kurie, teismo nuomone, negali padėti išsiaiškinti bylos (taip siekiama užkirsti kelią nereikalingam įrodymų rinkimui), teismas taip pat nerenka įrodymų, jeigu tai pareikalautų išlaidų, neproporcingų ginčijamo reikalavimo sumai, arba jeigu reikalavimo sumos apskritai neįmanoma nustatyti. Kad teismas galėtų aiškiai įvertinti, kokius įrodymus surinkti, šalys privalo pasiūlyti konkrečius įrodymus, t. y. nurodyti liudytojų vardus bei pavardes ir kitą tapatybės nustatymo informaciją, taip pat nurodyti reikalavimus, dėl kurių siūlomas liudytojas liudys; šalys taip pat privalo nurodyti patvirtinamuosius dokumentus arba nurodyti klausimo, kurį ekspertas aptars eksperto išvadoje, sritį.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Kaip įrodymai gali būti naudojamos visos priemonės, kuriomis galima nustatyti bylos faktus. Tai visų pirma yra liudytojų apklausa, ekspertų išvados, valdžios institucijų, taip pat fizinių ir juridinių asmenų ataskaitos ir pareiškimai, notarų ir vykdomą atliekančių pareigūnų protokolai ir kiti dokumentai, šalių patikrinimai ir apklausa.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Bet kuris fizinis asmuo, kuris nėra bylos šalis, gavęs šaukimą privalo atvykti į teismą ir duoti parodymus kaip liudytojas. Liudytojas duoda parodymus apie tai, ką patyrė ir ką pastebėjo. Jis turi sakyti tiesą ir nieko nenuslėpti. Liudytojai gali atsisakyti duoti parodymus tais atvejais, kai toks liudijimas jiems arba jų artimiesiems galėtų sukelti baudžiamojo persekiojimo riziką; teismas sprendžia, ar priežastys, dėl kurių atsisakoma duoti parodymus, yra pagrįstos. Tyrimo pradžioje turi būti nustatyta liudytojo tapatybė ir aplinkybės, galinčios turėti poveikio jo patikimumui. Liudytojai taip pat turėtų būti informuojami apie jų parodymų reikšmę, apie jų teises ir prievoles ir apie melagingo liudijimo padarinius, kylančius pagal baudžiamąją teisę. Pirmininkaujantis teisėjas paprašo liudytojų apibūdinti viską, ką jie žino tiriamą temą. Tada teisėjas pateikia klausimus, reikalingus liudytojų parodymams papildyti ir patikslinti. Klausimus taip pat gali pateikti kolegijos nariai ir, pirmininkaujantiems teisėjams leidus, šalys ir ekspertai.

Įrodymų pateikimas pasitelkiant ekspertus skiriasi daugiausia dėl to, kad dažniausiai ekspertai parengia eksperto išvadą ir tada paprastai pateikia žodines pastabas dėl šios išvados. Įrodymai eksperto išvados forma renkami tais atvejais, kai reikia įvertinti ekspertinių žinių reikalaujančias aplinkybes. Eksperto išvadą sudaro trys dalys: nustatyti faktai – šioje dalyje ekspertas aprašo savo ištyrta aplinkybes; nuomonė – šioje dalyje pateikiamas eksperto įvertinimas (eksperto išvados), ir eksperto nuostata. Paprastai ekspertai atsako į konkrečius teismo apibrėžtus klausimus, nebent išvadai taikomi įstatymų reikalavimai (ypač įmonių teisės srityje). Ekspertus skiria teismas, kuris juos atrenka iš ekspertų ir vertėjų žodžių registro (registrą tvarko apygardų teismai). Ekspertai turi teisę už eksperto vertinimo ar eksperto išvados parengimą gauti finansinį atlygį, jeigu tai numatyta atitinkamuose teisės aktuose.

Pirmininkaujantis teisėjas gali nurodyti šaliai arba kitam asmeniui atvykti pas ekspertą, pateikti jam reikiamus daiktus, duoti jam reikiamus paaiškinimus, pasitikrinti sveikatą arba pasirūpinti, kad jam būtų atliktas kraujo tyrimas, arba atlikti ar toleruoti kitus veiksmus, jeigu tai reikalinga eksperto išvadai pateikti. Eksperto išvadą taip pat gali pateikti bylos šalis. Jeigu bylos šalies pateikta eksperto išvada turi visus įstatyme nurodytus elementus ir į ją įtraukta eksperto nuostata, kurioje teigiama, kad jis žino sąmoningo klaidingos eksperto išvados pateikimo padarinius, įrodymai priimami, tarsi tai būtų teismo pareikalauta eksperto išvada. Teismas leidžia ekspertui, kurio išvados prašė viena iš šalių, susipažinti su byla arba kitaip sužinoti informaciją, reikalingą eksperto išvadai parengti.

Liudytojai duoda parodymus dėl savo tiesiogiai pastebėtų faktų, o ekspertai teikia išvadą tik tose srityse, kuriose faktų vertinimas priklauso nuo eksperto žinių. Eksperto padarytų išvadų teisingumo teismas nevertina; teismas vertina išvados įtikinamumą pagal tai, ar ji yra išsami ir ar ji yra susijusi su nustatytais reikalavimais, ar ji yra nuosekli ir ar ji atitinka kitus surinktus įrodymus.

Patvirtinamieji dokumentai renkami taip: pirmininkaujantis teisėjas per posėdį perskaito dokumentą arba jo dalį arba praneša apie jo turinį. Pirmininkaujantis teisėjas gali pareikalauti, kad šalis, turinti dokumentą, kuris yra reikalingas kaip įrodymas, pateiktų šį dokumentą, arba galėtų gauti šį dokumentą iš kito teismo, valdžios institucijos ar juridinio asmens.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Neteikiama pirmenybė jokiems metodams, tačiau tam tikros įrodymų rinkimo priemonės gali būti taikomos tik po to, kai surinkti įstatyme numatyti įrodymus tampa neįmanoma (paprastai tai būna įvairūs aktai, surašyti privaloma rašytine forma – tik tuo atveju, jeigu jie, pavyzdžiui, yra sunaikinti, įrodymus galima surinkti kitomis priemonėmis, pvz., apklausiant liudytojus). Įrodymus, renkamus apklausiant šalį dėl jos teiginių, ginčo tvarka nagrinėjamoje byloje galima nurodyti paimti tik tuo atveju, jei tiriamo fakto negalima įrodyti kitomis priemonėmis (išskyrus atvejus, kai šalis sutinka būti apklausiamą). Taigi, kitiems įrodymams teikiama pirmenybė.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Kai kuriais atvejais teisės aktuose gali būti nurodyta, kokius įrodymus reikia surinkti; tai priklauso nuo konkretaus ginčo (pvz., bylose dėl leidimo sudaryti santuoką turi būti apklausiami abu sužadėtiniai).

Tam tikri faktai gali būti įrodomi tik tam tikru būdu, pvz., vekselio arba čekio orderis gali būti duotas tik pateikus pradinį vekselį, sprendimą dėl vekselio apmokėjimo arba kitą dokumentą; vykdymo orderis gali būti vykdomas tik pateikus vykdytiną sprendimą arba vykdomąjį dokumentą ir t. t.).

Siekiant nustatyti tam tikras prievoles arba daiktines teises (ypač susijusias su nekilnojamoju turtu), teisės aktuose reikalaujama rašytinės sutarties – tada įrodymų pateikimo metodas kildinamas iš šio reikalavimo.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip, visi šaukimą gavę asmenys pagal teisės aktus privalo atvykti į teismą liudyti ir duoti parodymus; kitas asmuo jiems atstovauti negali. Liudytojai, įvykdę prievolę duoti parodymus, turi teisę gauti liudytojo išmoką (kompensuojamos piniginės išlaidos ir prarastos pajamos).

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai gali atsisakyti duoti parodymus tais atvejais, kai toks liudijimas jiems arba jų artimiesiems galėtų sukelti baudžiamojo persekiojimo riziką; teismas sprendžia, ar priežastys, dėl kurių atsisakoma duoti parodymus, yra pagrįstos. Teismas taip pat turi laikytis įstatyme nustatytos liudytojų prievolės išlaikyti įslaptintos informacijos, saugomos pagal specialų įstatymą, konfidencialumą ir kitų įstatyme numatytų arba valstybės pripažįstamų prievolių konfidencialumą (pvz., paciento sveikatos dokumentacijoje nurodytų faktų – medicininių paslapčių; bankininkystės paslapčių ir kt.). Šiais atvejais asmuo gali būti apklausiamas tik tuo atveju, jeigu asmenį nuo tos prievolės atleido kompetentinga institucija arba asmuo, kurio interesais ta prievolė egzistuoja.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojo prievolės įvykdymą galima užtikrinti – Čekijos Respublikos policija atvesdina asmenį į teismą arba kraštutiniiais atvejais skiriama bauda.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Apskritai nėra kategorijų asmenų, iš kurių negalima pareikalauti duoti parodymus; tačiau yra tam tikrų faktų, apie kuriuos tam tikri asmenys gali neliudyti (žr. klausimą Nr. 2.9).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teisę apklausti liudytoją turi ir apklausai vadovauja tik teisėjas (pirmininkaujantis teisėjas). Kiti kolegijos nariai ir kitos šalys arba ekspertai gali pateikti liudytojams papildomų klausimų tik gavę pirmininkaujantį teisėją leidimą; pirmininkaujantis teisėjas gali atsisakyti leisti pateikti konkretų klausimą, kuris, pavyzdžiui, yra menamas klausimas, klausimas, kuriuo siekiama supainioti, arba klausimas, kuris yra neetiškas arba nepraktiškas.

Naudoti šiuolaikines technologijas (įskaitant vaizdo konferencijas), kuriomis galima atlikti apklausas nuotoliniu būdu, leidžiama tuose teismuose, kurie turi reikiamą techninę įrangą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Taip. Jeigu šalis savo teiginiams pagrįsti siūlo įrodymus, kuriuos šalis gavo arba įgijo pažeisdama visuotinai taikomus teisės aktus, ir gaunant arba įgyjant įrodymus buvo pažeistos kito fizinio ar juridinio asmens teisės, teismas tokių įrodymų nepriima dėl jų neleistinumo.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Teismas gali nurodyti surinkti įrodymus apklausiant šalis, jeigu nagrinėjamo fakto negalima įrodyti kitais būdais ir jeigu su tuo sutinka apklausiamą šalis. Ši taisyklė netaikoma ne ginčo tvarka nagrinėjamosiose bylose, t. y. bylose, kurios gali būti pradamos teismo iniciatyva (žr. 2.1 dalį), ir bylose dėl santuokos nutraukimo arba bylose dėl partnerystės panaikinimo, pripažinimo negaliojančia arba nebuvimo. Įrodinėjimo priemone laikoma tik tokia šalių apklausa, kurią teismas nurodė atlikti atskirai kaip procesinį įrodymą šalies pateiktiems faktams įrodyti.

Paskutinis naujinimas: 13/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Airija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Prievolė įrodyti tam tikrą reikalavimą tenka šaliai, kuri pateikia atitinkamą teiginį arba reikalavimą. Pavyzdžiui, kai pateikiamas ieškinyje dėl aplaidumo, prievolė įrodyti aplaidumą tenka ieškovui, o prievolė įrodyti, kad prie aplaidumo prisidėjo ieškovas, tenka atsakovui. Apskritai faktus, reikalingus ieškinio pagrindui nustatyti, turi įrodyti ieškovas, o atsiliepiamą į ieškinį turi įrodyti atsakovas, be to, jeigu atsakovas pateikia priešieškinį, tada prievolė įrodyti tą priešieškinį tenka atsakovui. Tačiau tam tikrais įstatymuose nustatytais reikalavimais kartais prievolė įrodyti priskiriama atsakovui. Pavyzdžiui, nagrinėjant ieškinius dėl neteisingo atleidimo iš darbo prievolė įrodyti tenka atsakovui darbdaviui, t. y. darbdavys privalo įrodyti, kad buvo esminių priežasčių atleidimui iš darbo pagrįsti. [Žr. iš dalies pakeistą [1977 m. įstatymą dėl neteisingo atleidimo iš darbo](#)].

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų faktų įrodinėti nereikia. Teisėjai gali remtis savo bendromis žiniomis arba teisme konstatuoti faktus, kurie yra aiškiai nustatyti, gerai žinomi arba priklauso visuotinai žinomai informacijai, todėl tokių faktų įrodymų pateikti nereikia. Teisės aktuose daromos tam tikros prezumpcijos, kurias galima nuginčyti įrodymais. Tai yra prezumpcijos dėl santuokinių vaikų, santuokos galiojimo, suaugusiųjų veiksnio, taip pat mirties prezumpcija, jeigu asmuo nebuvo pastebėtas ir neatsiliepė daugiau kaip 7 metus, nors buvo pateiktos visos reikiamos užklauskos. *Res ipsa loquitur* taisyklė taikoma tada, kai galioja aplaidumo prezumpcija – kai žinoma, kad atsakovas arba jo tarnautojai arba atstovai nelaimingo atsitikimo metu galėjo suvaldyti nelaimingo atsitikimo priežastį, o nelaimingas atsitikimas buvo toks, kad įvykiai nebūtų susiklostę įprasta linkme, jeigu kontrolės galimybes turėję asmenys būtų elgęsi rūpestingai. Kai remiamasi *res ipsa loquitur* taisykle, ja prievolė įrodyti perkeliama atsakovui ir jis tada turi įrodyti, kad nesiėlgė aplaidžiai. Tačiau prievolė įrodyti priežastinį ryšį vis tiek tenka ieškovui. Pažymėtina, kad ieškovas savo ieškinyje neprivalo remtis *res ipsa loquitur* doktrina ir ji neprivalo būti ten išdėstyta, kad ieškovas galėtų ja remtis bylos nagrinėjimo posėdyje, jeigu iš faktų matyti, kad ta doktrina akivaizdžiai yra taikytina.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Civilinėje byloje šalies reikalavimas patenkinamas, jeigu ji tuo klausimu įtikina teismą dėl tikimybių pusiausvyros. Taigi, jeigu šalis neįtikina teismo, kad jos įvykių versija yra labiau tikėtina negu jos oponento versija, ji bylą pralaimi. Tai yra lankstus standartas ir tam tikrose bylose teismas paprastai reikalauja daugiau įrodymų, pvz., bylose, kuriose teigiama apie sukčiavimą, nes tai yra rimtas įtarimas.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymai civiliniame procese renkami atskleidžiant dokumentus, informaciją ir duodant parodymus.

Dokumentų atskleidimas. Aukštojo teismo bylose dokumentai atskleidžiami, kai viena šalis raštu pateikia kitai šaliai prašymą savanoriškai atskleisti dokumentus. Nurodymą atskleisti dokumentus teismas duoda tik tuo atveju, jeigu kita šalis savanoriškai neatskleidė dokumentų, atsisakė juos atskleisti arba nepaisė prašymo atskleisti dokumentus. [Žr. iš dalies pakeistų [Aukštesniųjų teismų taisyklių](#) 31 straipsnio 12 dalį]. Dokumentai, kuriuos prašoma atskleisti, turi būti susiję su byla ir reikalingi ieškinio faktams pagrįsti. Taip pat įmanoma prašyti, kad dokumentus atskleistų subjektas, kuris nėra bylos šalis.

Informacijos atskleidimas. Bet kuri asmens sužalojimo bylos šalis, neteikiant prašymo teismui, privalo kitai šaliai atskleisti visas medicininės ataskaitas, parengtas ekspertų, kurie vėliau kviečiami duoti parodymus kaip liudytojai, kai byla nagrinėjama teisme. [Žr. iš dalies pakeistų [Aukštesniųjų teismų taisyklių](#) 39 straipsnio 46 dalį]. Abi šalys taip pat turi apsikeisti sąrašais, kuriuose nurodomi visų liudytojų, kuriuos ketinama kviešti, vardai, pavardės ir adresai, o ieškovas privalo pateikti išsamų pareiškimą apie visus specialiųjų nuostolių punktus arba einamąsias išlaidas, susijusias su nuostoliais arba sužalojimu – ieškinio dalyku.

Liudytojų parodymai dėl faktų. Šalims nereikia prašyti teismo leidimo, kad galėtų savo argumentus pagrįsti liudytojų parodymais, išskyrus atvejus, kai nagrinėjamos Aukštojo teismo komerciniame sąraše išvardytos bylos, kuriose šalys, pageidaujantios remtis liudytojų parodymais, turi įteikti liudytojo pasirašytą liudytojo pareiškimą, kuriame išdėstyti liudytojo parodymai, ir turi pakviesti liudytoją duoti žodinius parodymus teismo bylos nagrinėjimo metu. Jeigu šalis iki Aukštojo teismo komerciniame sąraše nurodytos bylos teisminio nagrinėjimo nepateikia liudytojo pareiškimo, ta šalis negali kviešti liudytojo be teismo leidimo. Teismas taip pat turi plačius įgaliojimus kontroliuoti leistinus įrodymus ir gali nepriimti įrodymų, kurie priešingu atveju būtų leistini, arba apriboti galimybę atlikti liudytojų akistatą. Tam tikromis aplinkybėmis šalis taip pat gali prašyti teismo nurodymo, kuriuo būtų leidžiama teismo paskirtam

apklausos pareigūniui liudytojo parodymus paimti iki ieškinio nagrinėjimo pradžios, liudytojui prisiekus. Apskritai teisėjo funkcija yra išklausti visus šalių pateiktus įrodymus ir nesiimti faktų nustatymo misijos. Dažniausiai teisėjas neturi teisės kviešti liudytojo be šalių sutikimo, tačiau jis gali tai padaryti teismo nurodymų nevykdymo atveju arba tam tikrose bylose dėl vaiko globos. Teisėjas taip pat turi įgaliojimus pakviesti liudytoją, kurį anksčiau kvietė šalis.

Liudytojai ekspertai. Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad jos galėtų pateikti eksperto parodymus savo argumentams pagrįsti. Kai turi būti pateikiami eksperto parodymai, šalis visomis eksperto išvadomis turėtų apsieikti iki bylos nagrinėjimo teisme. Į aukštojo teismo komercinį sąrašą įtrauktose bylose teisėjas parengiamosios stadijos metu gali nurodyti liudytojams ekspertams pasikonsultuoti tarpusavyje siekiant nustatyti klausimus, kuriais jie ketina duoti parodymus, pasiekti susitarimą dėl parodymų, kuriuos jie ketina pateikti dėl tų klausimų, ir apsvarstyti bet kurį klausimą, kurį teisėjas gali jiems nurodyti apsvarstyti. Tokiems liudytojams ekspertams teismas gali nurodyti parengti memorandumą, kurį jie kartu pateiktų kancleriui ir šalims, memorandume išdėstę savo susitikimų ir konsultacijų rezultatus. Jokie minėti liudytojų ekspertų konsultacijų rezultatai šalims nėra privalomi. [Žr. iš [Aukštesniųjų teismų taisyklių](#) 63A straipsnio 6 dalies 1 punkto ix papunktį].

Teismas gali savo iniciatyva paskirti ekspertą vertintoju, padedančiu teismui išnagrinėti klausimą, kuris yra teismo bylos nagrinėjimo dalykas. Teismas gali nurodyti vertintojui parengti ataskaitą, kurios kopijos išdalijamos šalims, ir dalyvauti nagrinėjant bylą teisme, kad vertintojas patartų ar padėtų teismui.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Dokumentų atskleidimas. Nurodymą atskleisti dokumentus teismas duoda tik tuo atveju, jeigu šalis, kurios buvo prašoma atskleisti dokumentus, savanoriškai jų neatskleidė, atsisakė atskleisti arba neregavo į prašymą. Taigi, jeigu teismas nurodo atskleisti dokumentus, šaliai, kuri prašė nurodyti juos atskleisti, paprastai priteisiamos prašymo pateikimo išlaidos. Jeigu bylos šaliai nurodoma atskleisti tam tikrus jos valdomus arba turimus dokumentus, ji turi pateikti tų dokumentų kopijas kitai šaliai. Nurodymas atskleisti dokumentus vykdomas pasirašant dokumentų atskleidimo patvirtinimą su priesaika, kuriame kaip rašytinio patvirtinimo priedai išdėstomi atitinkami dokumentai. Jeigu nesilaikoma nurodymo atskleisti dokumentus, ieškinyš arba atsiliepiamas į ieškinį gali būti atmesti – taip siekiama užtikrinti, kad bylos šalys laikytųsi nurodymo atskleisti dokumentus.

Liudytojų parodymai dėl faktų. Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad jos galėtų pateikti liudytojų parodymus savo argumentams pagrįsti. Jeigu teismas nurodo, kad liudytojo parodymai turi būti paimami liudytojui prisiekus, liudytojas duoda parodymus žodžiu teismo paskirtam apklausos pareigūniui. Apklausa atliekama taip, tarsi ji būtų atliekama teismo bylos nagrinėjimo metu, suteikiant visas galimybes atlikti kryžminę liudytojo apklausą ir parengiant parodymų stenogramą.

Liudytojai ekspertai. Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad jos galėtų pateikti eksperto parodymus savo argumentams pagrįsti. Ekspertai gali parengti rašytines išvadas, kuriose išdėsto savo nustatytus faktus ir pateikia nešališką eksperto nuomonę. Tais atvejais, kai parengiamos ekspertų išvados, jomis turėtų būti apsieikiama iki teismo bylos nagrinėjimo. Svarbiausia eksperto pareiga yra vykdyti teismo, o ne bylos šalių nurodymus, nors ekspertui moka jam nurodymus duodanti šalis.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti šalies prašymą, kuriuo siekiama gauti arba pateikti tam tikrus įrodymus, jeigu teismas mano, kad tie įrodymai yra nesusiję su byla, nereikalingi arba neleistini. Pagal geriausių įrodymų taisyklę turi būti pateikiami geriausi ir labiausiai tiesioginiai fakto įrodymai, o jeigu geriausi įrodymai yra neprieinami, turi būti konstatuota, kad jų nėra. Pavyzdžiui, konkretaus laiško turinį geriausia įrodyti pateikiant patį laišką, o ne žodinius parodymus dėl jo turinio. Apskritai leistini yra visi įrodymai, susiję su bet kuriuo iš nagrinėjamų faktų. Tačiau tam tikri įrodymai yra neleistini, pvz., įslaptinti ryšiai (pavyzdžiui, kliento ir advokato konfidencialaus bendravimo įrodymai). Taigi, kiekvienu atveju dėl įrodymų leistinumo sprendžia teisėjas.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Faktus galima įrodyti pateikiant įrodymus, prezumpcijas ir iš įrodymų kylančias išvadas, taip pat teismui oficialiai konstatuojant tam tikrus žinomus faktus. Įrodymų, kuriais galima remtis civiliniame procese, rūšys yra liudytojų parodymai, dokumentai ir daiktiniai įrodymai. Dokumentai, be kita ko, gali būti popieriniai dokumentai, kompiuteriniai įrašai, nuotraukos bei vaizdo ir garso įrašai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Iš esmės faktų liudytojai parodymus duoda žodžiu, teismo bylos nagrinėjimo metu – jų paprašoma patvirtinti savo teiginių tikrumą ir tikslumą. Liudytojai ekspertai savo parodymus duoda rašytinėse išvadose, jeigu teismas nenurodo kitaip. Eksperto išvadoje turi būti išdėstytos jo padarytos išvados, faktai ir prielaidos, kuriomis minėta išvada grindžiama, taip pat turi būti išdėstyta eksperto nurodymų esmė. Teismas sprendžia, ar ekspertui būtina dalyvauti nagrinėjant bylą teisme ir duoti žodinius parodymus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas turi plačią diskreciją spręsti dėl bet kurio įrodymo svarbos arba patikimumo. Pavyzdžiui, nors civiliniame procese gali būti leistini netiesioginiai įrodymai, jiems skiriama mažesnė svarba negu tiesioginiams įrodymams, ypač jeigu patį teiginio autorių buvo galima iškviešti duoti parodymus.

Tam tikri dokumentai ir įrašai priimami kaip autentiški. Pavyzdžiui, verslo subjektų ir valdžios institucijų apskaitos įrašai priimami kaip autentiški, jeigu jų autentiškumą patvirtina verslo subjekto arba valdžios institucijos atsakingasis darbuotojas, o įvairių rūšių oficialūs dokumentai (pvz., teisės aktai, poįstatyminiai aktai, potvarkiai, sutartys ir teismo dokumentai) gali būti įrodomi spausdintomis ar patvirtintomis kopijomis be papildomų įrodymų.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikri sandoriai privalo būti sudaryti rašytine forma, todėl tokiems sandoriams įrodyti reikia patvirtinamųjų dokumentų. Pavyzdžiai – žemės pardavimo sutartys.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Paprastai, jeigu liudytojas yra kompetentingas, teismas gali jį priversti dalyvauti teismo posėdyje ir duoti parodymus. Šalis, pageidaujanti užsitikrinti liudytojo dalyvavimą nagrinėjant bylą teisme, parengia šaukimą liudytojui, kuriame reikalaujama, kad liudytojas atvyktų į teismo posėdį duoti parodymų. Kai šaukimą išduoda teismas ir tas šaukimas tinkamai įteikiamas, juo liudytojas įpareigojamas dalyvauti teismo posėdyje. Asmeniui, nevykdančiam šaukimo liudytojui, taikoma atsakomybė už nepagarbą teismui.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsakyti duoti parodymus?

Bendra taisyklė, kad kompetentingi liudytojai gali būti priversti liudyti, netaikoma užsienio valstybių suverenams ir jų namų ūkio nariams, užsienio diplomatinėjų atstovybių darbuotojams ir konsuliniais pareigūnams, tam tikrų tarptautinių organizacijų atstovams, teisėjams ir prisiekusiesiems dėl jų veiklos, įvykdytos einant tas pareigas. Šalių sutuoktiniai ir giminaičiai gali būti priversti duoti parodymus civiliniame procese. Liudytojas į klausimą neprivalo atsakyti tik tuo atveju, jeigu atsakydamas prarastų privilegiją neduoti parodymų prieš save. Kitaip tariant, liudytojas privalo atsakyti į klausimą, jeigu negali įrodyti, jog esama pagrįstų priežasčių bijoti, kad tas atsakymas jam gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę.

Liudytojai, kurie paprastai gali būti įpareigoti duoti parodymus, vis tiek turi teisę apžiūrai nepateikti tam tikrų dokumentų ir neatsakyti į tam tikrus klausimus, kuriems taikomos privilegijos. Pagrindinės privilegijos yra advokato teisė neatskleisti profesinės paslapties, bendravimas su žyma „be teisinių padarinių“ ir, kaip minėta, teisė neduoti parodymų prieš save.

Įrodymų taip pat galima nepateikti remiantis viešojo intereso išimtimi, jeigu jų pateikimas prieštarautų viešajam interesui. Įrodymai, kuriems gali būti taikoma minėta išimtis, apima įrodymus, susijusius su nacionaliniu saugumu, diplomatiniais santykiais, centrinės valdžios darbu, vaikų gerove, nusikaltimų tyrimu ir informatorių apsauga. Be to, žurnalistai neprivalo atskleisti savo šaltinių, nebent jų atskleidimas yra reikalingas teisingumo arba nacionalinio saugumo interesais arba siekiant užkirsti kelią netvarkai arba nusikaltimui.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, kuris, gavęs šaukimą liudytoju, atsisako duoti parodymus, gali būti įkalintas už nepagarbą teismui, kol įvykdys teismo nurodymą, arba jam gali būti skirta bauda. Šaukimo liudytoju nevykdymas iš esmės yra teismo nurodymo nevykdymas, taigi, bet koks atsisakymas duoti parodymus gali būti pripažintas nepagarba teismui.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Suaugusieji nėra kompetentingi duoti parodymus civiliniame procese, jeigu jie negali suprasti priesaikos arba nėra pajėgūs duoti racionalių parodymų. Vaikas liudytojas gali būti nekompetentingas duoti parodymus, jeigu nesupranta pareigos sakyti tiesą arba nepakankamai suvokia padėtį, kad jo parodymus išklausti būtų pagrįsta, taigi, šį klausimą sprendžia konkretus bylą nagrinėjantis teisėjas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojai iš pradžių duoda pagrindinius parodymus, o tada priešingos šalies advokatas atlieka kryžminę apklausą. Atliekant kryžminę apklausą, liudytoju gali būti pateikiami menamieji klausimai. Pasibaigus kryžminei apklausai, kartais liudytoją dar kartą apklausia šalis, kuri jį iš pradžių iškvietė duoti parodymus. Teisėjas liudytoju taip pat gali pateikti klausimų, pavyzdžiui, siekdamas patikslinti tam tikrus dalykus.

Yra įtvirtinta nuostata, kad tam tikrais atvejais liudytojams leidžiama duoti parodymus tiesioginiu televizijos ryšiu. Bylose dėl vaiko arba psichiškai neįgalaus asmens gerovės teismas gali išklausti vaiko parodymus tiesioginiu televizijos ryšiu, o klausimai vaikui gali būti pateikti per tarpininką. Tiesioginiu televizijos ryšiu parodymus taip pat galima paimti tais atvejais, kai atitinkamas liudytojas gyvena už Airijos jurisdikcijos ribų.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai gauti įrodymai nebūtinai yra neleistini. Jie yra leistini, jeigu yra susiję su byla, tačiau bylą nagrinėjantis teisėjas turi diskreciją jų nepriimti. Jeigu bylą nagrinėjančiam teisėjui atrodo, kad viešosios politikos tikslais būtina įrodymų nepriimti, net jeigu jie yra susiję su bylos faktais, įrodymai nėra priimami.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Bylos šalių duoti parodymai pripažįstami leistiniais įrodymais taip pat, kaip ir ne bylos šalių pareiškimai.

Susijusios nuorodos

<http://www.courts.ie/>

Paskutinis naujinimas: 13/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Graikija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodymų srityje Graikijos teisėje vadovaujamas principu, kad teismas persekiojimas vykdomas tik esant šalies prašymui (gr. *archi tis diáthesis*). Tai reiškia, kad teismas imasi veiksmų tik gavęs šalies prašymą ir priima sprendimą remdamasis šalių pateiktomis ir įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis, taip pat jų pateiktomis prašymais. Procesinių veiksmų imamasi šalies prašymu, nebent teisės aktuose numatyta kitaip. Kiekviena šalis privalo įrodyti tik tas faktines aplinkybes, kurios turi įtaką bylos išsprendimui ir kurios yra būtinos jos savarankiškam reikalavimui ar priešpriešiniam reikalavimui pagrįsti. Prašymas be įrodymų atmetamas.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu pagal teisės aktus reikalaujama įrodymų, kurie patvirtintų faktinę aplinkybę, leidžiama pateikti ją paneigiančius įrodymus, nebent yra taisyklė, kurioje nustatyta priešingai. Jeigu faktinės aplinkybės yra gerai žinomos ir nekyla pagrįstų abejonų dėl jų tikrumo, arba jeigu jos yra žinomos teismui iš kitų bylų, į jas atsižvelgiama savaime ir jų įrodinėti nereikia. Teismas savaime atsižvelgia tik į bendrai įgytą patirtį, nereikalaujamas pateikti įrodymų. Teismas taip pat savo iniciatyva atsižvelgia į įstatymus, papročius ir praktiką kitose šalyse, nors jis gali reikalauti įrodymų, jeigu nėra susipažinęs su šiais įstatymais, papročiais ar praktika.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas įrodymus vertina laisvai ir vadovaudamasis savo diskrecija priima sprendimą, ar pateikti pareiškimai yra teisingi. Priimdamas sprendimą teismas jame nurodo jo priežastis. Jeigu teisės aktuose nustatyta, kad byla gali būti išspręsta remiantis tik didesne tikimybe, pvz., taikant laikinąsias apsaugos priemones (gr. *asfalistiká métra*), teismas neprivalo taikyti įrodymų vertinimui, priimtinioms įrodymų formoms ir įrodymų galiai nustatytą taisyklę ir gali atsižvelgti į viską, kas jam atrodo tinkama, kad priimtų sprendimą dėl faktinių aplinkybių.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal pagrindinį principą įrodymus siūlo ir pateikia šalis. Tačiau teismas gali savo iniciatyva nurodyti pateikti visus pagal teisės aktus leidžiamus įrodymus, net jei šalis jų nepateikė.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įvertinęs įrodymus, teismas priima sprendimą dėl bylos esmės, nebent nusprendžia, kad įrodymų nepakanka, ir tokiu atveju jis gali įpareigoti pateikti naujus, papildomus įrodymus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Jeigu teismas nusprendžia, kad esamų įrodymų pakanka arba jeigu šaliai nepavyko pateikti įrodymų per teisės aktuose nustatytą terminą.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Civilinio proceso kodeksą (gr. *Kódika Politikís Dikonomías*) įrodymais laikoma: prisipažinimas, patikros, ekspertų išvados, rašytiniai įrodymai, šalių apklausos, liudytojų parodymai, faktinių aplinkybių prezumpcijos ir priesaika patvirtinti pareiškimai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Ekspertų parodymai (gr. *pragmatognómones*) padeda teismui pateikti nuomonę teismo jiems užduotais klausimais. Prireikus teismas pareikalauja, kad ekspertai, kurie yra liudytojai, dalyvautų, kai jau yra atlikti visi arba tam tikri teismo veiksmai. Kiekvienas ekspertas turi ekspertų sąrašą. Nutartyse, priimamose teisingumo ministro siūlymu, nustatoma, kaip šie sąrašai turi būti sudaromi ir tvarkomi. Bylą nagrinėjantis teismas duoda išvadą teikiantiems

ekspertams reikalingus nurodymus dėl to, kaip atlikti savo užduotis, ir visų pirma nustato: a) ar jis mano, kad jų dalyvavimas yra būtinas bet kuriuo teismo proceso etapu, ir b) ar eksperto išvada turi būti pateikta teisme, ar ekspertas ją gali surašyti pats vienas. Jeigu bylą nagrinėjantis teismas nenusprendžia kitaip, tuos pačius įgaliojimus gali įgyvendinti kitas teismas, gavęs prašymą arba rekomendaciją imtis tam tikrų veiksmų, susijusių su eksperto išvada, arba deleguotasis teisėjas (gr. *entetalménos dikastis*). Jeigu prašoma pateikti rašytinę išvadą, teismas nustato terminą, per kurį ekspertas privalo šią išvadą pateikti. Teisėjas, o jeigu posėdžiauja teisėjų kolegija – teisėjų kolegijos pirmininkas gali pratęsti terminą išvadą teikiančio eksperto prašymu ir prieš tai neinformavęs šalių, jeigu šis ekspertas mano, kad skirtu laiku nepakanka išvadai parengti. Jeigu išvadą teikia daugiau negu vienas ekspertas, jie gali atlikti visus veiksmus, kurių reikia eksperto išvadai parengti, ir rengti ją kartu. Jie susitinka bet kurio iš išvadą teikiančių ekspertų kvietimu. Raštu teikiamoje išvadoje turi būti nurodyti ekspertų atlikti veiksmai ir pateikiama kiekvieno iš jų nuomonė, nurodant jos priežastis; išvadą turi pasirašyti visi ją teikiantys ekspertai. Jeigu kuris nors iš išvadą teikiančių ekspertų nedalyvauja rengiant išvadą arba atsisako ją pasirašyti, tai nurodoma išvadoje. Išvadą teikiantis ekspertas arba jų šiuo tikslu įgaliotas asmuo pateikia rašytinę išvadą juos paskyrusio teismo kanceliarijai ir šis faktas užregistruojamas. Jeigu išvada pateikiama teismo kanceliarijai deleguotojo teisėjo prašymu arba pagal jo rekomendaciją, išvada iš karto persiunčiama bylą nagrinėjančio teismo kanceliarijai. Teismas visada laisvai vertina ekspertų išvadas.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Šalies teisme arba deleguotojo teisėjo akivaizdoje pateiktas žodinis arba rašytinis prisipažinimas (gr. *omologia*) yra visapusiškas įrodymas prieš prisipažinusi asmenį; prisipažinimas už teismo ribų, kaip ir kiti tokio pobūdžio įrodymai, vertinami laisvai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Sutartys ir kolektyvinio pobūdžio veiksmai negali būti įrodinėjami liudytojų parodymais, jeigu sandorio vertė viršija 20 000 EUR, ir liudytojų parodymai nėra leidžiami siekiant nuginčyti rašytinių įrodymų turinį, net jei sandorio vertė yra mažesnė nei 2 mln. GRD arba 20 000 EUR. Vis dėlto liudytojų parodymais gali būti remiamasi tokiais atvejais: a) jeigu įrodomąją galią turinčiame dokumente yra pirminių įrodymų, dėl kurių atrodo tikėtina, kad sandoris tikrai buvo sudarytas („rašytinių įrodymų užuomazgos“ (gr. *archi éngrafis apódeixis*); b) jeigu yra fizinė arba moralinė priežastis, dėl kurios dokumento neįmanoma pateikti; c) jeigu įrodoma, kad dokumentas yra parengtas, tačiau jis atsitiktinai prarandamas; d) jeigu liudytojų parodymai yra pateisinami dėl sandorio pobūdžio arba specialių jų sudarymo sąlygų, ypač jei jis susijęs su komercine veikla.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Bet kuris asmuo, kuris yra pašauktas apklausai kaip liudytojas, privalo atvykti ir pateikti jam žinomą informaciją. Jeigu asmuo neatvyksta be pateisinamos priežasties, teismas įpareigoja jį padengti dėl jo neatvykimo patirtas išlaidas ir taip pat gali skirti baudą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Toliau nurodyti asmenys turi teisę atsisakyti būti apklausti kaip liudytojai: a) dvasininkai, advokatai, notariai, gydytojai, vaistininkai, slaugytojai, akušeriai, jų padėjėjai, šalies atstovas dėl faktinių aplinkybių, apie kurias jie sužinojo versdamiesi savo profesija; 2) asmenys, susiję su šalimi kraujo, santuokos arba įvaikinimo ryšiais iki trečiojo giminytės laipsnio pagal tiesioginę arba šoninę liniją, nebent jie yra vienodai susiję su visomis šalimis, ir sutuoktiniai, buvę sutuoktiniai, taip pat sužadėtiniai. Be to, liudytojas neprivalo liudyti dėl: 1) faktinių aplinkybių, dėl kurių gali būti persekiojama už nusikaltimą, kurį padarė liudytojas arba su juo susijęs asmuo, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 401 straipsnio 2 dalį, arba kurios gali įžeisti liudytojo ar tokio asmens garbę; 2) faktinių aplinkybių, kurios yra profesinė paslaptis.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Teismas gali skirti baudą liudytojui, kuris atvyksta į teismą, bet atsisako duoti parodymus, net jei privalo juos duoti.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Toliau nurodyti asmenys negali būti apklausiami kaip liudytojai:

kunigai apie tai, ką jie sužinojo per išpažintį;

asmenys, kurie nagrinėjamų įvykių metu neturėjo protinio gebėjimo jų suprasti arba negali perpasakoti to, ką suvokė;

asmenys, kurie nagrinėjamų įvykių metu sirgo psichikos liga, dėl kurios jų gebėjimas priimti sprendimus ir valia buvo faktiškai apriboti arba kurių būklė buvo tokia jų apklausos metu;

advokatai, notariai, gydytojai, vaistininkai, slaugytojai, akušeriai, jų padėjėjai, šalies atstovas dėl faktinės informacijos, kuri jiems buvo patikėta ir apie kurią jie sužinojo versdamiesi savo profesine veikla, kuria versdamiesi jie privalo laikytis konfidencialumo pareigos, nebent asmuo, kuris patikėjo jiems informaciją ir kurio atžvilgiu jie privalo laikytis konfidencialumo pareigos, leidžia jiems liudyti;

valstybės tarnautojai ir tarnaujantis karinis personalas apie faktines aplinkybes, dėl kurių jie privalo laikytis konfidencialumo pareigos, nebent atsakingas ministras leidžia juos apklausti;

asmenys, kurie gali būti suinteresuoti bylos baigtimi.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Prieš apklausiant liudytoją jis turi prisiekti (duodamas religinę priesaiką arba pateikdamas patvirtinimą). Liudytojai apklausiami atskirai tik tuo atveju, jeigu tai laikoma būtina, jeigu jie gali susidurti akistata su kitais liudytojais ar šalimis. Liudytojai duoda parodymus žodžiu. Liudytojai privalo nurodyti, kaip sužinojo apie savo duodamus parodymus, o jeigu tai yra gandais grindžiami parodymai, jie privalo nurodyti asmenį, pateikusį jiems informaciją. Teismas gali neleisti šalims ar jų atstovams užduoti liudytojams klausimų, jeigu aišku, kad jie yra betiksliai ir nereikšmingi, ir paskelbia, kad liudytojo apklausa yra baigta, kai nusprendžia, kad liudytojas pasakė viską, ką žino apie įrodinėjamas faktines aplinkybes. Teismas gali savo iniciatyva arba šalies prašymu nuspręsti, kad konkrečiu atveju būtina surengti vaizdo konferenciją. Teismas sprendžia, ar priimti tokį prašymą, nustatęs, ar norint veiksmingai nagrinėti bylą reikia naudoti technologijas. Atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, teismas gali leisti rengti vaizdo konferenciją, tačiau reikalauja papildomų garantijų bylai tinkamai išnagrinėti. Teisėjas, kancleris ir kiti vaizdo konferencijos dalyviai turi būti atitinkamose patalpose prieš numatytą prisijungimo laiką. Teismas, atsižvelgdamas į kiekvieną konkretų atvejį, sprendžia, ar nuotoliniu būdu turi dalyvauti teisėjas. Įrangą tvarko teisėjas arba įgalioti teismo darbuotojai. Jeigu tai yra konsulinė institucija, įrangą tvarko atstovybės vadovo įgaliotas asmuo. Posėdis per vaizdo konferenciją rengiamas pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas, kuriomis reglamentuojamas atitinkamas teisminis etapas. Teisėjas sprendžia, kiek asmenų gali būti patalpose. Jis veda posėdį ir teikia reikalingas rekomendacijas abiejose vietose esantiems asmenims. Kiekvienas teismo narys ir bylos dalyvis bylą nagrinėjančio teisėjo leidimu turi teisę užduoti klausimus dalyvaujančioms šalims, liudytojams ir išvadą teikiantiems ekspertams. Siekiant nustatyti nuotoliniu būdu filmuojamoje patalpoje esančio asmens tapatybę, teisėjui padeda kancleris arba toje patalpoje esantis žmogus, kurį įgaliojo konsulas. Bylą nagrinėjantis teisėjas priima sprendimą, kada užbaigti vaizdo konferenciją. Laikoma, kad vaizdo konferencijoje dalyvaujantys liudytojai, išvadą teikiantys ekspertai ir šalis dalyvavo teisme ir jų parodymai turi tokią pat įrodomąją galią, lyg būtų nagrinėjami įprastame viešame teismo posėdyje.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas gali atsižvelgti tik į teisėtai gautus įrodymus. Sąvoka „teisėtai gauti įrodymai“ (gr. *nómima endeiktiká méssa*) apima priemones, kuriomis tie įrodymai buvo gauti. Neteisėtai gauti įrodymai yra neteisėti ir j juos neatsižvelgiama.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip, šalių apklausa yra leidžiamas įrodymas.

Paskutinis naujinimas: 14/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Prancūzija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Civilinį kodeksą (pranc. *Code civil*) asmuo, siekiantis, kad būtų įvykdyta prievolė, privalo įrodyti jos buvimą. Ir atvirkščiai, asmuo, pageidaujantis būti atleistas nuo prievolės vykdymo, turi pagrįsti prievolės išnykimą.

Taigi, kiekviena iš bylos šalių iš esmės turi pateikti savo nurodomų faktų įrodymus. Pavyzdžiui, Civilinio proceso kodekso (pranc. *Code de procédure civile*) 9 straipsnyje nurodyta: „kiekviena šalis pagal teisės aktus turi įrodyti faktus, reikalingus, kad jos ieškiny bus patenkintas“.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrais atvejais taikomos prezumpcijos, pagal kurias atleidžiama nuo pareigos įrodyti faktą, kurį yra neįmanoma arba sudėtinga nustatyti.

Kitais atvejais, asmeniui taikoma prievolė įrodyti nurodomo fakto buvimą pagal teises prezumpcijas perkeliama kitai šaliai. Dažniausiai prezumpcijos vadinamos paprastosiomis: jas galima nuginčyti pateiktais įrodymais. Pavyzdžiui, jeigu vaikas gimsta sutuoktiniams, preziumuojama, kad vaiko tėvas yra vaiko motinos vyras, tačiau galima pateikti ieškinį tėvystei nuginčyti.

Retesniais atvejais prezumpcijos pripažįstamos *juris et de jure*: šiuo atveju priešingi įrodymai yra neleistini.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas savo sprendimą gali grįsti tik įrodytais arba nenuginčytais faktais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pasirengimo nagrinėti bylą priemonės teisėjas gali skirti vienos iš šalių prašymu, tačiau teisėjas taip pat gali imtis iniciatyvos.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Jeigu teisėjas vienos iš šalių prašymu skiria pasirengimo nagrinėti bylą priemones, teismo kanceliarija informuoja paskirtą techninį darbuotoją apie jo užduoties pobūdį; tada pastarasis paragina šalį dalyvauti visuose vėlesniuose veiksmuose. Jeigu reikia gauti liudytojo eksperto parodymus, šis veiksmas atliekamas tik tada, kai atitinkama šalis perduoda teisėjo nurodytą pinigų sumą (inašą), kuria garantuojamas ekspertui mokėtinas atlygis. Visos pasirengimo nagrinėti bylą priemonės atliekamos dalyvaujant šalims.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teisėjas gali nepatenkinti prašymo skirti pasirengimo nagrinėti bylą priemones remdamasis tuo, kad šiomis priemonėmis šaliai, kuriai tenka prievolė įrodyti, būtų faktiškai atlyginama už neaktyvumą, arba remdamasis tuo, kad šios priemonės yra nereikalingos.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Prancūzijos civilinėje teisėje įrodinėjimo priemonės yra kelių rūšių. Teisinius faktus (pavyzdžiui, avariją) galima įrodinėti savo nuožiūra, taigi, įrodymai gali būti pateikiami bet kokiomis priemonėmis (dokumentais, liudytojų parodymais ir kt.). Teisinius veiksmus (sutartį, dovanojimą ir kt.) iš esmės privaloma įrodinėti rašytiniais įrodymais, tačiau teisės aktuose leidžiama taikyti išimtis (pavyzdžiui, išimtis teisės nuostatoms apibrėžtiems veiksams, susijusiems su mažesne negu tam tikro dydžio suma, arba jeigu rašytinio dokumento pateikti neįmanoma). Pažymėtina, kad tarp komercinės veiklos subjektų taikoma įrodinėjimo bet kokiomis priemonėmis taisyklė, net ir įrodinėjant teisinius veiksmus.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai gali būti renkami dviem skirtingomis formomis: žodžiu, atliekant tyrimo procedūrą, arba raštu, pateikiant pareiškimus, kuriuose turi būti laikomasi tam tikrų formalijų reikalavimų. Rašytiniame pareiškime visų pirma turi būti nurodyta liudytojo tapatybė ir, jeigu taikytina, jo giminystės ryšiai arba santuokos, pavaldumo, bendradarbiavimo ryšiai ar bendri interesai su viena iš šalių. Pareiškime taip pat nurodoma, kad jis parengtas naudoti teismo procese ir kad jo autoriui žinoma, jog už melagingus parodymus gresia baudžiamosios sankcijos. Parodymus taip pat galima surinkti rašytinių patvirtinimų forma (tai yra teisėjo arba valstybės pareigūno parengti dokumentai, kuriuose išdėstyti kelių liudytojų pareiškimai dėl įrodytinų faktų.)

Eksperto išvada nuo liudytojo parodymų skiriasi tuo, kad tai yra pasirengimo nagrinėti bylą priemonė, kuria itin kompetentingam asmeniui pavedama pateikti vien techninę nuomonę po to, kai šalys paraginamos pateikti paaiškinimus. Ekspertas savo išvadą pateikia žodžiu arba raštu. Rašytinės išvados pateikiamos kaip ataskaita, kurioje visų pirma išdėstomos rašytinės šalių pastabos. Teisėjui eksperto išvada yra neprivaloma.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Patvirtinto autentiškumo dokumentas, kurį valstybės pareigūnas (notaras, teismo antstolis) parengia eidamas savo pareigas, laikomas autentišku, nebent pateikiamas pareiškimas dėl klastotės.

Privatus susitarimas (be valstybės pareigūno dalyvavimo pačių šalių parengtas dokumentas tik su šalių parašais) laikomas autentišku, jeigu nėra priešingų įrodymų.

Liudytojo parodymai, kaip ir kitos įrodinėjimo priemonės, priklauso teisėjo diskrecijai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Kaip nurodyta 2.4 punkte, rašytiniai įrodymai reikalingi siekiant parengti teisinį dokumentą, kurio vertė viršija 1 500 EUR. Priešingai, faktų įrodinėjimo forma yra neprivaloma.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Kiekvienas asmuo privalo bendradarbiauti teismo procese, kad būtų nustatyta tiesa.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Asmenys, turintys informacijos, kurią jie gavo versdamiesi savo profesija ir kuriai taikoma profesinė paslaptis, privalo atsisakyti liudyti, o priešingu atveju jiems gali būti taikoma baudžiamoji sankcija. Be to, liudytojai gali selektyviai atsisakyti liudyti, jeigu jie gali įrodyti pagrįstą kliūtį (pavyzdžiui: nėra galimybės keliauti, liga, profesinės priežastys ir kt.). Šios kliūties teisėtumą vertina teisėjas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Neatvykusiems ir be teisėtos priežasties atsisakiusiems duoti parodymus arba priimti priesaiką liudytojams gali būti nurodyta sumokėti iki 3 000 EUR civilinę baudą.

Taip pat pažymėtina, kad už priesaikos pažeidimą baudžiama kaip už nusikalstamą veiką.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Bet kuris asmuo gali būti išklaustas kaip liudytojas, išskyrus asmenis, kurie negali liudyti teisme, t. y. tuos, kurie yra diskvalifikuoti civiline tvarka (nepilnamečiai ir apsaugoti suaugusieji), arba tuos, kurie turi tam tikrą teistumą (atimamos civilinės teisės). Tačiau teisėjas, nenurodydamas jiems prisiekti, gali juos apklausti informaciniais tikslais. Be to, sutuoktinių palikuonys niekada negali būti apklausiami ar duoti parodymų santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium patvirtinimo bylose.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teisėjas atlieka liudytojų apklausą ir jiems pateikia klausimus. Dalyvaujantios šalys negali pertraukti liudytojų ar į juos kreiptis tiesiogiai, kad jiems nedarytų įtakos. Jeigu teisėjas mano, jog tai reikalinga, jis gali pateikti klausimus, kuriuos šalys pageidauja pateikti liudytojams.

Niekas neužkerta kelio teisėjui daryti pasirengimo nagrinėti bylą priemonių garso, vaizdo arba garso ir vaizdo įrašus, kai tai verčia daryti aplinkybės (pvz., geografinio nuotolio atveju).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teisėjas nepriima įrodymų, gautų apgaulingu būdu (naudojant slaptą kamerą, įrašant telefono pokalbį be kalbėtojo žinios ir kt.) arba gautų pažeidžiant privatumą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Bylos šalių pareiškimai neturi įrodymų statuso.

Susijusios nuorodos

 Svetainė [Legifrance](#)

Paskutinis naujinimas: 14/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Kroatija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodymų rinkimo ir pavienių įrodymų pateikimo, atrankos, rinkimo, apžiūros ir vertinimo taisyklės išdėstytos Civilinio proceso įstatymo (kroat. *Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne Novine* (NN; Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys), Nr. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 ir 89/14; toliau – ZPP) 219–276 straipsniuose.

Bendra taisyklė ta, kad kiekviena šalis privalo išdėstyti faktus ir pateikti įrodymus, kuriais grindžia savo reikalavimą arba kuriais ginčija priešingos šalies pareiškimus ir įrodymus, o tai reiškia, kad pagal Kroatijos (civilinio) proceso teisę renkant faktus ir pateikiant įrodymus svarbiausia yra teisė būti išklaustam. Taigi, kiekviena šalis turi įrodyti, kad pareiškimai apie jai palankių faktų, kuriais ji grindžia savo reikalavimus (ir prieštaravimus), buvimą atitinka tikrovę, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

Paprastai teismas turi įgaliojimus nustatyti tik šalių išdėstytus faktus ir priimti tik šalių pateiktus įrodymus. Išimties tvarka teismas turi įgaliojimus (ir privalo) nustatyti šalių neišdėstytus faktus ir surinkti šalių nepateiktus įrodymus, tačiau tik tuo atveju, jeigu jis įtaria, kad šalys ketina ginti reikalavimus, kurių neturi teisės ginti.

Jeigu, remdamasis pateiktais įrodymais (ZPP 8 straipsnis), teismas negali patikimai nustatyti fakto, apie fakto buvimą jis sprendžia taikydamas taisyklės, kuriomis reglamentuojama prievolė įrodyti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Įrodymai apima visus sprendimui priimti svarbius faktus.

Nereikia įrodinėti faktų, kuriuos šalis pripažino teisme proceso eigoje, tačiau teismas taip pat gali nurodyti pateikti tų faktų įrodymus, jeigu jis mano, kad pripažindama juos šalis siekia apginti reikalavimą, kurio jai neleidžiama ginti (ZPP 3 straipsnio trečia dalis).

Be to, nereikia įrodinėti teisinių taisyklių, nes pagal joms taikomą normą laikoma, kad teismas išmano teisę (lot. *iura novit curia*).

Nereikia įrodinėti visuotinai žinomų faktų. Tačiau leidžiama įrodinėti, kad tam tikras faktas nėra visuotinai žinomas.

Faktų, kurių buvimas preziumuojamas pagal teisės aktus, įrodinėti nereikia, tačiau galima įrodinėti jų nebuvimą, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

Atitinkamai taisyklėmis, kuriomis reglamentuojamos nuginčijamos prezumpcijos (lot. *praesumptiones iuris*), palengvinamas įrodinėjimas, nes šalis, kuri remiasi teisiškai susijusiu faktu, neprivalo tiesiogiai įrodyti to fakto buvimą; pakanka remtis bendrąja teisine taisykle, kuri yra nuginčijamos prezumpcijos sudėtinė dalis, o šalis, kuri teigia, kad nuginčijamos prezumpcijos sudėtinė dalimi esanti bendroji taisyklė konkrečiu atveju negali būti taikoma, privalo tai įrodyti.

Vis dėlto esama atveju, kai pagal teisės nuostatas neleidžiama įrodinėti teisės normomis preziumuojamų faktų nebuvimo (lot. *praesumptiones iuris et de iure*) – kai teismas privalo konstatuoti atitinkamo teisiškai susijusio fakto buvimą.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismo uždavinys yra įsitikinti faktų, nuo kurių priklauso teisės taikymas, buvimu arba nebuvimu. ZPP nenumatyta konkrečių nuostatų dėl tikimybės, tačiau tikimybės laipsnis turėtų didėti proporcingai veiksnių, kurių norima imtis, svarbai, atsižvelgiant į proceso etapą, kuriuo aptariamas ir sprendžiamas konkretus procesinis klausimas, ir į procesinius padarinius, kurie kils, jeigu bus nustatytas tam tikrų faktų buvimas arba nebuvimas.

Remdamasis bendrąja laisvo įrodymų vertinimo taisykle, teismas, sąžiningai ir atidžiai įvertinęs visus pavieniui ir kaip visumą pateiktus įrodymus ir atsižvelgdamas į viso proceso rezultatus, pagal savo vidinį įsitikinimą sprendžia, kuriuos faktus laikyti įrodytais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Kaip minėta, Kroatijos (civilinis) procesas daugiausia vyksta *inter partes*, t. y. šalys gali savo iniciatyva nurodyti faktus ir rinkti įrodymus, o teismas yra įgaliojamas nustatyti šalių nenurodytus faktus ir rinkti įrodymus tik tuo atveju, jeigu jis įtaria, kad šalys ketina ginti reikalavimus, kurių joms neleidžiama ginti (ZPP 3 straipsnio trečia dalis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas sprendžia, kuriais pateiktais įrodymais remiantis turi būti nustatyti lemiami faktai.

Jeigu teismas sutinka priimti šalies įrodymus, paprastai jis pirmiausia priima tuos įrodymus.

Jeigu ginčą nagrinėja teisėjų kolegija (kroat. *vijeće*), įrodymus kolegija priima pagrindiniame posėdyje, tačiau dėl svarbių priežasčių kolegija gali nuspręsti, kad tam tikrus įrodymus turi priimti kolegijos pirmininkas arba prašymą gavusio teismo teisėjas (prašymą gavęs teisėjas). Šiuo atveju priimtų įrodymų protokolai perskaitomi pagrindiniame posėdyje.

Pagrindiniam posėdžiui vadovauja vienas bylą nagrinėjantis teisėjas arba kolegijos pirmininkas, jis apklausia šalis ir priima įrodymus, tačiau sprendimai, priimti vadovaujant posėdžiui, teismui nėra privalomi, t. y., *inter alia*, teismui nėra privalomas sprendimas priimti ar atmesti šalių pateiktus įrodymus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Remdamasis ZPP nuostatomis, teismas atmeta pateiktus įrodymus, kurių jis nelaiko susijusiais su byla, ir sprendime nurodo atmetimo priežastis.

ZPP nėra specialių nuostatų dėl galimybės atmesti neleistinus įrodymus arba įrodymus, kurių negalima ekonomiškai surinkti. Tačiau jeigu savivaldybės teisme (kroat. *općinski sud*) nagrinėjamuose ginčiuose, kurių vertė neviršija 10 000 Kroatijos kunų, ir komercinių bylų teisme (*trgovački sud*) nagrinėjamuose ginčiuose, kurių vertė neviršija 50 000 Kroatijos kunų, teismas mano, kad ginčui išspręsti svarbių faktų nustatymas sukeltų neproporcingų sunkumų ir išlaidų, teismas gali nuspręsti dėl tokių faktų buvimo remdamasis laisvu vertinimu ir atsižvelgdamas į šalių pateiktus dokumentus ir jų parodymus, jei teismas priėmė įrodymus išklaudydamas šalis.

Be to, ZPP nuostatomis numatytas terminas, per kurį šalys turi išdėstyti visus faktus ir pateikti įrodymus. Vykstant įprastam civiliniam procesui, kiekviena šalis ieškinyje ir atsiliepime į ieškinį, o vėliausiai – parengiamajame teismo posėdyje privalo išdėstyti visus savo reikalavimui pagrįsti svarbius faktus, pateikti šiems savo nurodytiems faktams pagrįsti reikalingus įrodymus ir pareikšti savo poziciją dėl priešingos šalies pareiškimų apie faktus ir dėl jos pateiktų įrodymų. Pagrindiniame posėdyje naujus faktus išdėstyti ir įrodymus pateikti šalys gali tik tuo atveju, jeigu jos tų faktų nurodyti ir įrodymų pateikti negalėjo ne dėl savo kaltės, kol nebuvo baigtas ankstesnis procesas.

Teismas neatsižvelgia į naujus faktus ir įrodymus, kuriuos šalys dėl savo kaltės nurodo ar pateikia pagrindiniame posėdyje.

Daugiau informacijos apie įrodymus ir jų rinkimą ieškinių dėl nedidelių sumų bylose žr. informacijos suvestinę „[Ieškiniai dėl nedidelių sumų. Kroatijos Respublika](#)“.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

ZPP numatyti tokie įrodymai: teisminė apžiūra, patvirtinamieji dokumentai, liudytojų parodymai, ekspertų išvados ir šalių išklausymas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas yra bet kuris fizinis asmuo, galintis suteikti informacijos apie įrodinėjamus faktus. Liudytojais išklausomi individualiai, nedalyvaujant kitiems liudytojams, kurie išklausomi vėliau, ir privalo pateikti savo atsakymus žodžiu.

Pirmiausia liudytojas informuojamas, kad privalo sakyti tiesą ir nieko nenuylėti. Tada liudytojas įspėjamas apie melagingų parodymų padarinius. Be to, liudytojo visada klausiama, kaip jis sužinojo apie faktus, apie kuriuos liudija.

Liudytojas ekspertas turi turėti tas pačias savybes kaip ir liudytojas, t. y. jis turi sugebėti pastebėti, atsiminti ir papasakoti, be to, jis turi turėti profesinės praktinės patirties.

Tam tikri teismo šaukiami liudytojai ekspertai turi įvykdyti šaukimą ir pateikti savo nustatytus faktus ir išvadą.

Atitinkamai liudytojo eksperto užduotis reiškia, kad reikės nustatyti faktus ir pateikti išvadą. Teismas sprendžia, ar liudytojas ekspertas savo nustatytus faktus ir išvadą pateiks tik žodžiu teismo posėdyje, ar ir raštu prieš posėdį. Teismas nustato faktų ir išvados pateikimo raštu terminą, kuris negali viršyti 60 dienų.

Liudytojas ekspertas visada turi paaiškinti savo išvadą.

Teismas raštu išdėstyti faktus ir išvadą šalims pateikia likus ne daugiau kaip 15 dienų iki posėdžio, kuriame jie bus išklausomi.

ZPP nenumatytos atskiros liudytojų išklausymo ir liudytojų ekspertų išklausymo procedūros, todėl specialių procesinių nuostatų nėra.

Kalbant apie rašytinius įrodymus, dokumentą, kuriuo šalys remiasi kaip savo pareiškimo įrodymu, turi pateikti pačios šalys.

Laikoma, kad dokumentu, kurį nurodyta forma savo kompetencijos srityje išdavė valdžios institucija, ir dokumentu, kurį ta forma išdavė įstatymu nustatytus arba įstatymu grindžiamu administraciniu aktu nustatytus viešuosius įgaliojimus vykdančias juridinis ar fizinis asmuo (viešuoju dokumentu), įrodomas fakto, kuris tuo dokumentu patvirtinamas arba reglamentuojamas, tikrumas.

Kiti dokumentai turi tą pačią įrodomąją vertę, jeigu pagal specialias teisės nuostatas jų įrodomoji vertė prilyginama viešųjų dokumentų įrodomajai vertei.

Leidžiama įrodinėti, kad viešuosiuose dokumentuose nurodyti faktai yra klaidingi arba kad dokumentas yra netinkamai parengtas.

Jeigu teismas abejoja dokumento autentiškumu, jis gali prašyti valdžios institucijos, kuri, manoma, jį išdavė, pareikšti dėl jo nuomonę.

Jeigu tarptautinėje sutartyje nenurodyta kitaip, užsienio viešieji dokumentai, kurių autentiškumas tinkamai patvirtintas, laikomi turinčiais tą pačią įrodomąją vertę kaip ir šalies vidaus viešieji dokumentai, jeigu taikomas abipusiškumo principas.

ZPP taip pat nustatytos taisyklės dėl prievolės pateikti dokumentus priklausomai nuo to, ar dokumentą turi šaukiama šalis, priešinga šalis, valdžios institucija ar viešosios valdžios įgaliojimus vykdančią organizaciją arba trečiasis asmuo (fizinis ar juridinis asmuo).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Remdamasis Kroatijos (civilinio) proceso teisės bendrąja laisvo įrodymų vertinimo taisykle, teismas, sąžiningai ir atidžiai įvertinęs visus pavieniui ir kaip visumą pateiktus įrodymus ir atsižvelgdamas į viso proceso rezultatus, pagal savo vidinį įsitikinimą sprendžia, kuriuos faktus laikyti įrodytais.

Atitinkamai nėra taisyklės, pagal kurią tam tikri įrodymai turėtų didesnę vertę arba reikšmę negu kiti, nors praktiškai dokumentai laikomi patikimesniais (tačiau ne svarbesniais) už kitus įrodymus (liudytojų parodymus, apklausas).

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, ZPP nenumatyta, kad tam tikros įrodinėjimo priemonės būtų privalomos tam tikriems faktams nustatyti. Vadovaujantis *inter partes* principu, šalims leidžiama pateikti įrodymus, o teismas vertina, kuriais pateiktais įrodymais jis remsis siekdamas nustatyti susijusius faktus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Kiekvienas asmuo, šaukiamas liudyti, privalo įvykdyti šaukimą ir, jeigu ZPP nenumatyta kitaip, privalo duoti parodymus. Taigi, liudijimas, kuris reiškia, kad reikės atvykti į teismą, duoti parodymus ir sakyti tiesą, yra kiekvieno asmens bendro pobūdžio prievolė. Liudytojai, kurie dėl senyvo amžiaus, ligos ar didelių fizinių sutrikimų negali įvykdyti šaukimo, išklausomi savo namuose.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Asmuo, kuris, duodamas parodymus, pažeistų savo prievolę saugoti tarnybines ar karines paslaptis, negali būti apklausiamas kaip liudytojas, kol kompetentinga institucija jo neatleido nuo atitinkamos pareigos.

Liudytojas gali atsisakyti duoti parodymus:

- apie tai, ką šalis patikėjo jam kaip savo įgaliojimą atstovui;
- apie tai, ką šalis ar kitas asmuo išpažino liudytojui kaip religinės konfesijos atstovui;
- apie faktus, kuriuos liudytojas sužinojo kaip advokatas, gydytojas arba versdamasis bet kuria kita profesija arba vykdydamas bet kurią kitą veiklą, jeigu galioja prievolė neatskleisti verčiantis ta profesija ar vykdančią veiklą sužinotų faktų.

Vienas bylą nagrinėjantis teisėjas arba kolegijos pirmininkas informuoja šiuos asmenis apie galimybę atsisakyti duoti parodymus.

Liudytojas gali neatsakyti į pavienius klausimus dėl būtinų priežasčių, visų pirma jeigu atsakydamas į tokį klausimą jis sau, savo bet kurios eilės tiesiosios linijos giminaičiui ar ne tolimesnės kaip trečiosios eilės šoninės linijos giminaičiui, įskaitant jų sutuoktinius, arba ne tolimesnės kaip antrosios eilės svainystės ryšiais susijusiems giminaičiams, net jeigu santuoka baigėsi, ir jų globėjams ar globotiniams, įtėviams ar įvaikiams sukeltų didelę nešiojė, žymią materialinę žalą arba baudžiamąjį persekiojimą.

Vienas bylą nagrinėjantis teisėjas arba kolegijos pirmininkas informuoja liudytoją, kad jis gali nepateikti atsakymų į užduodamus klausimus.

2.10 Ar atsakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip, tai įmanoma. Jeigu liudytojas, kuriam buvo tinkamai įteiktas šaukimas, nepateikęs paaiškinimo nedalyvauja teismo posėdyje arba be leidimo ar pagrįstos priežasties išvyksta iš vietos, kurioje turi būti apklausiamas, teismas gali nurodyti jį įkaldinti jo lėšomis ir gali skirti nuo 500 iki 10 000 Kroatijos kunų baudą.

Jeigu liudytojas atvyksta ir atsisako duoti parodymus arba atsakyti į tam tikrus klausimus po to, kai yra informuojamas apie šių veiksmų padarinius, ir teismas mano, kad priežastys nepateikti atsakymo yra nepagrįstos, jis gali skirti nuo 500 iki 10 000 Kroatijos kunų piniginę baudą; jeigu liudytojas vis tiek atsisako duoti parodymus, teismas gali jį sulaikyti. Liudytojas būna sulaikytas, kol sutinka duoti parodymus arba kol jo parodymai tampa nereikalingi, tačiau ne ilgiau nei vieną mėnesį.

Jeigu vėliau liudytojas pateikia savo neatvykimo paaiškinimą, teismas atšaukia savo nurodymą dėl baudos ir taip pat gali atleisti liudytoją nuo visų ar dalies išlaidų padengimo. Teismas taip pat gali atšaukti savo sprendimą dėl baudos, jeigu liudytojas vėliau sutinka duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Informacija apie bendro pobūdžio pareigos duoti parodymus ryšį su valstybės ar karinėmis paslaptimis, t. y. informaciją apie konkrečią veiklą vykdančių asmenų teisę atsakyti duoti parodymus ir teisę neatsakyti į konkrečius klausimus, pateikiama 9 punkte).

Paprastai kaip liudytojai apklausiami tik tie asmenys, kurie gali suteikti informacijos apie įrodinėjamus faktus, teismas apie asmens gebėjimą liudyti sprendžia kiekvienu konkrečiu atveju.

Asmuo negali būti liudytoju, jeigu jis tiesiogiai dalyvauja procese kaip šalis arba kaip šalies teisinis atstovas, o šalies įgaliotasis atstovas gali būti apklausiamas kaip liudytojas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Kiekvienas liudytojas turi būti apklausiamas individualiai, nedalyvaujant liudytojams, kurie turi būti apklausiami vėliau. Liudytojas privalo pateikti atsakymus žodžiu.

Pirmiausia liudytojas informuojamas, kad privalo sakyti tiesą ir nieko nenuylėti. Tada liudytojas įspėjamas apie melagingų parodymų padarinius.

Paskui liudytojo prašoma nurodyti savo vardą, pavardę, asmens kodą, tėvavardį, profesiją, adresą, gimimo vietą, amžių ir santykį su bylos šalimi.

Po visų šių bendro pobūdžio klausimų liudytojo prašoma nurodyti viską, ką jis žino apie faktus, apie kuriuos turi duoti parodymus, o paskui jam gali būti pateikiami klausimai siekiant gauti informaciją patvirtinti, papildyti ar paaiškinti. Neleidžiama pateikti klausimų, kuriuose jau yra atsakymas į klausimą.

Liudytojo visada klausama, kaip jis sužinojo faktus, apie kuriuos duoda parodymus.

Liudytojai, kurių parodymai dėl svarbių faktų prieštarauja vieni kitiems, gali būti suvesti į akistatą. Jie apklausiami atskirai apie kiekvieną aplinkybę, dėl kurios yra prieštaravimas, ir jų atsakymai įrašomi į protokolą.

Kroatijos Respublikoje nėra specialių nuostatų, kuriose būtų numatyta įrodymus rinkti vaizdo konferencijos būdu. Tačiau ZPP 126a–126c straipsnių nuostatos yra tokio apklausos metodo pagrindas, t. y. gali būti daromas teismo posėdžių garso įrašas. Sprendimą daryti įrašą savo iniciatyva arba šalies prašymu priima teismas. Garso įrašo laikymo ir perdavimo metodas, techninės sąlygos ir įrašymo būdas reglamentuojami teismo darbo tvarkos taisyklėse.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

ZPP nenumatyta specialių nuostatų dėl neteisėtai gautų įrodymų. Tačiau teisinis pagrindas įtvirtintas Kroatijos Respublikos konstitucijoje (kroat.

Ustav Republike Hrvatske) (NN Nr. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), kurioje numatyta, kad neteisėtai gauti įrodymai negali būti naudojami teismo procese.

ZPP tik nurodyta, kad teismas neturi atsižvelgti į šalių prašymus, prieštaraujančius imperatyvioms įstatymų normoms ir viešajai tvarkai.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Proceso šalių apklausti kaip liudytojų negalima; tačiau ZPP nuostatose kaip viena iš įrodinėjimo priemonių numatyta apklausti šalis, kai nėra kitų įrodymų arba jeigu, nepaisant kitų pateiktų įrodymų, teismas mano, jog siekiant nustatyti svarbius faktus būtina apklausti šalis.

Jeigu nenurodyta kitaip, ZPP nuostatos dėl įrodymų rinkimo iš liudytojų taikomos ir šalių apklausai.

Paskutinis naujinimas: 19/12/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (lit) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas.

Įrodymų rinkimas - Italija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodinėjimo našta reglamentuojama pagal Civilinio kodekso 2697 straipsnyje nustatytus principus; šiame straipsnyje nustatyta: „Asmenys, kurie ketina įgyvendinti teisę teisme, pateikia jų reikalavimus pagrindžiančių faktinių aplinkybių įrodymus. Šalis, kuri ginčija šių faktinių aplinkybių pagrįstumą arba teigia, kad teisė pasikeitė arba yra įgyvendinta, pateikia tokį prieštaravimą pagrindžiančių faktinių aplinkybių įrodymus.“

Todėl pagal šiuos principus reikalaujama, kad pareiškėjas įrodytų jo reikalavimą pagrindžiančias faktines aplinkybes, t. y. faktus, kurie sukelia nurodytas teises pasekmes. Kita vertus, atsakovas privalo pateikti jo atsakomybę paneigiančių faktinių aplinkybių įrodymus arba parodyti, kad teisė yra įgyvendinta arba pasikeitė taip, kad pareiškėjo reikalavimas turėtų būti atmestas.

Jeigu pareiškėjas negali pagrįsti savo reikalavimo, pareiškimas atmetamas, nepaisant to, ar atsakovas pateikia gynybos argumentus ir juos pagrindžiančius įrodymus.

Civilinio kodekso 2698 straipsnyje nurodyta, kad negalioja joks susitarimas, kuriuo ketinama perkelti arba pakeisti įrodinėjimo našta, susijusią su neperleidžiama teise, arba dėl kurio kiekviena šalis, įgyvendindama savo teises, gali patirti pernelyg didelių sunkumų.

Šalis (pareiškėjas arba atsakovas), kuri turi įrodyti arba paneigti faktines aplinkybes, nukenčia byloje dėl nepakankamų įrodymų, nes nepakankami įrodymai reiškia, kad įrodymai apskritai nebuvo pateikti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Įrodinėjimo naštos taisyklės netaikomos šiais atvejais:

prezumpcijų atveju, t. y. kai pačiame įstatyme nustatyta tam tikrų faktinių aplinkybių įrodomoji vertė arba teismui leidžiama, remiantis žinoma faktine aplinkybe, daryti išvadą dėl nežinomos faktinės aplinkybės (Civilinio kodekso 2727 straipsnis).

Prezumpcijos skirstomos į:

įstatyme nustatytas teises prezumpcijas, kurias galima paneigti (it. *iuris tantum*), tai reiškia, kad jas galima atmesti, jei teisme pateikiami priešingi įrodymai, arba kurių negalima paneigti (it. *iuris et de iure*), tai reiškia, kad jų negalima atmesti, siekiant teisme pateikti priešingus įrodymus;

paprastosios prezumpcijos, kurias teismas privalo įvertinti savo nuožiūra ir priimti tik svarias, tikslias ir nuoseklias prezumpcijas; paprastosiomis prezumpcijomis negalima remtis dėl tų faktinių aplinkybių, kurių pagal įstatymą negalima įrodyti liudytojų parodymais (Civilinio kodekso 2729 straipsnis);

visuotinai žinomos faktinės aplinkybės (it. *fatti notori*), t. y. faktinės aplinkybės, kurios paprastai yra žinomos sprendimo priėmimo metu ir vietoje, todėl jų tikrumu negalima abejoti (Civilinio proceso kodekso 115 straipsnis);

neginčijamos arba pripažintos faktinės aplinkybės, t. y. abiejų šalių nurodytos arba šalies, kuri gali būti suinteresuota jas ginčyti, pripažintos (net ir numanomai) faktinės aplinkybės (Civilinio proceso kodekso 115 straipsnio 1 dalis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismo sprendimas patenkinti reikalavimą arba bet kokius su tokiu reikalavimu susijusius prieštaravimus turi būti pagrįstas vien tiesiogiai arba taikant prezumpcijas visiškai įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis.

Teismas savo sprendimo negali pagrįsti neįrodytomis faktinėmis aplinkybėmis, net jeigu jos yra įmanomos arba labai tikėtinos (Civilinio proceso kodekso 115 straipsnio 1 dalis).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Italijos teisės sistemoje įrodymų rinkimui taikomas Civilinio proceso kodekso 115 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, pagal kurį bylos nagrinėjimo ribas nustato šalis (it. *principio dispositivo*): teismas privalo savo sprendimą pagrįsti šalių pateiktais įrodymais, „išskyrus įstatyme nustatytus konkrečius atvejus“. Vis dėlto tam tikros šios taisyklės išimtys yra nustatytos toliau nurodytuose Civilinio proceso kodekso straipsniuose:

117 straipsnis: numatyta galimybė neoficialiai apklausti šalis;

118 straipsnis: leidžiama priimti nutartį dėl asmenų ir objektų apžiūros;

61 ir 191 straipsniai: teismui leidžiama prašyti, kad ekspertai pateiktų išvadas;

257 straipsnis: teismui leidžiama iškviešti liudytoją, kurį nurodė kitas liudytojas;

281 *ter* straipsnis: bendrosios kompetencijos teismui (it. *tribunale*), kuriame bylą nagrinėja vienas teisėjas, leidžiama priimti nutartį dėl liudytojo įrodymų rinkimo, jeigu šalis, nurodydamos faktines aplinkybes, paminėsi asmenis, kurie, atrodo, turėtų būti susipažinę su faktinėmis aplinkybėmis.

Darbo ginčiuose principas, kad bylos nagrinėjimo ribas nustato šalis, pakeičiamas tyrimo elementų turinčia sistema; tai visų pirma numatyta toliau nurodytuose straipsniuose:

420 straipsnis: numatyta galimybė laisvai apklausti šalis bylos nagrinėjimo metu;

421 straipsnis: numatyta, kad teismas gali bet kuriuo metu savo iniciatyva priimti nutartį dėl bet kokios rūšies įrodymų priėmimo, net jeigu tokie įrodymai nenumatyti Civiliniame kodekse.

Bylose dėl santuokos nutraukimo teismas gali savo iniciatyva priimti nutartį dėl įrodymų rinkimo, tačiau jis tai gali daryti tik vykdydamas tyrimą dėl pajamų ir pragyvenimo lygio.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Jeigu viena šalis prašo surinkti įrodymus, priešinga šalis gali prašyti surinkti priešingus įrodymus. Teismas patenkins abu prašymus, jei pagrįstai mano, kad pateiktos faktinės aplinkybės bus svarbios priimant sprendimą.

Teismui priėmus įrodymus, jie nagrinėjami toliau.

Byla bus nagrinėjama surinkus įrodymus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas atmeta prašymą surinkti įrodymus tais atvejais, kai įrodymai bus beveik arba nepriimtini pagal įstatymą (pvz., jeigu nekilnojamojo turto pardavimas yra grindžiamas tik liudytojo parodymais) arba kai pareiškime nurodytos faktinės aplinkybės nebus reikšmingos priimant sprendimą (pvz., parodymai dėl faktinės aplinkybės, kuri nėra susijusi su ginčo dalyku).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Italijos teisę skiriami dokumentiniai ir nedokumentiniai įrodymai.

Dokumentinius įrodymus sudaro:

vieši dokumentai (Civilinio proceso kodekso 2699 ir kiti straipsniai);

privatūs dokumentai (2702 ir kiti straipsniai);

telegamos (2705 ir kiti straipsniai);

vidaus bylos ir įrašai (2707 straipsnis);

įrašai įmonių buhalterinėje apskaitoje (2709 straipsnis);

mechaniškai padarytos kopijos (2712 straipsnis);

dokumentų ir sutarčių kopijos (2714 ir kiti straipsniai).

Nedokumentinius įrodymus sudaro:

liudytojų parodymai (Civilinio proceso kodekso 2721 ir kiti straipsniai);

prisipažinimai (2730 ir kiti straipsniai);

pareiškimai prisiekus (2736 ir kiti straipsniai);

patikros (258 ir kiti straipsniai).

Taip pat yra ekspertų ataskaitos, kuriose teismui pateikiamos trūkstamos techninės žinios.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų įrodymus priima teismas (Civilinio proceso kodekso 245 straipsnis); teismo nutartyje reikalaujama, kad liudytojas atvyktų ir duotų parodymus grasinant priverstiniu atvesdinimu ir bauda, jeigu liudytojas neatvyktų.

Teismas nustato įrodymų rinkimo vietą, laiką ir būdą. Suinteresuotosios šalies prašymu teismo antstolis įteikia liudytojui šaukimą. Liudytojas balsu perskaito įsipareigojimą sakyti tiesą ir tuomet jį apklausia teisėjas; šalys tiesiogiai liudytojo apklausti negali.

Neseniai patvirtinta nuostata, pagal kurią teismas šalių sutikimu gali įrodymus rinkti raštu (Civilinio proceso kodekso 257 bis straipsnis).

Teismas paskiria ekspertus ir užduoda jiems klausimus, į kuriuos ekspertai turi atsakyti; jie taip pat dalyvauja bylos nagrinėjimo posėdyje ir prisiekia sakyti tiesą. Paprastai ekspertai parengia rašytinę ataskaitą, tačiau teismas taip pat gali nurodyti jiems atvykti į bylos nagrinėjimo posėdį ir jie gali būti apklausiami (Civilinio proceso kodekso 195 straipsnis).

Rašytiniai įrodymai tampa sudedamąja bylos dalimi iš karto, kai jie pridedami prie šalies bylos medžiagos pirmajame posėdyje arba vėliau, atsižvelgiant į įstatyme nustatytus terminus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Pagal Italijos teisės sistemą didžiausia įrodomoji vertė suteikiama viešiemis dokumentams ir nepaneigiamoms prezumpcijoms.

Vieši dokumentai (Civilinio kodekso 2699 ir kiti straipsniai) yra laikantis oficialių reikalavimų notaro (it. *notaio*) arba kito valstybės pareigūno, turinčio įgaliojimus patvirtinti šių dokumentų viešą statusą vietoje, kurioje buvo parengtas dokumentas, surašyti dokumentai. Vieši dokumentai turi visapusišką įrodomąją galią, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad jie yra neteisingi. Jei to įrodyti nepavyksta, vieši dokumentai yra laikomi absoliučiais ir besąlyginiais įrodymais.

Nepaneigiamos prezumpcijos (Civilinio kodekso 2727 straipsnis) yra dar veiksmingesnės, nes negalima pateikti šias prezumpcijas paneigiančių įrodymų.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Pagal įstatymą reikalaujama, kad tam tikros faktinės aplinkybės būtų įrodytos tik konkrečiomis įrodymų formomis, vienais atvejais reikalaujama, kad tai būtų vieši dokumentai, o kitais – rašytiniai dokumentai, kurie gali būti vieši arba privatus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojai turi duoti parodymus, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip. Tam tikrais atvejais taikomos konkrečios nuostatos, susijusios su negalėjimu liudyti, draudimais tam tikriems asmenims duoti parodymus ir galimybe atsakyti duoti parodymus. Liudytojo pareiga duoti parodymus netiesiogiai kyla iš Civilinio proceso kodekso 255 straipsnyje numatytų teismo įgaliojimų priverstinai atvedinti liudytoją į teismą ir skirti jam baudą, jeigu liudytojas neatvyksta į posėdį.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsakyti duoti parodymus?

Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais atvejais, nuoroda į kuriuos pateikiama Civilinio proceso kodekse, t. y. atvejai, kuriais fiziniai asmenys gali atsakyti duoti parodymus dėl to, kad privalo laikytis profesinės, oficialios arba valstybinės paslapties išsaugojimo pareigos.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Pagal Civilinio proceso kodekso 256 straipsnį liudytojas, kuris atvyksta į teismą, tačiau be pateisinamos priežasties atsako liudyti arba duoda pagrindo įtarti, kad jis duoda neteisingus parodymus arba juos nuslepia, gali būti teismo apskundžiamas prokurorui; teismas šiuo atveju perduoda prokurorui posėdžio protokolą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Faktinėmis bylos aplinkybėmis asmeniškai suinteresuoti fiziniai asmenys negali duoti parodymų, nes jų suinteresuotumas reiškia, kad jie gali turėti teisę įstoti į bylą kaip šalys (Civilinio proceso kodekso 246 straipsnis).

Jaunesni nei 14 metų vaikai gali būti apklausiami tik tuo atveju, jeigu jų parodymai yra reikalingi dėl konkrečių aplinkybių (Civilinio proceso kodekso 248 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Apklaudamas liudytojus, teisėjas užduoda tiesioginius klausimus, susijusius su reikšmingomis faktinėmis bylos aplinkybėmis, ir bet kokius kitus klausimus dėl tų pačių faktinių aplinkybių, kuriuos bylos nagrinėjimo metu prašo užduoti šalių advokatai.

Civilinio proceso kodekse galimybė naudotis vaizdo konferencija nėra aiškiai nustatyta, tačiau tai nereiškia, kad draudžiama naudotis vaizdo konferencija.

Civilinio proceso kodekso 202 straipsnyje nustatyta, kad priimdamas nutartį dėl įrodymų rinkimo teismas „nustato įrodymų rinkimo laiką, vietą ir būdą“, taigi ši nuostata leidžia teismui apklausti liudytojus vaizdo konferencijos priemonėmis.

Civilinio proceso kodekso 261 straipsnyje taip pat numatyta, kad teismas gali priimti nutartį dėl vaizdo įrašymo; šiuo atveju naudojamos mechaninės priemonės, įrankiai ir procedūros.

Galimybė pasinaudoti vaizdo konferencija aiškiai numatyta Baudžiamojo proceso kodekse (pvz., 205 *ter* straipsnyje).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas visiškai neatsižvelgia į įrodymus, kurie nebuvo oficialiai pateikti ir priimti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jūsų paties pareiškimas nebus laikomas įrodymu jūsų naudai. Tačiau toks pareiškimas gali būti laikomas jums nepalankiu įrodymu, jeigu tai yra per oficialią apklausą padarytas prisipažinimas.

Paskutinis naujinimas: 22/01/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Kipras

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Paprastai įrodinėjimo našta civilinėje byloje priklauso šaliai, kuri siekia apginti savo teisę, t. y. atitinkamai ieškovui.

Išimtiniais atvejais įrodinėjimo našta gali būti perkeliama atsakovui. Pavyzdžiui, pareiškus ieškinį dėl aplaidumo ir įrodžius, kad ieškovas nežinojo arba neturėjo galimybių sužinoti, kaip įvyko nelaimingas atsitikimas, o žalą sukėlė objektas, kurį kontroliavo tik atsakovas, ir žala yra susijusi ne su atsakovo faktiniu rūpinimusi objekto kontrole, o su jo nesugebėjimu tinkamai pasirūpinti objekto kontrole, tokiu atveju taikomas *res ipsa loquitur* (daiktas kalba pats už save) principas ir įrodinėjimo našta perkeliama atsakovui.

Paprastai ieškovas, pateikdamas atitinkamus liudytojų parodymus, turi pateikti visus jo reikalavimą pagrindžiančius ir (arba) patvirtinančius įrodymus.

Tikimasi, kad teismas įvertins įrodymus ir priims sprendimą remdamasis išvadomis, prie kurių jis priėjo nagrinėdamas faktines bylos aplinkybes. Jeigu teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, negali prieiti prie išvados dėl tam tikros byloje nurodytos faktinės aplinkybės, kuri yra svarbi norint išnagrinėti reikalavimą, šalies pateiktas reikalavimas, pagrįstas tokia faktine aplinkybe, turėtų būti atmetamas.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrų faktinių aplinkybių nereikia įrodinėti pateikiant įrodymus. Tai yra tam tikros faktinės aplinkybės, dėl kurių nekyla abejonių ir kurios yra aiškios, be to, gali būti daroma prielaida, kad teismas turi „teisinių žinių“ apie šias faktines aplinkybes. Pavyzdžiui, tai gali būti faktinės aplinkybės, susijusios su matavimo vienetais, piniginiiais klausimais, metiniu kalendoriumi ir valstybių laiko juostomis. Tai taip pat gali būti žmonių patirtimi pagrįstos visuotinai žinomos faktinės aplinkybės, pvz., didesnė nelaimingų atsitikimų tikimybė keliuose, problemos, kurių patiria nepilnamečiu vaiku besirūpinanti našlė ir t. t. Panašiai nereikia įrodinėti ir istorinių, mokslinių ir geografinių faktų.

Be to, tam tikrais atvejais taikomos prezumpcijos. Prezumpcijos – tai išvados, kurias galima arba būtina daryti atsižvelgiant į tam tikrus įrodytus faktus. Prezumpcijos gali būti paneigiamos arba nepaneigiamos.

Nepaneigiamos yra tokios prezumpcijos, kurios nustatytos įstatyme ir jų negalima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Nepaneigiamos prezumpcijos yra retos. Pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 14 straipsnyje nustatyta prezumpcija, kad 14 metų nesulaukęs vaikas negali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn už jokių savo veiksmus arba neveikimą. Paneigiamų prezumpcijų pasitaiko daug dažniau. Jas galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Pavyzdžiui, teisėtą santuoką sudariusiems asmenims gimusio vaiko tėvu laikomas žmonos vyras, išskyrus atvejus, kai įrodoma kitaip.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimą?

Civilinėse bylose įrodymų vertė nustatoma pagal jų tikėtumą. Kitaip tariant, teismas patvirtins faktinę aplinkybę, jeigu, remdamasis įrodymais, manys, kad faktinė aplinkybė yra labiau tikėtina nei netikėtina.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinėse bylose šalys pačios nuspręš, kurie liudytojai bus kviečiami į teismą duoti parodymus. Kiekviena šalis kvies tuos liudytojus, kurie gali duoti jai naudingus parodymus. Teismas neturi įgaliojimų savo iniciatyva iškviešti liudytojų be šalių sutikimo.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Procedūra yra paprasta. Šalis, kuri nori iškviešti liudytoją, prašo, kad teismas išduotų šaukimą į teismą. Tuomet teismas išduoda šaukimą į teismą, kuris turi būti įteikiamas liudytojui. Kiekvienas asmuo, kuriam buvo įteiktas šaukimas į teismą, turi teisinę pareigą atvykti į teismą šaukime nurodytą dieną ir valandą.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Šaukimas į teismą bylos šalies prašymu dažniausiai yra išduodamas. Šalies prašymas išduoti šaukimą į teismą atmetamas retais ir išimtiniais atvejais, jeigu paaiškėja, kad prašymas yra nepagrįstas ir jį tik siekiama piktnaudžiauti bylos procesu.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymai yra dviejų rūšių: teisme pateikiami žodiniai liudytojų parodymai ir rašytiniai arba dokumentiniai įrodymai, kurie dokumentų forma pateikiami teismui.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Nėra nustatyta jokių taisyklių, reglamentuojančių ekspertų parodymų gavimo tvarką. Įrodymus pateikianti šalis turėtų nuspręsti, ar ekspertas parodymus duos asmeniškai, ar pateiks juos raštu.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Bendros taisyklės, pagal kurias vienos rūšies liudytojo parodymai būtų laikomi geresniais, patikimesniais arba įtikimesniais, palyginti su kitos rūšies įrodymais, nėra. Visus bylos nagrinėjimo metu pateiktus įrodymus teismas vertins atsižvelgdamas į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, tokių taisyklių nėra.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Jeigu asmeniui įteikiamas šaukimas atvykti į teismą ir duoti jame parodymus, jis teisiškai privalo laikytis šios pareigos. Neatvykimas į teismą ir parodymų nedavimas arba atsisakymas tai padaryti reiškia nepagarbą teismui ir už tai skiriama atitinkama baudmė.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai negali atsisakyti duoti parodymų. Tačiau išimtiniais atvejais liudytojai gali atsisakyti atsakyti į tam tikrus klausimus arba nepateikti tam tikrų dokumentų, jeigu jie naudojami privilegija, pvz., jiems taikoma profesinės paslapties išsaugojimo pareiga.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Žr. atsakymą į a papunktį (pirmiau).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Civilinėse bylose parodymus gali duoti visi asmenys, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia, kad dėl jauno amžiaus, protinės negalios arba kitos panašios priežasties asmuo negali įvertinti savo pareigos sakyti tiesą, suprasti jam skirtą klausimo arba pateikti logiškų atsakymų į šiuos klausimus (pagal Įrodymų įstatymo 13 straipsnį).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytoją iškvietus šalis gali jį apklausti per pagrindinę apklausą. Pasibaigus pagrindinei apklausai, kita šalis surengs liudytojo kryžminę apklausą. Galiausiai klausimus gali užduoti teismas, jeigu mano, kad tai yra reikalinga siekiant geriau išsiaiškinti tam tikrus klausimus.

Liudytojas parodymus gali duoti telekonferencijos arba kitomis techninėmis priemonėmis, jeigu jis negali asmeniškai atvykti į teismą ir jeigu teismas gali pasirūpinti atitinkama technine įranga. Bet kokios specifinės sąlygos bus nustatomos atsižvelgiant į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Bet kokie neteisėtai, pažeidžiant konstitucines teises gauti įrodymai nagrinėjant bylą teisme nebus priimami ir teismas tokiais įrodymais negali remtis.

Įprastas tokių įrodymų pavyzdys – neteisėtas asmeninio pokalbio įrašas.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Asmens, kuris yra bylos šalis, padaryti pareiškimai nėra laikomi įrodymais. Tai, kad tokį pareiškimą padaro tiesiogiai bylos baigtimi suinteresuotas asmuo, yra tik viena iš daugelio faktinių aplinkybių, į kurias teismas turi atsižvelgti vertindamas įrodymų visumą.

Paskutinis naujinimas: 13/05/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktingos įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Latvija

1 Įrodinėjimo pareiga

Šalis turi pareigą įrodyti savo reikalavimus arba prieštaravimus pagrindžiančius faktus. Ieškovas turi pagrįsti savo reikalavimus, o atsakovas turi pagrįsti savo prieštaravimus.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodymus teikia bylos šalys ir kitos suinteresuotosios šalys. Jeigu bylos šalis arba kita suinteresuotoji šalis negali pateikti tam tikrų įrodymų ir šiuo tikslu pateikia pagrįstą prašymą, teismas gali reikalauti pateikti įrodymus.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu teismas pripažįsta, kad faktas yra visuotinai žinomas, jo įrodinėti nereikia.

Viename civiliniame ginče priimate įsiteisėjusiame teismo sprendime nustatytų faktų nereikia dar kartą įrodinėti kituose civiliniuose ginčiuose, kuriuose dalyvauja tos pačios šalys.

Baudžiamajoje byloje priimtas įsiteisėjęs teismo nuosprendis yra privalomas teismui, kuris nagrinėja asmens, dėl kurio buvo priimtas baudžiamasis nuosprendis, civilinės atsakomybės klausimus, tačiau privaloma yra tik ta nuosprendžio dalis, kurioje sprendžiamas nusikalstamos veikos padarymo ar nepadarymo ir atitinkamo asmens kaltės padarius nusikalstamą veiką klausimas.

Įstatyme nustatytų faktų įrodinėti nereikia. Tokias prielaidas galima paneigti taikant įprastą procedūrą.

Šalis neturi įrodyti faktų, kurių Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka kita šalis neginčija.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimą?

Teismo įrodymų vertinimas pagrįstas išsamiai, visapusiškai ir objektyviai patikrintais įrodymais, per teismo procesą įvertintais pagal vidinį teismo įsitikinimą atsižvelgiant į logikos taisykles, mokslines išvadas ir patirties dėsnius. Savo sprendime teismas turi paaiškinti, kodėl konkrečiam įrodymui buvo suteikta pirmenybė ir kodėl teismas vienus faktus laiko įrodytais, o kitus – neįrodytais. Jokie įrodymai neturi išankstinės įrodomosios galios teismui.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinio proceso kodekse nustatyta, kad šalys privalo pateikti įrodymus, tačiau kodekse numatyti tam tikri atvejai, kai teismas savo iniciatyva gali reikalauti pateikti įrodymus (pvz., kai nagrinėjama byla susijusi su vaiko interesais). Jeigu teismas mano, kad dėl tam tikrų faktų, kuriais viena šalis pagrindžia savo reikalavimus arba prieštaravimus, nebuvo pateikti jokie įrodymai, šalys apie tai informuojamos, ir prireikus teismas nustato terminą tokiems įrodymams pateikti.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Bylos šalys pateikia teismui rašytinius ir daiktinius įrodymus. Kai šalis remiasi žodiniais įrodymais, teismas į teismo posėdį kviečia šalių nurodytus liudytojus ir išklauso jų parodymus. Teismas įrodymus prideda prie bylos medžiagos.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas priima tik įstatymuose nurodytus ir bylai reikšmingus įrodymus. Teismas gali atsisakyti priimti įrodymus, pateiktus likus mažiau nei 14 dienų iki bylos nagrinėjimo, išskyrus atvejus, kai teisėjas nustato naują terminą įrodymams pateikti. Nagrinėjant bylą įrodymus galima pateikti ginčo šalies arba kitos suinteresuotosios trečiosios šalies prašymu, jeigu tai neklaido toliau nagrinėti bylos, arba teismas patvirtino priežastis, dėl kurių įrodymai nebuvo pateikti laiku, arba įrodymai yra susiję su faktais, paaiškėjusiais nagrinėjant bylą.

Liudytojų parodymai, pagrįsti nenustatytais informacijos šaltiniais, arba asmenų, kurie nebuvo apklausti, suteikta informacija, negali būti panaudoti kaip įrodymai.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Ginčo šalies arba suinteresuotosios trečiosios šalies pastabos, kuriose pateikiama informacija dėl faktų, pagrindžiančių jų reikalavimus ar prieštaravimus, laikomos įrodymais, kai jos patvirtinamos kitomis teisme įvertintomis ir leistomis įrodinėjimo priemonėmis; liudytojų ir ekspertų parodymai;

rašytiniai įrodymai – dokumentai arba kiti tekstai, kuriuose pateikta informacija dėl bylai reikšmingų faktų: laiškai, skaičiai ir kiti rašytiniai simboliai arba dokumentai, sukurti naudojant kitas technines priemones ir atitinkamą įrašymo įrangą (garso ir vaizdo kasetės, laikmenos ir t. t.);

daiktiniai įrodymai;

eksperto išvados;

eksperto nuomonė;

valdžios institucijų išvados.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Esminio skirtumo nėra, nes ekspertų ir kitų liudytojų parodymai yra įrodymai, o rašytiniai ekspertų pareiškimai taip pat laikomi įrodymais. Į teismą kviečiamas liudytojas arba ekspertas privalo atvykti ir duoti teisingus parodymus, susijusius su jiems žinomomis aplinkybėmis, arba savo vardu pateikti nešališką nuomonę dėl savo ištirtų mokslinių, techninių, meninių ar kitų faktų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Jokie įrodymai neturi išankstinės įrodomosios galios teismui, tačiau savo sprendime teismas turi paaiškinti, kodėl konkrečiam įrodymui buvo suteikta pirmenybė ir kodėl teismas vienus faktus laiko įrodytais, o kitus – neįrodytais.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Taip. Faktai, kurie pagal įstatymus gali būti įrodyti tik tam tikrais įrodinėjimo būdais, negali būti įrodinėjami kitais įrodinėjimo būdais.

Teismas faktus leidžia įrodinėti tik įstatyme nustatytais įrodinėjimo būdais.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Į teismą iškviestas liudytojas negali atsisakyti duoti parodymų, išskyrus atvejus, kai liudytojas įstatymo nustatytais atvejais gali atsisakyti duoti parodymus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Toliau nurodyti asmenys negali duoti parodymų:

bylos šalies tiesiosios linijos giminaičiai, pirmojo ir antrojo laipsnio šoninės linijos giminaičiai, sutuoktiniai, pirmojo laipsnio santuokos giminaičiai ir šalių šeimos nariai;

šalių globėjai, turto administratoriai ir visi asmenys, kuriems paskirta šalių globa arba turto administravimas;

asmenys, kurie su viena iš šalių bylinėjasi nagrinėjant kitą teisinį ginčą.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Ne jaunesnis kaip 14 metų liudytojas, kuris atsisakė duoti parodymus dėl, teismo manymu, nepagrįstų priežasčių arba kuris tyčia duoda melagingus parodymus, atsako pagal Baudžiamąjį kodeksą.

Jeigu teismo arba teisėjo šaukimą gavęs liudytojas neatvyksta į teismo posėdį, teismas turi teisę paskirti iki 60 EUR baudą arba priverstinai atvesdinti liudytoją į teismą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Dvasininkai dėl faktų, kuriuos sužinojo per išpažintis, ir asmenys, kuriems dėl profesijos arba einamų pareigų neleidžiama atskleisti patikėtos tam tikros informacijos, negali duoti parodymų dėl tokios informacijos;

nepilnamečiai negali duoti parodymų dėl faktų, susijusių su tėvams, seneliams, broliams arba seserims nepalankiais įrodymais;

asmenys, kurie dėl fizinių arba psichinių trūkumų negali tinkamai suprasti bylai reikšmingų aplinkybių, negali duoti parodymų;

vaikai, kurie nesulaukė septynerių metų, negali duoti parodymų.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Į teismą iškviešti liudytojai turi atvykti ir duoti teisingus parodymus dėl bet kokių jiems žinomų faktų. Liudytojai turi atsakyti į klausimus, kuriuos jiems uždavė teismas ir šalis. Teismas gali apklausti liudytoją jo gyvenamojoje vietoje, jeigu šaukimą gavęs liudytojas dėl ligos, senyvo amžiaus arba kitų pateisinamų priežasčių negali atvykti į teismą. Liudytojas teisme taip pat gali būti apklausiamas naudojant vaizdo konferencijos priemones, atsižvelgiant į jo buvimo vietą, arba specialioje šiam tikslui pritaikytoje patalpoje.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Ginčo šalis gali ginčyti rašytinių įrodymų tikrumą.

Rašytinių įrodymų negali ginčyti asmuo, kuris pats pasirašė tokius įrodymus. Toks asmuo įrodymus gali ginčyti pareikšdamas atskirą ieškinį, jeigu jis dokumentą pasirašė per prievartą, dėl grasinimo arba apgaulės. Šalis taip pat gali pateikti pagrįstą prašymą dėl rašytinių įrodymų klastojimo. Nustatęs, kad įrodymai buvo suklastoti, teismas atmes įrodymus ir apie klastojimą informuos prokurorą. Siekdamas išnagrinėti prašymą dėl rašytinių įrodymų klastojimo, teismas gali reikalauti eksperto išvados šiuo klausimu arba prašyti pateikti kitus įrodymus. Nustatęs, kad šalis ginčą dėl rašytinių įrodymų klastojimo pradėjo nepagrįstai, teismas gali skirti jai baudą.

Civilinio proceso kodekse reikalaujama, kad į teismą iškvieestas liudytojas atvyktų ir duotų teisingus parodymus dėl bet kokių jam žinomų faktų. Jeigu šalis nori tam tikras aplinkybes įrodyti liudytojo parodymais, ji savo prašyme dėl liudytojų apklausos, kurį teikia teismui, turi nurodyti, kuriuos svarbius bylos aspektus liudytojas galėtų patvirtinti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Ginčo šalies arba trečiosios šalies pastabos, kuriose pateikiama informacijos dėl faktų, pagrindžiančių jų reikalavimus ar prieštaravimus, laikomos įrodymais, kai jos patvirtinamos kitomis teisme įvertintomis ir leistomis įrodinėjimo priemonėmis. Jeigu viena šalis pripažįsta faktus, kuriais ginčo šalis grindžia savo reikalavimus arba gynybą, teismas gali pripažinti šiuos faktus įrodytais, jeigu neabejoja, kad toks pripažinimas nebuvo išgautas klasta, prievarta, grasinimais ar apgavyste arba norint nuslėpti tiesą.

Paskutinis naujinimas: 07/02/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Lietuva

1 Įrodinėjimo pareiga

Šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atskirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti (žr. 1.2)

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą įrodinėjimo pareiga tenka bylos šalims. Šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atskirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių šio Kodekso nustatyta tvarka nereikia įrodinėti.

Civilinės bylos visuose teismuose nagrinėjamos laikantis rungimosi principo. Kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiamasi kaip savo reikalavimų ar atskirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Civilinis proceso kodeksas 182 straipsnyje nustato aplinkybes, kurių nereikia įrodinėti:

teismo pripažintų visiems žinomomis;

nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (prejudiciniai faktai);

asmens nusikalstamų veiksmų pasekmių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje (prejudiciniai faktai);

preziumuojamą pagal įstatymą ir nepaneigtą bendra tvarka;

kurios grindžiamos šalių pripažintais faktais.

Šalis turi teisę pripažinti faktus, kuriais kita proceso šalis grindžia savo reikalavimą ar atskirtimą. Teismas gali laikyti pripažintą faktą nustatytu, jeigu įsitikina, kad pripažinimas atitinka bylos aplinkybes ir nėra šalies pareikštas dėl apgaulės, smurto, grasinimo, suklydimo ar siekiant nuslėpti tiesą.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad tos aplinkybės gali būti ginčijamos pateikiant įrodymus bendra tvarka.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Kai pateikti įrodymai leidžia teismui daryti išvadą, kad yra labiau tikėtina, jog tam tikras faktas egzistavo, o ne priešingai, teismas pripažįsta tuos faktus nustatytais.

2 Įrodymų rinkimas

Įrodymai civilinėje byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus ir atskirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Faktiniai duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais, ekspertų išvadomis, nuotraukomis, vaizdo ir garso įrašais, padarytais nepažeidžiant įstatymų, ir kitomis įrodinėjimo priemonėmis.

Teismas taip pat gali prašyti ES valstybės narės surinkti įrodymus arba tiesiogiai juos rinkti, taikydamas 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose siekiama patobulinti, supaprastinti ir paspartinti teismų bendradarbiavimą renkant įrodymus.

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal Civilinio proceso kodekso 179 straipsnį įrodymus pateikia šalys ir kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Jeigu pateiktų įrodymų neužtenka, teismas gali pasiūlyti šalims ir kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims pateikti papildomus įrodymus ir nustato terminą jiems pateikti. Teismas taip pat turi teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva (ex officio) tik įstatymų nustatytais atvejais.

Civilinio proceso kodeksas suteikia teismui teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva nagrinėjant šeimos ar darbo bylas, jeigu, jo nuomone, tai yra būtina siekiant teisingai išspręsti bylą (376 ir 414 straipsniai).

Civilinio proceso kodekso 476 straipsnis taip pat nustato, kad teismas, rengdamasis nagrinėti bylas dėl nepilnamečio pripažinimo veiksniu (emancipuotu): paveda nepilnamečio gyvenamosios vietos valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą dėl nepilnamečio pasirengimo savarankiškai įgyvendinti visas civilines teises ar vykdyti pareigas;

išreikalauja duomenis, ar nepilnamečis nėra teistas ar įvykęs administracinių ir kitų teisės pažeidimų;

prireikus nustatyti nepilnamečio fizinio, dorovinio, dvasinio, psichinio išsivystymo lygį, skiria teismo psichologijos ir (ar) psichiatrijos ekspertizę bei išreikalauja šiai ekspertizei atlikti nepilnamečio medicininius dokumentus ar kitą reikiamą medžiagą;

atlieka kitus būtinus pasirengimo nagrinėti bylą veiksmus.

Civilinio proceso kodekso 582 straipsnyje taip pat numatyta, kad kai sprendžiamas klausimas dėl leidimo perleisti nuosavybės teisę į šeimos turtą, šeimos turtą įkeisti ar kitaip suvaržyti teises į jį, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, turi teisę reikalauti, kad pareiškėjas pateiktų įrodymus, patvirtinančius šeimos turtinę padėtį (pajamas, santaupas, kitą turtą, prievoles), duomenis apie perleidžiamą šeimos turtą, duomenis iš vaiko teisių apsaugos tarnybos apie vaiko tėvus, taip pat būsimo sandorio preliminaras sąlygas ir jo įvykdymo galimybes bei vaiko teisių apsaugos galimybes sandorio neįvykdymo atveju ir kitus įrodymus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Siekdamas surinkti įrodymus, (pagal Civilinio proceso kodekso 199 ir 206 straipsnius), teismas gali reikalauti iš fizinio ar juridinių asmenų pateikti rašytinius ar daiktinius įrodymus, siunčiamus teismo nustatytu terminu tiesiogiai teismui. Fiziniai asmenys ar juridiniai asmenys, neturėdami galimybės pateikti reikalaujamą rašytinį ar daiktinį įrodymą arba negalėdami jo pateikti per teismo nustatytą terminą, privalo pranešti apie tai ir kartu nurodyti to priežastis.

Teismas gali duoti prašančiam išreikalauti rašytinį ar daiktinį įrodymą asmeniui liudijimą apie teisę gauti tą įrodymą, kad jis būtų pateiktas teismui.

Rengdamasis teismo posėdžiui, teisėjas taip pat atlieka kitus būtinus pasirengimo nagrinėti bylą teisme procesinius veiksmus (išreikalauja įrodymus, kurių negali gauti dalyvaujantys byloje asmenys, renka įrodymus savo iniciatyva, kai tokia teisė teismui suteikiama Civilinio proceso kodekse, ir kt.).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas turi teisę atsisakyti priimti įrodymus:

kai jie yra nepriimtini;

kai įrodymai nepatvirtina arba nepaneigia turinčių reikšmės bylai aplinkybių (Civilinio proceso kodekso 180 straipsnis);

jei įrodymai galėjo būti pateikti anksčiau, o jų vėlesnis pateikimas užvilkins bylos nagrinėjimą (Civilinio proceso kodekso 181 straipsnio 2 dalis).

Prie ieškinio, kad teismas jį priimtų, turėtų būti pridėti dokumentai ir kiti įrodymai, kuriais ieškovas grindžia savo reikalavimus, taip pat duomenys, kad žyminis mokestis sumokėtas, bei prašymai dėl įrodymų, kurių ieškovas pateikti negali, išreikalavimo, nurodant priežastis, kodėl negalima pateikti šių įrodymų (Civilinio proceso kodekso 135 straipsnis).

Taip pat reikėtų paminėti, kad apeliacinės instancijos teismas atsisako priimti naujus įrodymus, kurie galėjo būti pateikti pirmosios instancijos teisme, išskyrus atvejus, kai pirmosios instancijos teismas nepagrįstai juos atsisakė priimti ar kai šių įrodymų pateikimo būtinybė iškilo vėliau (Civilinio proceso kodekso 314 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Civilinio proceso kodeksą įrodymai civilinėje byloje – bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Tie duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais ir ekspertų išvadomis.

Įrodinėjimo priemonėmis taip pat gali būti nuotraukos, vaizdo bei garso įrašai, padaryti nepažeidžiant įstatymo.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Parodymus duodančių liudytojų ir ekspertų apklausą reglamentuojančios taisyklės yra išdėstytos Civilinio proceso kodekso 192–217 straipsniuose:

Liudytojo apklausos tvarka

Kiekvienas liudytojas šaukiamas į teismo posėdžio salę ir apklausiamas atskirai. Neapklausti liudytojai negali būti teismo posėdžio salėje bylos nagrinėjimo metu. Apklaustas liudytojas lieka salėje iki bylos nagrinėjimo pabaigos. Apklaustų liudytojų prašymu teismas, išklauses dalyvaujančių byloje asmenų nuomonę, gali leisti jiems išeiti iš teismo posėdžio salės.

Liudytojas gali būti teismo apklausiamas savo buvimo vietoje, jeigu jis, teismo šaukiamas, dėl ligos, senatvės, neįgalumo ar kitų teismo pripažintų svarbiomis priežasčių negali atvykti, o dalyvaujantis byloje asmuo, kurio iniciatyva šis liudytojas yra kviečiamas, negali užtikrinti jo atvykimo.

Teismas nustato liudytojo asmens tapatybę, išaiškina liudytojo teises ir pareigas bei atsakomybę už priesaikos sulaužymą ir kitų liudytojo pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą.

Prieš duodamas parodymus, liudytojas žodžiu prisiekia padėjęs ranką ant Lietuvos Respublikos Konstitucijos šiais žodžiais: „Aš, (vardas, pavardė), garbingai ir sąžiningai pasižadu sakyti byloje tiesą, nieko nenuslėpdamas, nepridėdamas ir nepakeisdamas“. Prisiekęs liudytojas pasirašo priesaikos tekstą. Liudytojo pasirašytas priesaikos tekstas pridodamas prie bylos.

Išsiaiškinęs liudytojo santykius su šalimis, trečiaisiais asmenimis bei kitas aplinkybes, turinčias reikšmės liudytojo parodymams įvertinti (liudytojo išsilavinimą, veiklos sritį ar kt.), teismas pasiūlo liudytojui teisingai pasakyti teismui viską, ką jis žino byloje, ir vengti pateikti informaciją, kurios šaltinio jis negali nurodyti.

Išklausius liudytojo parodymų, jam gali būti užduodama klausimų. Pirmasis liudytoją apklausia asmuo, kurio prašymu liudytojas buvo šaukiamas, ir jo atstovas, o vėliau – kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Liudytojui, šauktam teismo iniciatyva, pirmasis pateikia klausimus ieškovas. Teisėjas šalina menamus ir tokius klausimus, kurie neturi ryšio su byla. Teisėjas turi teisę klausyti bet kuriuo liudytojo apklausos momentu.

Prireikus teismas gali dalyvaujančio byloje asmens pareiškimu ar savo iniciatyva pakartotinai apklausti liudytoją tame pačiame posėdyje, apklaustą liudytoją iškviešti į to paties teismo kitą posėdį, taip pat suvesti liudytojus į akistatą.

Išimtiniais atvejais, kai negalima arba sudėtinga apklausti liudytoją teismo posėdyje, bylą nagrinėjantis teismas turi teisę vertinti liudytojo raštu pateiktus parodymus, jeigu, teismo nuomone, atsižvelgiant į liudytojo asmenybę ir liudytinų aplinkybių esmę, tai nepakenks esminių bylos aplinkybių atskleidimui. Šalių iniciatyva liudytojas gali būti kviečiamas į papildomą apklausą teisme, kai tai būtina siekiant detaliau nustatyti bylos aplinkybes. Prieš duodamas parodymus, liudytojas pasirašo šio straipsnio 4 dalyje nustatytą priesaikos tekstą ir yra pasirašytinai įspėjamas dėl baudžiamosios atsakomybės už melagingų parodymų davimą. Rašytiniai liudytojo parodymai duodami notaro akivaizdoje ir notaras juos patvirtina.

Eksperto apklausa

Eksperto išvada balsu perskaitoma teismo posėdyje. Prieš perskaitant eksperto išvadą, ekspertizę atlikęs teismo posėdyje dalyvaujantis ekspertas (ekspertai) prisielia padėjęs (padėję) ranką ant Lietuvos Respublikos Konstitucijos šiais žodžiais: „Aš, (vardas, pavardė), garbingai prisiekiu, kad sąžiningai vykdysiu savo pareigą remiantis visomis turimomis žiniomis pateikti objektyvią ir pagrįstą išvadą byloje“. Jeigu ekspertizė atliekama ne teismo posėdžio metu, eksperto pasirašytas priesaikos tekstas yra ekspertizės akto sudedamoji dalis. Į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą įrašyti ekspertai, prisiekę įrašant juos į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą, neturi prisiekti teisme ir laikomi įspėjais dėl atsakomybės už melagingos išvados ir paaiškinimų davimą.

Teismas turi teisę pasiūlyti ekspertui, kad jis savo išvadą išaiškintų žodžiu. Žodinis išaiškinimas įrašomas į teismo posėdžio protokolą.

Eksperto išvadai išaiškinti ir papildyti ekspertui gali būti pateikiami klausimai. Pirmasis pateikia klausimus tas asmuo, kurio prašymu ekspertizė paskirta, po to – kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Teismo iniciatyva paskirtam ekspertui pirmasis duoda klausimus ieškovas.

Teisėjai turi teisę duoti ekspertui klausimus bet kuriuo jo apklausos momentu.

Eksperto išvada pateikiama tik teismo pavedimu (ir išdėstoma raštu ekspertizės akto forma). Ekspertizės akte turi būti smulkiai aprašomi atlikti tyrimai, jų pagrindu padarytos išvados ir pagrįsti atsakymai į teismo iškeltus klausimus.

Reikėtų pažymėti, kad jei eksperto išvados teismas prašo be ekspertizės akto, specialisto išvada yra laikoma rašytiniu įrodymu, kurį pateikia ekspertas (kaip ir kiti byloje dalyvaujantys asmenys) arba kuris Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka yra išreikalaujamas teismo.

Rašytinių įrodymų pateikimo taisyklės yra nustatytos Civilinio proceso kodekso 198 straipsnyje:

Rašytiniai įrodymai gali būti pateikiami dalyvaujančių byloje asmenų arba šio Kodekso nustatyta tvarka išreikalaujami teismo.

Rašytiniai įrodymai pateikiami Civilinio proceso kodekse nustatytos formos, t.y. dalyvaujantis byloje asmuo, kuris procesinio dokumento turinį pagrindžia rašytiniais įrodymais, prideda jų originalus arba kopijas (skaitmenines kopijas), patvirtintas teismo, notaro (ar kito atlikti notarinius veiksmus įgalioto asmens), byloje dalyvaujančio advokato ar dokumentą išdavusio (gavusio) asmens. Teismas savo iniciatyva ar dalyvaujančio byloje asmens prašymu gali pareikalauti pateikti dokumentų originalus. Dalyvaujančio byloje asmens prašymas pateikti dokumentų originalus turi būti pateikiamas ieškinyje, priešieškinyje, atsiliepime į pareikštą ieškinį arba kituose dalyvaujančių byloje asmenų procesiniuose dokumentuose. Vėliau tokį prašymą dalyvaujantys byloje asmenys gali pateikti, jeigu priežastis, dėl kurių prašymas nebuvo pateiktas anksčiau, teismas pripažįsta svarbiomis arba jeigu tokio prašymo patenkinimas neužvilkins bylos išnagrinėjimo. Tais atvejais, kai su procesinio dokumento turiniu susijusi tik dalis dokumento, teismui gali būti pateikiamos atitinkamos dokumentų dalys (išrašai, ištraukos).

Visi procesiniai dokumentai ir jų priedai teismui pateikiami valstybine kalba, išskyrus kai kurias teisės aktuose numatytas išimtis. Kai dalyvaujantys byloje asmenys, kuriems turi būti įteikti procesiniai dokumentai, nemoka valstybinės kalbos, teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jiems suprantamą kalbą. Jeigu pateikiami dokumentai šio Kodekso numatytais atvejais turi būti išversti į užsienio kalbą, dalyvaujantys byloje asmenys turi pateikti teismui įstatymų nustatyta tvarka patvirtintus jų vertimus.

Byloje esantys dokumentų originalai juos pateikusių asmenų prašymu gali būti gražinami. Tuo atveju byloje turi būti paliekamos šio Kodekso nustatyta tvarka patvirtintos gražinamų dokumentų kopijos

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Pagal Civilinio proceso kodekso 197 straipsnį dokumentai, išduoti valstybės ir savivaldybių institucijų, patvirtinti kitų valstybės įgaliotų asmenų neviršijant jiems nustatytos kompetencijos bei laikantis atitinkamiems dokumentams keliamų formos reikalavimų, laikomi oficialiais rašytiniais įrodymais ir turi didesnę įrodomąją galią. Aplinkybės, nurodytos oficialiuose rašytiniuose įrodymuose, laikomos visiškai įrodytomis, iki jos bus paneigtos kitais byloje esančiais, išskyrus liudytojų parodymus, įrodymais. Draudimas panaudoti liudytojų parodymus netaikomas, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Oficialiųjų rašytinių įrodymų įrodomoji galia įstatymais gali būti suteikta ir kitiems dokumentams.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Bylos aplinkybės, kurios pagal įstatymus turi būti patvirtintos tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis, negali būti patvirtinamos jokiais kitomis įrodinėjimo priemonėmis (Civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 4 dalis).

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojų šaukiamas asmuo privalo atvykti į teismą ir duoti teisingus parodymus. Už liudytojo pareigų nevykdymą šaukiamas liudytoju asmuo atsako įstatymų nustatyta tvarka (191 straipsnis), t.y. jam gali būti paskirta bauda.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Atsisakyti duoti parodymus leidžiama, jeigu liudytojo parodymai reikštų parodymus prieš save, savo šeimos narius arba artimuosius giminaičius.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Kai neatvyksta į teismo posėdį liudytojai, ekspertai ar vertėjai, teismas išklauso dalyvaujančių byloje asmenų nuomonę dėl galimumo nagrinėti bylą be neatvykusių liudytojų, ekspertų ar vertėjų ir priima nutartį toliau nagrinėti bylą arba bylos nagrinėjimą atidėti. Jeigu šaukiamas liudytojas, ekspertas ar vertėjas be svarbios priežasties neatvyko į teismą, jiems gali būti skiriama iki vieno tūkstančio litų bauda, o liudytojas, be to, teismo nutartimi gali būti atvesdinamas (Civilinio proceso kodekso 248 straipsnis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kaip liudytojai negali būti apklausiami:

atstovai civilinėje ir administracinėje byloje ar gynėjai baudžiamojoje byloje – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo, būdami atstovu ar gynėju;

asmenys, kurie dėl fizinių ar psichinių trūkumų nesugeba teisingai suvokti turinčių reikšmės bylai aplinkybių arba duoti apie jas teisingų parodymų;

dvasininkai – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo tikinčiojo išpažinties metu;

medikai – apie aplinkybes, sudarančias jų profesinę paslaptį;

taikinimo tarpininkai – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo taikinamojo tarpininkavimo procedūros metu.

Įstatymais gali būti nustatyti ir kiti asmenys.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Pagal išsiaiškinęs liudytojo santykius su šalimis, trečiaisiais asmenimis bei kitas aplinkybes, turinčias reikšmės liudytojo parodymams įvertinti (liudytojo išsilavinimą, veiklos sritį ir kt.), teismas pasiūlo liudytojui teisingai pasakyti teismui viską, ką jis žino byloje, ir vengti pateikti informaciją, kurios šaltinio jis negali nurodyti. Iš klausius liudytojo parodymų, jam gali būti užduodama klausimų. Pirmasis liudytoją apklausia asmuo, kurio prašymu liudytojas buvo šaukiamas, ir jo atstovas, o vėliau – kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Liudytojui, šauktam teismo iniciatyva, pirmasis pateikia klausimus ieškovas. Teisėjas šalina menamus ir tokius klausimus, kurie neturi ryšio su byla. Teisėjas turi teisę klausiti bet kuriuo liudytojo apklausos momentu. Prireikus teismas gali dalyvaujančio byloje asmens pareiškimu ar savo iniciatyva pakartotinai apklausti liudytoją tame pačiame posėdyje, apklaustą liudytoją iškviesti į to paties teismo kitą posėdį, taip pat suvesti liudytojus į akistatą.

Išimtiniais atvejais, kai negalima arba sudėtinga apklausti liudytoją teismo posėdyje, bylą nagrinėjantis teismas turi teisę vertinti liudytojo raštu pateiktus parodymus, jeigu, teismo nuomone, atsižvelgiant į liudytojo asmenybę ir liudytinų aplinkybių esmę, tai nepakenks esminių bylos aplinkybių atskleidimui. Šalių

iniciatyva liudytojas gali būti kviečiamas į papildomą apklausą teisme, kai tai būtina siekiant detaliau nustatyti bylos aplinkybes. Prieš duodamas parodymus, liudytojas pasirašo nustatytą priesaikos tekstą ir yra pasirašytinai įspėjamas dėl baudžiamosios atsakomybės už melagingų parodymų davimą. Rašytiniai liudytojo parodymai duodami notaro akivaizdoje ir notaras juos patvirtina

Proceso dalyvių dalyvavimas teismo posėdžiuose ir liudytojo apklausa jo buvimo vietoje gali būti užtikrinami naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas (per vaizdo konferencijas, telekonferencijas ir kitaip). Teisingumo ministro nustatyta tvarka naudojant šias technologijas, turi būti užtikrintas patikimas proceso dalyvių tapatybės nustatymas ir duomenų (įrodymų) objektyvus fiksavimas ir pateikimas.

Be to, Civilinio proceso kodekso 803 straipsnis numato galimybę Lietuvos Respublikos teismams teisę prašyti užsienio valstybės teismo leisti naudoti ryšių technologijas (videokonferenciją, telekonferenciją ir kitas) renkant įrodymus.

3 Įrodymų vertinimas

Teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Faktiniai duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais, ekspertų išvadomis, nuotraukomis, vaizdo ir garso įrašais, padarytais nepažeidžiant įstatymų, ir kitomis įrodinėjimo priemonėmis. Faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, paprastai negali būti įrodymais civilinėje byloje, iki jie bus išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka. Duomenys, gauti taikinamojo tarpininkavimo procedūros metu, negali būti įrodymais civiliniame procese, išskyrus Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatyme numatytus atvejus.

Taip pat reikėtų paminėti, kad pagal Civilinio proceso kodekso 185 straipsnį teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu. Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios, išskyrus Civilinio proceso kodekse numatytas išimtis.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip (žr. atsakymą į 2.4. klausimą).

Paskutinis naujinimas: 09/03/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktnės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Liuksemburgas

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Liuksemburgo teisę pagrindinis principas yra toks, kad asmenys, prašantys įvykdyti prievolę, privalo įrodyti tai, ko reikalauja. Be to, asmenys, teigiantys, kad jiems nebetaikoma pareiga, privalo įrodyti, kad atliko mokėjimą ar veiksmą, dėl kurio jiems ši pareiga nebetaikoma.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrais atvejais Liuksemburgo teisėje numatytos prezumpcijos, kai asmuo atleidžiamas nuo pareigos pateikti faktinės aplinkybės, kurią būtų sunku ar neįmanoma įrodyti, įrodymus. Prezumpcijos yra išvados, kurios yra numatytos teisės aktuose arba kurias teismas daro iš žinomos faktinės aplinkybės apie nežinomą faktinę aplinkybę.

Teisės aktuose numatytos dvi rūšys prezumpcijos. Pirma, tai yra teisinės prezumpcijos, pagal konkrečią teisės aktą siejamos su tam tikrais veiksmais ar faktinėmis aplinkybėmis. Antra, kai kurios prezumpcijos nenustatytos teisės aktuose ir paliekamos teismo diskrecijai, o teismas pripažįsta tik įtikinamas, tiksliai ir nuosekliai prezumpcijas.

Apskritai galima pateikti įrodymus prezumpcijoms paneigti. Pavyzdžiui, jeigu vaikas gimsta susituokusiai porai, preziumuojama, kad motinos vyras yra vaiko tėvas. Vis dėlto gali būti pareiškiamas ieškinys tėvystei nugincyti.

Rečiau prezumpcijos gali būti nepaneigiamos, t. y. neįmanoma pateikti jas paneigiančių įrodymų.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Faktinės aplinkybės savo nuožiūra vertina teismas ir jo diskrecija yra absoliuti. Kilus abejonių teismas aiškinasi, ar yra įtikinamų, tikslių ir nuoseklių įrodymų ir juos priima arba atmeta, atsižvelgdamas į nurodomų faktinių aplinkybių tikėtinumą.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teismas gali nurodyti rinkti įrodymus šalies prašymu. Visgi tam tikrais atvejais teismai gali rinkti įrodymus ir savo iniciatyva.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas praneša paskirtam ekspertui apie užduoties pobūdį. Ekspertas sušaukia bylos šalis ir visus trečiuosius asmenis, kurių pagalbos prašoma atliekant tyrimą. Pagal rungimosi principą įrodymai turi būti renkami dalyvaujant šalims.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Įrodymus gali būti įpareigojama rinkti kai teismas neturi pakankamai informacijos, kuria galėtų grįsti savo sprendimą.

Rinkti įrodymus dėl tariamos faktinės aplinkybės gali būti nurodoma tik tuo atveju, jeigu šalis, kuri remiasi šia faktine aplinkybe, neturi pakankamai įrodymų jai įrodyti. Jokiomis aplinkybėmis negalima įpareigoti rinkti įrodymus siekiant kompensuoti šalies aplaidumą renkant įrodymus.

Teismai taip pat turi apriboti priemonės pasirinkimą tuo, kas yra pakankama ginčui išspręsti; jie turi pasirinkti paprasčiausią ir pigiausią sprendimą.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įvairios įrodinėjimo priemonės yra rašytiniai įrodymai, žodiniai parodymai, prezumpcijos, faktų pripažinimas, taip pat priesaika patvirtinti parodymai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Būdai gauti įrodymus iš liudytojų ir ekspertų:

Jeigu liudytojų parodymai yra leistini, teismas gali rinkti įrodymus iš trečiųjų šalių, kurios dėl to, kad žino nagrinėjamas faktines aplinkybes, gali padėti jas išaiškinti. Tai gali būti pareiškimai arba taikant tyrimo metodus surinkti įrodymai, atsižvelgiant į tai, ar tai yra rašytiniai įrodymai, ar žodiniai parodymai.

Teismas gali prašyti bet kurio asmens pateikti paaiškinimus, pateikiant pareiškimus, suteikiant konsultaciją arba pateikiant eksperto išvadą dėl faktinės aplinkybės, kurią turi išaiškinti ekspertas. Jeigu išvadą nebūtina pateikti raštu, teismas gali leisti parodymus duodantiems ekspertams pateikti savo nuomonę žodžiu per teismo posėdį; surašomas šios nuomonės protokolai, kurį pasirašo teisėjas ir teismo tarnautojas.

Taisyklės, taikomos rašytinių įrodymų ir rašytinių ataskaitų ar išvadų, kurias teikia parodymus duodantys ekspertai, pateikimui:

Rašytiniai įrodymai:

šalis, kuri remiasi dokumentu, privalo pateikti jį visoms kitoms bylos šalims. Jis pateikiamas su gavimo patvirtinimo sąlyga arba teismo kanceliarijai (*greffe*). Dokumentai turi būti pateikti be raginimo.

Rašytinės ekspertų ataskaitos ar išvados:

ekspertai pateikia savo ataskaitas teismo kanceliarijai. Surašoma tik viena ataskaita, nepaisant to, kad ją rengė keli ekspertai, o jeigu jie nesutaria tarpusavyje, kiekvienas ekspertas pateikia savo išvadą. Jeigu vienas ekspertas paprašo kito eksperto, kuris specializuojasi kitoje srityje, išvados, ši išvada pridėjama prie teismo posėdžio protokolo arba bylos medžiagos, atsižvelgiant į bylą.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Vienos įrodinėjimo priemonės turi didesnę įrodomąją galią už kitas:

viešas dokumentas (*acte authentique*), kurį surašė valstybės pareigūnas (notaras, antstolis ir kt.), įgyvendindamas savo oficialius įgaliojimus, yra laikomas įrodymu, nebent įrodoma, kad jis suklastotas.

Privatus dokumentas (*acte sous seing privé*), kurį šalis parengė pačios ir pasirašė nedalyvaujant valstybės pareigūnui, laikomas įrodymu, jeigu nėra priešingų įrodymų.

Žodinius parodymus ir kitas įrodinėjimo priemones teismas vertina savo nuožiūra.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Teisiam sandoriui (sutarčiai), kurio vertė viršija 2 500 EUR, pagrįsti reikalaujama rašytinių įrodymų. Vis dėlto faktinė aplinkybė (pvz., nelaimingas atsitikimas) gali būti įrodinėjama bet kokiais priemonėmis.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pagal teisės aktus liudytojai turi bendradarbiauti teismo procese, kad būtų atskleista tiesa.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Jeigu asmuo gali įrodyti pagrįstas priežastis, jis gali būti atleistas nuo pareigos duoti parodymus. Šalies tėvai ar kiti tiesioginiai šalies giminaičiai gali atsisakyti duoti parodymus, kaip ir šalies sutuoktinis, net jei santuoka yra nutraukta.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Neatvykę liudytojai gali būti šaukiami atvykti ir turi padengti atvykimo išlaidas, jeigu manoma, kad jų parodymai yra būtini. Neatvykusiems liudytojams ir asmenims, kurie be pagrįstos priežasties atsisako duoti parodymus arba prisiekti, gali būti taikoma 50–2500 EUR civilinė bauda (*amende civile*).

Baudą ir išlaidas galima atsisakyti mokėti, jeigu atitinkamas asmuo gali įrodyti, kad nurodytą dieną negalėjo dalyvauti.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kiekvienas asmuo gali būti šaukiamas duoti parodymus kaip liudytojas, išskyrus asmenis, kurie pripažįstami negalinčiais duoti parodymus.

Vis dėlto parodymų negalintys duoti asmenys gali būti išklausti tokiomis pačiomis sąlygomis, tik neprisiekdami. Tačiau vaikai ir kiti palikuonys niekada negali duoti parodymų dėl faktinių aplinkybių, kuriomis sutuoktiniai remiasi prašyme dėl santuokos nutraukimo ar separacijos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismo ir šalių vaidmuo išklausančiam liudytojus

Teismas atskirai išklauso liudytojų parodymus teismo nustatyta tvarka, kai dalyvauja arba yra pakviestas dalyvauti šalyje. Liudytojai negali skaityti iš anksto surašytų parodymų.

Teismas gali išklausti liudytojų parodymus arba apklausti liudytojus bet koku klausimu, dėl kurio parodymų gali būti reikalaujama pagal teisės aktus, net jei šie klausimai nepaminėti sprendime, kuriame įpareigojama duoti parodymus. Teismas gali iškviesti liudytojus, surengti liudytojų tarpusavio akistatą arba jų akistatą su šalimis ir prireikus išklausti jų parodymus dalyvaujant techniniam ekspertui.

Šalis negali nutraukti, apklausti ar mėginti paveikti parodymus duodančių liudytojų arba kreiptis į juos tiesiogiai, nes kitaip joms nebus leista dalyvauti. Po to, kai teisėjas baigia apklausti liudytoją, jei jis mano, kad tai būtina, jis gali pateikti liudytojui papildomų klausimų, kuriuos šalis pateiktė teisėjui.

Vaizdo konferencija ir kitos techninės priemonės

Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose siekiama pagerinti, supaprastinti ir paspartinti valstybių narių teismų bendradarbiavimą renkant įrodymus. Liuksemburgo teisėje nėra specialių nuostatų dėl vaizdo konferencijų. Vaizdo konferencijoms taikomos bendrosios Naujojo civilinio proceso kodekso taisyklės dėl liudytojų išklausimo, teismo vertinimo ir asmeninio dalyvavimo. Teismai turi reikiamą techninę įrangą. Vaizdo konferencijai numatyta diena joje dalyvauja teisėjas, kancleris, vertėjas žodžiu ir technikos specialistas.

Teismas gali įrašyti visų arba kai kurių parengiamųjų teisminių nagrinėjimų garso arba vaizdo įrašus. Įrašai laikomi teismo registre. Kiekviena šalis, sumokėjusi atitinkamą mokestį, gali prašyti pateikti tokio įrašo kopiją arba nuorašą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas nepriima neteisėtai būdais gautų įrodymų, pavyzdžiui, slapta kamera filmuotos medžiagos arba pasiklausymo telefonu įrašų, jei asmuo apie tai nežinojo.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Paprastai byloje padaryti šalies pareiškimai neturi įrodomosios galios.

Susijusios nuorodos

<http://www.legilux.lu/>

Paskutinis naujinimas: 30/04/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Malta

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą įrodinėjimo pareiga tenka bylos šalims. Šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių šio Kodekso nustatyta tvarka nereikia įrodinėti.

Civilinės bylos visuose teismuose nagrinėjamos laikantis rungimosi principo. Kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiamasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindų, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Taip, tokios taisyklės yra ir jos nurodytos Organizavimo ir civilinio proceso kodekso 627 ir tolesniuose straipsniuose. 627 straipsnyje minimi dokumentai, kurių tikrumą įrodyti nereikia, jeigu tai yra aišku iš jų teksto, be kita ko:

Maltos vyriausybės dokumentai, pasirašyti ministro ar juos parengusio departamento vadovo, arba, jo nesant, jo pavaduotojo, padėjėjo ar kito pasirašyti tokius dokumentus įgalioto Žemesnio rango pareigūno;

bet kurio Maltos vyriausybės departamento registrai;

visi kompetentingų valdžios institucijų pasirašyti viešieji dokumentai, įtraukti į valstybinį leidinį;

Maltos vyriausybės įgaliojimu išspausdinti ir tinkamai paskelbti Maltos vyriausybės aktai;

Maltos teisingumo teismų ir bažnyčios teismų dokumentai ir registrai;

Viešojo registro tarnybos ir Žemės registro išduoti liudijimai;

Civilinių bylų teismo pirmųjų rūmų leidimu išduoti jūrų protestai;

kiti Krovinių laivų prekybos įstatyme minimi dokumentai (įskaitant kanclerio ar kito įgalioto pareigūno pasirašytus registracijos liudijimus ir visus kitus kanclerio ar kito įgalioto pareigūno pasirašytame registracijos liudijime įrašytus dalykus).

Galima pateikti ir kitus dokumentus, kurių turinui įrodinėjimo pareiga netaikoma, tačiau būtina įrodyti jų tikrumą, įskaitant:

pagal įstatymą ar vyriausybės leidžiamus bet kokios įstaigos ar valstybinės organizacijos dokumentus ir registrus;

parapijų aktus ir registrus, susijusius su gimimu, santuoka ir mirtimi, ir pagal įstatymą dalyvaujant parapijos dvasininkui patvirtintus dokumentus;

Maltos valstybinių notarų dokumentus ir registrus;

prekiautojų pagal įstatymą tvarkomas apskaitos knygas, atsižvelgiant tik į komercinio pobūdžio susitarimus ar sandorius;

valstybės maklerių pagal įstatymą tvarkomas apskaitos knygas, atsižvelgiant tik į sutarties šalių komercinio pobūdžio santykius.

Galima teikti įrodymus, paneigiančius tokių dokumentų turinį.

Be minėtų dokumentų, Maltos įstatymų 16 skyriuje, Civiliniame kodekse reglamentuota dar viena prielaida, kad susituokusiems tėvams gimęs vaikas yra žmonos vyro vaikas. Šios teisinės prielaidos negaliojimas gali būti įrodytas civilinių bylų teismui (šeimos bylų skyriui) pateikiant priesaika patvirtintą pareiškimą ir šios prielaidos negaliojimo įrodymus.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Kad civilinėse bylose būtų priimtas sprendimas, teismas turi būti įsitikinęs, kad atsižvelgiant į tikėtinas aplinkybes yra pateikta pakankamai įrodymų.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teismo byloje kiekviena šalis, nepaisant jos interesų, gali liudyti savo asmeniniu prašymu, kitos byloje dalyvaujančios šalies prašymu arba jeigu teismas iškviečia ją liudyti savo iniciatyva. Kai bylos nagrinėjimas pradedamas pateikiant priesaika patvirtintą pareiškimą, reikia sudaryti liudytojų sąrašą. Tas pats taikoma priesaika patvirtintam atsiliepimui – privaloma į jį įtraukti liudytojų sąrašą. Jeigu šaliai prireikia šaukti sąrašė nenurodytą liudytoją, būtina pateikti atitinkamą pareiškimą.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismui patenkinus prašymą dėl įrodymų rinkimo, liudytojai šaukiami atvykti į teismą įteikiant šaukimą, išduotą įrodymus norinčiai pateikti šaliai pateikus prašymą. Prašymai išduoti šį šaukimą į teismą Maltos magistratų teisme ir Žemesnės jurisdikcijos Gozo magistratų teisme gali būti pateikiami žodžiu.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti šalies pateiktą prašymą apklausti liudytoją, jei jis yra advokatas, įgaliojantis arba dvasininkas. Be to, paprastai posėdyje dalyvaujantis asmuo negali būti šaukiamas būti liudytojas toje pačioje byloje. Tačiau tam tikrose bylose teismui leidžiama taikyti šią taisyklę savo nuožiūra, jeigu tam yra pagrįstų priežasčių. Taip pat yra specialūs įstatymai, kuriais reglamentuojama valstybės ir tarnybinė paslaptis ir kuriais draudžiama atskleisti slaptą ir konfidencialią informaciją. Be to, prašymas gali būti atmestas, jeigu teismas nutaria, kad liudytojas nėra reikšmingas bylai.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymus galima pateikti trimis būdais: pateikiant dokumentus, žodžiu ir pateikiant rašytinius priesaika patvirtintus pareiškimus.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Paprastai nagrinėjant bylą liudytojų apklausa vykdoma žodžiu viešame teismo posėdyje. Tačiau įstatyme numatyti ir kiti galimi įrodymų rinkimo būdai:

rašytiniu priesaika patvirtintu pareiškimu pateikti įrodymus gali ir Maltoje, ir užsienyje gyvenantys liudytojai;

jeigu asmuo ketina išvykti iš Maltos, serga ar yra pagyvenęs, iki bylos nagrinėjimo gali mirti ar tapti neveiksnus arba negali atvykti į posėdį, teismas gali paskirti asmens parodymus išklausysiantį teismo įgaliotinį. Tokiu atveju liudytojui skirti klausimai ir jo atsakymai turi būti surašyti raštu, o liudytojas turi pasirašyti parodymus arba vietoj parašo padėti kryželį;

teismas taip pat gali paskirti papildomą teisėją išklausyti tam tikro liudytojo, jeigu šis liudytojas dėl amžiaus negali išeiti iš namų;

jeigu liudytojas gyvena užsienyje, advokatas gali prašyti, kad Maltos teismas pavestų kitos šalies teisėsaugos institucijoms apklausti toje šalyje esantį liudytoją – liudytoją apklausti prašanti šalis turi raštu pateikti klausimus ir nurodyti apklausiant liudytoją jo vardu pasirodysiančio asmens vardą, pavardę ir adresą;

jeigu teismui atrodo tinkama, jis gali leisti liudytojui pateikti įrodymus garso arba vaizdo įrašų forma;

teismas gali įpareigoti teisės ekspertus ir suteikti jiems teisę išklausyti liudytojus ir priimti priesaikas.

Jeigu parodymų išklausyti skiriamas teisės ekspertas, jis turi teisę naudotis teismo turimomis priemonėmis.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Visos įrodinėjimo priemonės laikomos vienodai svarbiomis.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, tačiau visuomet turi būti pateikiami geriausi įrodymai.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip, visi į teismą pašaukti liudytojai privalo duoti parodymus. Tačiau negalima liudytojo versti atsakyti į klausimus, jeigu dėl to jam gali grėsti baudžiamasis persekiojimas.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bet kurios byloje dalyvaujančios šalies sutuoktinis laikomas kompetentingu liudytoju ir vienos iš šalių prašymu gali būti priverstas duoti parodymus byloje.

Tačiau vienas sutuoktinis negali būti priverstas atskleisti to, ką kitas sutuoktinis galėjo konfidencialiai pasakyti jam gyvenant susituokus, be to, sutuoktinis negali būti verčiamas atsakyti į klausimus, dėl kurių jo sutuoktiniui gali grėsti baudžiamasis persekiojimas.

Kitos išimtys dėl bylos faktinių aplinkybių gali būti taikomos advokatams, įgaliojantiems ar dvasininkams. Tačiau advokatui ar įgaliojantiui gavus kliento sutikimą arba dvasininkui gavus išpažintą atlikusio asmens sutikimą, jie gali būti apklausti dėl jiems patikėtos informacijos (gavus sutikimą): advokatas ar įgaliojantis – dėl kliento jiems patikėtos informacijos, susijusios su byla, ir dvasininkas – dėl faktinių aplinkybių, apie kurias jis sužino klausydamasis arba per išpažintį.

Apskaitininkai, gydytojai, socialiniai darbuotojai, psichologai ir santuokos konsultantai negali būti verčiami atskleisti jiems klientų pateiktos informacijos, kai tai laikoma profesine paslaptimi arba jeigu jie šią informaciją sužinojo eidami profesines pareigas, išskyrus tuos atvejus, kai yra teismo nurodymas. Ši teisė taip pat taikoma tokią slaptą informaciją įpareigotam perteikti vertėjui.

Profesinės paslapties saistomas liudytojas negali atskleisti paslapties ar konfidencialios informacijos, išskyrus tam tikras aplinkybes, remiantis bylai taikoma tam tikra teise.

2.10 Ar atsakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Jeigu liudytojui deramai įteiktas šaukimas ir jis neatvyksta į teismą, jis apkaltinamas nepaklusimu teismo sprendimui ir yra nedelsiant nuteisiamas ir nubaudžiamas. Teismas, išdavęs atvesdinimo arba arešto orderį, gali priversti liudytoją atvykti į teismą ir liudyti kitame posėdyje. Tačiau teismas gali panaikinti paskirtą baudą, jeigu liudytojas nurodo pagrįstas neatvykimo į teismą priežastis.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Bet kuris psichiškai sveikas asmuo, jeigu jo gebėjimams netaikoma jokių išimčių, gali liudyti. Gali liudyti bet kokio amžiaus asmuo, jeigu tik jis suvokia, kad duoti melagingus parodymus yra neteisėta.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Per apklausą arba kryžminę apklausą teismas gali užduoti liudytojui bet kokį klausimą, kurį teismas laiko reikalingu ar tikslingu. Tačiau kiekviena byloje dalyvaujanti šalis, nepaisant jos interesų, gali liudyti savo arba kitos byloje dalyvaujančios šalies prašymu arba teismui iškvietus ją liudyti savo iniciatyva. Kai byla susijusi su nepilnamečiais asmenimis, teisėjas paprastai išklauso nepilnamečių uždaramame posėdyje arba nepilnamečiui išklaudyti paskiriamas vaiko teisių apsaugos atstovas.

Užsienyje gyvenantys liudytojai gali būti išklaudyti per vaizdo konferenciją.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu įrodymai surinkti teisėtai, teismui nėra jokių kliūčių priimti sprendimą. Vienintelė išimtis paprastai taikoma tuomet, jeigu teismas nepripažįsta įrodymų, susijusių su faktinėmis aplinkybėmis, apie kurias liudytojas teigia sužinojęs iš kitų asmenų, ar faktinėmis aplinkybėmis, kurias nurodė kiti asmenys, kuriuos atitinkamai galima pašaukti liudyti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip, šaliai leidžiama teikti pareiškimus byloje.

Paskutinis naujinimas: 22/03/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Nyderlandai

1 Įrodinėjimo pareiga

Nyderlandų proceso teisė grindžiama principu, kad „tas, kas teigia fakto buvimą, turi jį įrodyti“. Kitaip tariant, šalis, kuri teisiniais tikslais remiasi savo nurodomais faktais arba teisėmis, turi prievolę tuos faktus arba teises įrodyti. Tačiau tam tikrais atvejais pagal konkrečias įstatymuose nustatytas taisykles arba pagrįstumo ir sąžiningumo principus prievolė įrodyti gali tekti kitai šaliai.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Civilinio proceso kodekso (nyd. *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) 149–207 straipsniuose nustatytos įstatyminės įrodymų rinkimo taisyklės taikomos šaukimo pradėdamuose procesuose ir pareiškimu pradėdamuose procesuose, nebent to negalima daryti dėl bylos pobūdžio. Jos nėra privalomos procese dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, o arbitražo bylose įprastos įrodymų rinkimo taisyklės taip pat automatiškai netaikomos. Tačiau arbitražo bylose šalys gali susitarti tas taisykles taikyti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Faktus, kurių buvimą teigia viena iš šalių, o kita šalis (pakankamai) nenuginčija, teismas laiko įrodytais. Tačiau išimtis taikoma tais atvejais, kai vadovaujantis šia taisykle kiltų teisiniai padariniai, kurių šalys neturi teisės savanoriškai sukelti. Tuo atveju teismas gali reikalauti pateikti įrodymus.

Nereikia įrodinėti faktų ar aplinkybių, kurie laikomi visuotinai žinomais, ar visuotinai suvokiamų dėsnių. Šiais faktais ar aplinkybėmis teismas gali remtis neatsižvelgdamas į tai, ar šalys nurodo jų buvimą. Faktai ar aplinkybės, kurie laikomi visuotinai žinomais, reiškia faktus arba aplinkybes, kuriuos bet kuris normalus asmuo žino arba gali žinoti. Visuotinai suvokiami dėsniai reiškia priežastinius ryšius, apie kuriuos visi žino. Taip pat nereikia įrodinėti faktų, apie kuriuos pats teismas sužino proceso metu, – teisminio bylos nagrinėjimo faktų, nes jie yra žinomi.

Kartais teisės aktuose būna nustatyta prezumpcija. Tam tikri faktai arba aplinkybės laikomi tokiais tikėtiniais, kad juos nurodanti šalis neprivalo jų (papildomai) įrodyti. Teismas visuotinai suvokiamais dėsniais taip pat gali remtis siekdamas padaryti prezumpciją, grindžiamą tam tikrais jam nurodytais faktais. Tuo atveju priešinga šalis neturi galimybės tą prezumpciją nugincyti. Taip pat esama keleto specialių atvejų. Keletas pavyzdžių: pagal kelių eismo teisę, jeigu motorinės transporto priemonės valdytojas partrenkia dviratininką arba pėsčiąjį, jis turi atlyginti už sužalojimą, nebent galima įrodyti, kad avarija įvyko dėl *force majeure*. Kitas pavyzdys: darbuotojas reikalauja atlyginti už sužalojimą, jeigu jis buvo sužalotas darbo metu. Tuo atveju darbdavys privalės atlyginti darbuotojui už tokį sužalojimą, nebent galima pateikti įrodymus, kad reikiamo rūpestingumo buvo laikomasi be trūkumų arba kad darbuotojas susižalojo dėl savo tyčinių veiksmų arba tyčinių neatsargių veiksmų.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas turi teisę laisvai vertinti gautus įrodymus, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip. Ši išimtis susijusi su taisyklėmis dėl nenuginčijamos įrodymų įrodomosios vertės. Nenuginčijamų įrodymų atveju teismas privalo tam tikrų formų įrodymus pripažinti tikrais arba bent jau pripažinti jų vertę. Tačiau ir tai galima nugincyti.

Teismai savo sprendimus gali grįsti tik faktais, kurie yra įrodyti tinkamai taikant įrodymų rinkimo taisykles.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Tam tikrais atvejais (atliekant apskaitos dokumentų apžiūrą, liudytojams duodant parodymus), vienos iš šalių prašymu teismas pareigą pateikti įrodymus perkelia kitai šaliai. Teismas gali tai daryti savo iniciatyva.

Panašiai vienos iš šalių prašymu arba paties teismo iniciatyva teismas gali nurodyti pateikti eksperto išvadą arba nurodyti apsilankyti patalpose ar jas patikrinti. Ekspertą skiria teismas, ekspertas atsiskaito teismui, patalpose lankosi teismo atstovai. Kai ekspertas rengia išvadą, šalys privalo jam padėti.

Šalys turi teisę pareikšti savo požiūrį ir pateikti prašymus tiek eksperto išvados rengimo atveju, tiek apsilankymo patalpose atveju.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Šalis, kuriai teismas leidžia pateikti įrodymus arba kuriai tenka prievolė įrodyti, privalo pateikti savo nurodomų faktų ir (arba) aplinkybių įrodymus. Priešinga šalis gali visada pateikti priešingus įrodymus, jeigu tai nedraudžiama pagal teisės aktus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas įrodymų nepriima, jeigu šie įrodymai yra nesusiję su byla, nėra pakankamai konkretūs (pernelyg neapibrėžti), yra pateikti ne laiku (per vėlai) arba yra nerimti. Pateiktų įrodymų negalima nepaisyti dėl preziumuojamo jų rezultato.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Nyderlanduose taikoma laisvo įrodymų pateikimo taisyklė, t. y. iš esmės įrodymus galima pateikti bet kuria tinkama forma, jeigu teisės aktuose nenustatyta kitaip. Teisės aktuose išdėstytas nebaigtinis įrodinėjimo priemonių sąrašas:

dokumentai ir teismų sprendimai;

apskaitos dokumentų, įrašų ir kitų dokumentų apžiūros;

liudytojų parodymai;

oficialios arba žodinės ekspertų išvados ir

patalpų patikrinimai ir apsilankymai jose.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai turi būti leidžiami pagal teisės aktus ir pateikiami vienos iš šalių prašymu, arba teismas savo iniciatyva šią pareigą skiria vienai iš šalių. Šalys taip pat gali duoti parodymus kaip liudytojai (žr. toliau išdėstytą 3 punktą). Tais atvejais, kai liudytojas turi duoti parodymus, liudytojus šaukia šalys. Liudytojai įrodymus pateikia liudytojo parodymų forma. Parodymai teismo posėdyje priimami žodžiu. Liudytojo parodymais kaip įrodymais leidžiama remtis tik tuo atveju, jeigu jie susiję su faktais, apie kuriuos liudytojas žino asmeniškai. Šaliai, kuri prašo leidimo pateikti liudytojo parodymus, leidžiama tai daryti, jeigu įrodinėjami faktai yra ginčijami ir gali padėti išspręsti bylą.

Vienos iš šalių prašymu arba teismo iniciatyva ekspertai gali pateikti rašytines arba žodines išvadas (Civilinio proceso kodekso 194 straipsnis). Jeigu teikiama rašytinė išvada, teismas nustato jos pateikimo terminą. Jeigu teikiama žodinė išvada, ekspertas duoda parodymus nustatytą teismo bylos nagrinėjimo dieną.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Įrodymai skirstomi į nenuginčijamus ir nuginčijamus. Nenuginčijamų įrodymų atveju teismas privalo įrodymų turinį priimti kaip tikrą arba pripažinti tos įrodymų formos įrodomąją galią, kaip nustatyta teisės aktuose. Net ir nenuginčijamų įrodymų atveju galima pateikti priešingus įrodymus, nebent tai draudžiama teisės aktais. Nenuginčijamų įrodymų pavyzdžiai yra autentiški dokumentai ir baudžiamųjų teismų sprendimai. Teismas turi teisę laisvai nustatyti nuginčijamų įrodymų įrodomąją vertę.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikromis aplinkybėmis dokumentas laikomas visišku įrodymu. Tam tikromis aplinkybėmis dokumentas taip pat yra būtinas, kad įsigaliotų konkreči teisė. Pavyzdys galėtų būti ikivedybinė sutartis arba testamentas. Notaro parengtos ikivedybinės sutarties arba testamentavimo buvimas įrodomas pateikiant notarinį aktą. Testamentavimo priedas taip pat gali būti įrodymas. Testamentavimo priedas yra ranka rašytas ir pasirašytas dokumentas su nurodyta data, kuriame išdėstomi testatoriaus pageidavimai. Šie pageidavimai gali būti susiję, *inter alia*, su drabužių, asmeninių daiktų, papuošalų ir nurodytų namų apyvokos daiktų bei nurodytų knygų palikimu pagal testamentą (Civilinio kodekso (nyd. *Burgerlijk Wetboek*) 97 straipsnis). Testamentavimo priedas neprivalo būti patvirtintas notarinio aktu.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pagrindinis principas – bet kas, pagal teisės aktus pašauktas duoti parodymus, privalo tai daryti. Taikoma pareiga atvykti į teisminį bylos nagrinėjimą ir duoti teisingus parodymus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Tam tikromis aplinkybėmis asmuo gali būti atleistas nuo pareigos duoti parodymus.

Pareigos duoti parodymus išimtis visų pirma taikoma artimiesiems šalių šeimos nariams. Tai yra šalies sutuoktiniai ir buvę sutuoktiniai arba registruotieji partneriai ir buvę registruotieji partneriai, kraujo ryšiais ar santuoka susiję šalies giminaičiai arba tų asmenų sutuoktiniai ar registruotieji partneriai iki antrosios eilės imtinai – tėvai, vaikai, seneliai, anūakai, broliai ir seserys.

Liudytojai taip pat gali prašyti taikyti išimtį atsakydami į konkrečius klausimus, jeigu dėl atsakymo liudytojui arba jo kraujo ar santuokos ryšiais susijusiam aukštutinės arba žemutinės tiesiosios linijos arba šoninės linijos antrosios ar trečiosios eilės giminaičiui arba to asmens sutuoktiniui, buvusiam sutuoktiniui arba registruotajam partneriui ar buvusiam registruotajam partneriui kiltų baudžiamojo persekiojimo rizika (Civilinio proceso kodekso 165 straipsnio 3 dalis). Išimtis taip pat taikoma funkcinio pagrindu. Ji taikoma asmenims, kurie dėl privilegijuotų santykių, susiklosčiusių verčiantis jų profesija, dirbant tam tikrą darbą ar dėl kito statuso (pvz., dvasininkai, gydytojai, advokatai ir notarai) privalo laikytis konfidencialumo.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Jeigu liudytojui registruotu laišku buvo išsiųstas šaukimas atvykti į teisminį bylos nagrinėjimą ir jis neatvyksta, teismas atitinkamos šalies prašymu gali nustatyti dieną, kurią liudytojas gali būti pašauktas teismo antstolio įteikiamu šaukimu. Jeigu liudytojas vis tiek neatvyksta, teismas gali nurodyti policijai jį atvesdinti. Jeigu liudytojas atvyksta, tačiau atsisako duoti parodymus, atitinkama šalis gali prašyti teismo jį sulaikyti už nepagarbą teismui. Tada prašymą pateikusi šalis turi sumokėti liudytojo sulaikymo išlaidas. Teismas sulaikymą skiria tik tuo atveju, jeigu jis mano, kad tai yra pagrįsta siekiant nustatyti tiesą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Iš esmės parodymus privalo duoti kiekvienas asmuo, išskyrus tuos, kurie turi teisę naudotis išimtimi (žr. atsakymą į klausimą Nr. 2.9).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojus išklauso ir apklausia teismas. Teismas išklauso kiekvieną liudytoją nedalyvaujant kitiems į tą patį posėdį pašauktiems liudytojams, kurie dar neliudijo, išskyrus tuos atvejus, kai liudytojo parodymus duoda pati bylos šalis. Šalys ir jų advokatai taip pat gali pateikti liudytojams klausimų. Teismas savo iniciatyva arba vienos iš šalių prašymu gali suvesti liudytojus į akistatą tarpusavyje ir su šalimis. Po to, kai liudytojas duoda parodymus, teismas gali pateikti šalims klausimų, o šalys gali pateikti klausimų viena kitai.

Nyderlandų įrodymų rinkimo taisyklėse nėra konkrečių nuostatų dėl vaizdo konferencijų. Pagal Nyderlandų teisę taikyti šią procedūrą nedraudžiama, praktinių sunkumų surengti vaizdo konferenciją taip pat nėra. Šį klausimą sprendžia teismas.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėti įrodymai gali būti skirstomi į neteisėtai gautus įrodymus ir neteisėtai naudojamus įrodymus. Jeigu įrodymai buvo gauti neteisėtai, tai nereiškia, kad juos naudoti visada neteisėta. Teismas visada turi diskreciją spręsti, ar įrodymai turėtų būti laikomi neteisėtais.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalys gali būti išklaustos kaip bylos šalys, tačiau tada jų padaryti pareiškimai nelaikomi įrodymais, palankiais šaliai, kuri apklausama kaip liudytojas, nebent parodymais siekiama patikslinti kitus netinkamus įrodymus (Civilinio proceso kodekso 164 straipsnio 2 dalis).

Paskutinis naujinimas: 26/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Austrija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Iš esmės kiekviena proceso šalis privalo išvardyti visus faktinius teiginius savo ieškiniui pagrįsti (argumentavimo pareiga – vok. *Behauptungslast*) ir pateikti atitinkamus įrodymus (Austrijos civilinio proceso kodekso (vok. ZPO) 226 straipsnio 1 dalis ir 239 straipsnio 1 dalis). Jeigu bylos faktai lieka neaiškūs (padėtis „*non liquet*“), teismas vis tiek turi priimti sprendimą. Tokiais atvejais tampa svarbios prievolės įrodyti taikymo taisyklės. Kiekviena proceso šalis turi prievolę įrodyti ir privalo užtikrinti, kad būtų įvykdytos visos jai palankiose taisyklėse nustatytos pareigos. Įprastomis aplinkybėmis ieškovas turi įrodyti visus faktus, kuriais grindžia savo ieškinį, o atsakovas turi įrodyti visus faktus, kuriais grindžia savo prieštaravimus. Ieškovas taip pat privalo įrodyti, kad įvykdyti procesiniai reikalavimai.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Sprendimui priimti svarbūs faktai turi būti įrodyti, jeigu jiems netaikoma prievolės įrodyti išimtis. Nereikia įrodyti pripažintų faktų (Civilinio proceso kodekso 266 ir 267 straipsniai), akivaizdžių faktų (Civilinio proceso kodekso 269 straipsnis) ar teisiškai preziumuojamų faktų (Civilinio proceso kodekso 270 straipsnis). Pripažintu laikomas faktas, kurį proceso šalis pripažįsta teisingu priešingos šalies teiginiu. Teismas iš esmės privalo pripažinti pripažintą faktą teisingu ir priimti sprendimą be papildomo nagrinėjimo.

Faktas yra akivaizdus, jeigu jis visuotinai žinomas (t. y. bet kuriuo metu žinomas arba patikimai suvokiamas dideliame skaičiui žmonių) arba žinomas teismui, kuriame vyksta pagrindinis posėdis, iš jo paties oficialiai nustatytų faktų arba aiškiai matomas iš turimų dokumentų.

Teismas privalo savo sprendime *ex officio* atsižvelgti į akivaizdžius faktus; jų nereikia pareikšti ar įrodyti.

Teisinė prezumpcija tiesiogiai kyla iš teisės aktų ir ja remiantis prievolė įrodyti pereina priešingai proceso šaliai. Proceso šaliai, kuri naudojasi šia prezumpcija, priešinga šalis turi įrodyti priešingai. Ji turi įrodyti, kad nors esama pagrindo taikyti teisinę prezumpciją, preziumuojamų faktų ar teisinės padėties nėra.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimą?

Teismo proceso tikslas – įtikinti teisėją tam tikro fakto buvimu. Apskritai siekiant įtikinti teisėją turi būti vadovaujama „didele tikimybe“, o „visiško tikrumo“ nereikalaujama.

Įrodymų standarto laipsniai nustatyti įstatymais arba teismų praktika ir siekia nuo „didelės tikimybės“ iki „beveik visiško tikrumo“. Pirmuoju atveju pagal Civilinio proceso kodeksą (274 straipsnis) pakankamas įrodymų standartas yra prezumpcija arba liudijimas. *Prima facie* įrodymais taip pat sumažinamas įrodymų standartas, jie padeda įveikti sunkumus teikiant įrodymus, kai nagrinėjami ieškiniui dėl žalos. Jeigu įvykiai susiklosto tam tikra tipiška linkme, kuri, kaip rodo gyvenimo patirtis, lemia konkretų priežastinį ryšį arba kaltę, tos sąlygos laikomos įrodytomis remiantis *prima facie* net ir individualiais atvejais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymus teisėjai gali paimti savo iniciatyva arba proceso šaliai pateikus prašymą. Vien tiriamojo pobūdžio procese (kai paties teisėjo iniciatyva teismas privalo nustatyti lemiamus bylos faktus) proceso šalių prašymas nebūtinai. Standartiniame procese pagal Austrijos Civilinio proceso kodeksą teisėjas gali savo iniciatyva paimti bet kokius įrodymus, kuriais tikisi išsiaiškinti svarbius faktus (Civilinio proceso kodekso 183 straipsnis). Teisėjas gali nurodyti proceso šalims pateikti dokumentinius įrodymus, pareikalauti, kad būtų atlikta vietos apžiūra, arba kaip įrodymus užsakyti ekspertizės ar nurodyti atlikti proceso šalių apklausą. Vis dėlto reikalauti, kad būtų pateikti dokumentiniai įrodymai, galima tik tuo atveju, jei šiuos nurodė bent viena iš proceso šalių, o jeigu abi proceso šalys prieštarauja, dokumentinių įrodymų negalima pripažinti leistinai ir negalima apklausti liudytojų. Visais kitais atvejais įrodymai paimami gavus vienos proceso šalies prašymą paimti įrodymus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Iš esmės įrodymai paimami žodiniame posėdyje. Per parengiamąjį posėdį (Civilinio proceso kodekso 258 straipsnis) teismas ir proceso šalys ir (arba) jų atstovai kartu parengia pagrindinių teismo posėdžių tvarkaraštį, kuriame taip pat nurodomas įrodymų paėmimo tvarkaraštis. Tačiau prireikus bet kuriuo metu gali įvykti tolesnė diskusija apie proceso eigą. Kai įrodymai paimami, rezultatai aptariami su proceso šalimis (Civilinio proceso kodekso 278 straipsnis). Įrodymus turi tiesiogiai paimti teisėjas, kuris spręs bylą. Įstatyme konkrečiai numatytais atvejais įrodymus taip pat galima paimti taikant tarpusavio pagalbos procedūrą. Proceso šalys turi būti šaukiamos įrodymams paimti ir turi įvairias teises dalyvauti tam vykstant, pvz., pateikti klausimų liudytojams ir ekspertams. Įrodymai visada paimami paties teisėjo iniciatyva, net jeigu proceso šalys neatvyksta, nors yra šaukiamos.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atnesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Proceso šalies prašymas paimti įrodymus turi būti atmetamas, jeigu teismas mano, kad įrodymai nesusiję su byla (Civilinio proceso kodekso 275 straipsnio 1 dalis) arba jeigu jie pateikiami siekiant vilkinti procesą (Civilinio proceso kodekso 178 straipsnio 2 dalis, 179 straipsnis ir 275 straipsnio 2 dalis). Taip pat įmanoma nustatyti terminą, per kurį turi būti paimti įrodymai, kurių paėmimas gali užvilkinoti procesą (Civilinio proceso kodekso 279 straipsnio 1 dalis). Kai terminas sueina, prašymas paimti įrodymus gali būti atmetamas. Prašymas taip pat gali būti atmetamas, jeigu yra nereikalingas, nes teismas jau yra įtikintas arba fakto nebūtina įrodyti, arba paimti įrodymus draudžiama. Kai dėl įrodymų paėmimo susidaro išlaidų (pvz., liudija ekspertas), prašiusi paimti įrodymus proceso šalis turi atlikti išankstinį mokėjimą. Jeigu per nustatytą terminą mokėjimas neatliekamas, įrodymus galima pateikti tik vėliau, jei taip nebus užvilkinamas procesas.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Austrijos civilinio proceso kodekse numatytos penkios klasikinės įrodinėjimo priemonės: dokumentiniai įrodymai (292–319 straipsniai), liudytojų parodymai (320–350 straipsniai), ekspertų parodymai (351–367 straipsniai), teisminė apžiūra (368–370 straipsniai) ir proceso šalių apklausa (371–383 straipsniai). Iš esmės bet kuris informacijos šaltinis gali būti pripažintas leistinu įrodymu ir pagal formą priskirtas prie vienos iš minėtųjų įrodinėjimo priemonių.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojai apklausiami individualiai, nedalyvaujant liudytojams, kurie bus apklausti vėliau. Taip jiems užkertamas kelias daryti įtaką kitų parodymams. Jeigu liudytojų parodymai vieni kitiems prieštarauja, tie liudytojai gali būti apklausti vienu metu. Liudytojų apklausa pradeda pateikiant bendrus klausimus, kuriais siekiama nustatyti, ar liudytojas dėl kokios nors priežasties netinka liudyti, ar jis turi teisę neduoti parodymų ir ar esama veiksnių, dėl kurių jis negali prisiekti. Kai liudytojas įspėjamas sakyti tiesą ir jam nurodomi melagingo liudijimo padariniai pagal baudžiamąją teisę, pradeda tikroji apklausa – liudytojo prašoma pateikti savo asmens duomenis. Tada liudytojui teikiami klausimai apie pačią bylą. Proceso šalys gali dalyvauti liudytojų apklausoje ir, jeigu teismas

sutinka, pateikti liudytojams klausimų. Netinkamus klausimus teisėjas gali atmesti. Iš esmės liudytojai turi būti apklausiami tiesiogiai bylą nagrinėjančiame teisme, tačiau tam tikromis aplinkybėmis įmanoma liudytojus apklausti teisminės tarpusavio pagalbos kanalais (Civilinio proceso kodekso 328 straipsnis). Ekspertų parodymai yra skirti padėti teismui. Liudytojai teikia parodymus dėl faktų, o ekspertai suteikia žinių, kurių teisėjas neturi. Ekspertai savo parodymus iš esmės turi duoti per pagrindinį teismo posėdį. Ekspertas be apribojimų gali būti pakviestas ir paties teisėjo iniciatyva. Liudytojai ekspertai turi pateikti savo nustatytus faktus ir nuomonę. Žodinė nuomonė turi būti pateikta per žodinį posėdį. Rašytines nuomones ekspertas turi paaiškinti per žodinį posėdį, jeigu to prašo proceso šalys. Nustatytus faktus ir nuomonę būtina pagrįsti. Privačios nuomonės pagal Civilinio proceso kodeksą nelaukiamos eksperto nuomonėmis ir turi privačių dokumentų statusą.

Austrijos teisėje neleidžiama viso proceso atlikti vien raštu. Tačiau, kadangi įrodinėjimo priemonės nėra niekaip apribotos, liudytojai turi galimybę parodymus teikti raštu. Vis dėlto rašytiniai liudytojų parodymai laikomi dokumentiniais įrodymais ir teismas juos vertina nepriklausomai. Jeigu teismas mano, kad tai reikalinga, liudytojas turi atvykti į teismą, išskyrus atvejus, kai to liudytojo apklausai prieštarauja abi proceso šalys.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Civilinio proceso kodekse (272 straipsnis) įtvirtintas „laisvo įrodymų vertinimo“ principas. Įrodymai įvertinami išnagrinėjant teisėjo paimtų įrodymų rezultatus. Atlikdamas šį vertinimą teisėjas neprivalo vadovautis jokiais įstatymu nustatytais taisyklėmis dėl įrodymų, o turi remdamasis savo vidiniu įsitikinimu nuspręsti, ar įrodymai yra teisingi. Įrodinėjimo metodams jokia hierarchija netaikoma. Rašytiniai įrodymai laikomi dokumentiniais įrodymais, jeigu tai nėra eksperto ataskaita. Austrijoje išduoti valstybiniai dokumentai laikomi autentiškais, t. y. daroma prielaida, kad juos iš tikrųjų išdavė juose nurodytas subjektas. Įrodinėjimo tikslais taip pat preziumuojama, kad jų turinys yra teisingas. Jeigu privatūs dokumentai yra pasirašyti, jie taip pat be išlygų pripažįstami įrodymu, kad juos pasirašęs asmuo pateikė juose esančius teiginius. Jų tikslumas visada įvertinamas remiantis laisvo įrodymo vertinimo principu.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Austrijos civilinio proceso kodekse nereikalaujama konkrečiose bylose atsižvelgti į tam tikrų tipų įrodymus. Ieškinio suma reikšmės įrodinėjimo metodo pasirinkimui neturi.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojai privalo atvykti į teismą, duoti parodymus ir, jeigu jų prašoma, prisiekti. Jeigu tinkamai pašauktas liudytojas be pakankamos priežasties neatvyksta į posėdį, teismas pirmiausia turi skirti administracinę baudą ir, jeigu liudytojas neatvyksta antrą kartą, nurodyti jį į posėdį atvesdinti. Jeigu liudytojas atsisako duoti parodymus nenurodydamas jokios priežasties arba pateikdamas nepateisinamą priežastį, jis gali būti priverstas liudyti. Liudytojui pateikus melagingus parodymus teisme, pradedamas baudžiamasis procesas.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Kai esama priežasčių atsisakyti duoti parodymus (Civilinio proceso kodekso 321 straipsnis), liudytojas turi teisę neatsakyti į klausimą arba konkrečius klausimus. Visapusiškos teisės atsisakyti duoti parodymus nėra. Tokios priežastys yra nešlovė arba baudžiamojo persekiojimo rizika liudytojui arba jo artimam asmeniui, tiesioginis tų asmenų finansinės padėties pabloginimas, valstybės pripažintos konfidencialumo pareigos, galimas meno ar verslo paslapties atskleidimas, taip pat naudojimas balsavimo teise, kuri pagal įstatymą laikoma slapta. Prieš apklausdamas liudytojus teismas turi juos informuoti apie šias priežastis. Liudytojai, pageidaujantys pasinaudoti savo teise atsisakyti duoti parodymus, turi nurodyti priežastis.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Teismas gali savo nuožiūra nuspręsti, ar liudytojo atsisakymas duoti parodymus yra teisėtas. Liudytojai, kurie atsisako duoti parodymus nenurodydami jokios priežasties arba nurodydami priežastis, kurias teismas laiko nepateisinamomis, gali būti priverčiami duoti parodymus (Vykdymo užtikrinimo kodekso (vok. *Exekutionsordnung*) 354 straipsnis). Liudytojai gali būti priverčiami duoti parodymus skiriant jiems baudas ir (ribotai) įkalinimą, jie taip pat privalo atlyginti proceso šalims žalą, padarytą dėl nepateisinamo atsisakymo duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Parodymų negalima imti iš asmenų, kurie negalėjo arba negali paliudyti įrodytinų faktų arba pasakyti to, ką matė. Jie laikomi turinčiais visišką fizinį negebėjimą duoti parodymus (Civilinio proceso kodekso 320 straipsnio 1 dalis). Jeigu tai yra nepilnamečiai ar psichikos sutrikimų turintys asmenys, teismas turi individualiai nuspręsti, ar jie gali duoti parodymus. Taip pat yra trys santykinio negebėjimo duoti parodymus atvejai (Civilinio proceso kodekso 320 straipsnio 2–4 dalys), būdingi dvasininkams, kurie negali atskleisti informacijos, jiems patikėtos per išpažintį, arba kuriems taikoma kitokia su jų pareigomis susijusi konfidencialumo pareiga, valstybės pareigūnams, kurie negali atskleisti su savo pareigomis susijusiomis konfidencialios informacijos, jeigu nepadaroma išimties, ir tarpininkams, kurie negali atskleisti tarpininkavimo pagrindu jiems patikėtos arba kitaip gautos informacijos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismas turi pateikti liudytojams reikiamus klausimus apie faktus, kuriuos planuojama įrodyti jų parodymais, ir apie aplinkybes, kuriomis jie tuos faktus sužinojo. Proceso šalys gali dalyvauti liudytojų apklausoje ir, teismui sutikus, pateikti jiems klausimų, kad jų parodymai būtų patikslinti ar papildyti. Netinkamus klausimus teisėjas gali atmesti. Esminis liudytojų parodymų turinys turi būti įrašomas į protokolą arba prireikus parodymai turi būti užrašomi stenograma. Vaizdo ir garso įrašymo įranga ir joje esantys duomenys paprastai laikomi apžiūros objektais. Apžiūros įrodymai gaunami teismui sensoriniu principu tiesiogiai suvokus dalykų ypatumus ar sąlygas. Tačiau vadovaujantis principu, kad įrodymai turėtų būti paimami tiesiogiai, tokie įrodymai laikomi leistiniais tik tada, kai tiesioginių įrodymų (pvz., liudytojų parodymų) nėra. Iš esmės galima liudytojus apklausti naudojantis vaizdo technologijomis ir, siekiant proceso ekonomiškumo, toks apklausos būdas turėtų būti taikomas vietoj apklausos tuomet, kai vykdomi teisminės pagalbos prašymai. Nuo 2011 m. visi teismai turi vaizdo konferencijų priemonių.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu proceso šalis, siekdama gauti įrodymus, pažeidžia sutartinę prievolę, privatinės teisės nuostatą arba pripažintus moralės principus, teismas gali tuos įrodymus pripažinti leistiniais ir įvertinti, bet atitinkama proceso šalis vis tiek privalės sumokėti kompensaciją. Jeigu, siekdama gauti įrodymus, proceso šalis pažeidžia baudžiamosios teisės nuostatą, kuria saugomos Konstitucijoje nustatytos pagrindinės teisės ir laisvės (pvz., fiziškai sužaloja liudytoją, pagrobia jį ar priverčia duoti parodymus), taip gauti įrodymai laikomi neleistiniais ir teismas negali jų priimti. Jeigu kyla abejonių, ar padaryta nusikalstama veika, teismas gali sustabdyti civilinį procesą, kol bus priimtas galutinis sprendimas baudžiamajame procese. Jeigu įrodymams gauti padaryta nusikalstama veika nepažeidžiamos Konstitucijoje nustatytos pagrindinės teisės ir laisvės, atitinkamai proceso šaliai taikoma baudžiamoji atsakomybė, bet įrodymai nelaikomi neleistiniais. Neleistiniais laikomi tik tie neteisėtai gauti įrodymai, kurie turėjo neigiamą poveikį teismo pareigai nustatyti tiesą, todėl nebuvo galima užtikrinti, kad teismas priimtų teisingą ir tikslų sprendimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Proceso šalių apklausa taip pat yra įrodymai. Kaip ir liudytojai, proceso šalys privalo dalyvauti, duoti parodymus ir prisiekti. Tačiau proceso šalių negalima priversti atvykti į teismą ar duoti parodymų. Dėl kiekvieno atvejo, kai proceso šalis neatvyksta į teismą ar jame neduoda parodymų, teismas turi spręsti

deramai atsižvelgdamas į visas aplinkybes. Tik tėvystės ar santuokos nutraukimo procese įmanoma prievartos priemonėmis užtikrinti, kad proceso šalys atvyktų į teismą. Jeigu proceso šalis nesako tiesos (kitaip negu liudytojas), tai nėra nusikalstama veika, nebent melagingi parodymai duodami prisiekus. Proceso šalių apklausą teisėjai gali atlikti savo iniciatyva.

Paskutinis naujinimas: 02/06/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Lenkija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodinėjimo klausimai ir įrodymų rinkimas reglamentuojamas Civiliniame kodekse (lenk. *Kodeks cywilny*, 6 straipsnis) ir Civilinio proceso kodekse (lenk. *Kodeks postępowania cywilnego*, 227–315 straipsniai).

Pagal Civilinio kodekso 6 straipsnį pareiga įrodyti faktinę aplinkybę tenka asmeniui, kuris remiasi iš šios faktinės aplinkybės kylančiomis teisinėmis pasekmėmis. Pareiga įrodyti vienokias faktines aplinkybes tenka ieškovui, o kitokias – atsakovams.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Taisyklės, kad pareiga įrodyti faktinę aplinkybę tenka asmeniui, kuris remiasi iš jos kylančiomis teisinėmis pasekmėmis, išimtis turi būti tiesiogiai nustatytos teisės akte.

Tam tikrais atvejais įrodinėjimo pareiga gali būti perkeliama kitam asmeniui. Taip gali būti tais atvejais, kai, pavyzdžiui, įrodymai sunaikinami arba įrodymų neįmanoma surinkti. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad jeigu asmens elgesys neleidžia arba rimtai kliudo kitam asmeniui, kuriam tenka įrodinėjimo pareiga, įrodyti faktines aplinkybes, tada pirmasis asmuo privalo įrodyti, kad šių faktinių aplinkybių nebuvo.

Įrodinėjimo pareigos klausimas yra glaudžiai susijęs su teisinių prezumpcijų institutu. Pagal Civilinio proceso kodekso 234 straipsnį teisinė prezumpcija teismui yra privaloma. Paprastai teisinę prezumpciją leidžiama paneigti.

Teisinės prezumpcijos, kurios keičia įrodinėjimo taisyklės, susijusios, pvz., su sąžiningumu arba nesąžiningumu (Civilinio kodekso 7 straipsnis), prielaida, kad vaikas gimė gyvas (Civilinio kodekso 9 straipsnis), neteisėtumu (Civilinio kodekso 24 straipsnio 1 dalis), bendrasavininkų lygiomis dalimis (Civilinio kodekso 197 straipsnis), skolininko veiksmų žinant, kad jie nenaudingi kreditoriams (Civilinio kodekso 527 straipsnio 3 dalis ir 529 straipsnis), civilinės partnerystės partnerių dalių vienoda verte (Civilinio kodekso 826 straipsnio 2 dalis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimą?

Pagal laisvo įrodymų vertinimo principą (Civilinio proceso kodekso 233 straipsnis) teismas pats vertina įrodymų patikimumą ir įrodomąją galią, išsamiai išnagrinėdamas surinktus įrodymus.

Teismas gali savo sprendimą grįsti tik tinkamai surinktais įrodymais, laikydamasis reikalavimo, susijusio su įrodymų šaltiniais ir tiesioginio įrodymų pateikimo principo.

Taip pat teismas laisvai vertina ekspertų išvadas.

Be to, Civilinio proceso kodekso 243 straipsnyje numatytas tikimybės įrodinėjimo institutas. Tikimybės įrodinėjimas – tai įrodinėjimui alternatyvi priemonė siauruoju požiūriu, ja neužtikrinamas joks tikrumas, tiesiog nustatoma, kad teiginys dėl konkrečios faktinės aplinkybės yra tikėtinas. Formalus įrodymų rinkimas yra taisyklė, o tikimybės įrodinėjimas yra išimtis, naudinga šaliai, kuri remiasi tam tikra faktine aplinkybe. Nagrinėjant klausimus, kurie yra šalutinio pobūdžio, ir teisės akte aiškiai numatytais atvejais pakanka įrodyti tikimybę.

2 Įrodymų rinkimas

Kiekvienas ir ieškovo, ir atsakovo teiginys turi būti grindžiamas įrodymais.

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teismas gali priimti įrodymus, kuriais šalis nesiremia, tačiau jie turi būti susiję tik su šios šalies teiginiais, susijusiais su esminėmis ir ginčijamomis aplinkybėmis, jeigu teismas mano, kad nagrinėjant bylą surinktų įrodymų nepakanka jai išspręsti (Civilinio proceso kodekso 232 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Iš esmės teismas priima įrodymus šalių prašymu, nes būtent jos privalo nurodyti bylai išnagrinėti būtinius įrodymus. Tačiau teismas narinėja, ar šalių nurodomus įrodymus yra tikslinga ar būtina priimti (Civilinio proceso kodekso 236 straipsnis).

Teismas turėtų priimti nutartį dėl įrodymų, jei renka įrodymus, taip pat jeigu priima įrodymus *ex officio*.

Sprenddamas, ar priimti bylos šalies pateiktus įrodymus, teismas turėtų nagrinėti:

ar konkreči faktinė aplinkybė yra svarbi bylai (Civilinio proceso kodekso 227 straipsnis);

ar faktinę aplinkybę reikia įrodinėti (pavyzdžiui, ji gali būti visuotinai žinoma (Civilinio proceso kodekso 228 straipsnio 1 dalis, arba šalys gali ją pripažinti (Kodekso 229 straipsnis);

ar konkretūs įrodymai yra galimi konkrečioje byloje (pvz., Civilinio proceso kodekso 246 ir 247 straipsniai);

ar faktinė aplinkybė, dėl kurios yra pateikti įrodymai, dar nėra pakankamai aiški ir ar įrodymai nėra pateikti vien siekiant vilkinti bylą (Civilinio proceso kodekso 217 straipsnio 2 dalis).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas atmeta šalies prašymą rinkti įrodymus, jeigu jis yra susijęs su bylai nereikšmingomis faktinėmis aplinkybėmis (Civilinio proceso kodekso 227 straipsnis), visuotinai žinomomis faktinėmis aplinkybėmis, faktinėmis aplinkybėmis, kurias nagrinėjant bylą pripažino kita šalis, jeigu šis pripažinimas nekeltų abejonių, taip pat faktinėmis aplinkybėmis, kurios yra žinomos teismui *ex officio*, nors tokiu atveju teismas turėtų pranešti šalims apie šias faktines aplinkybes per posėdį (Civilinio proceso kodekso 228 ir 229 straipsniai).

Teismas gali nuspręsti, kad bylai išspręsti svarbios faktinės aplinkybės yra įrodytos, jeigu šią išvadą galima padaryti remiantis kitomis įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis (faktinė prezumpcija, Civilinio proceso kodekso 231 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Dokumentai (Civilinio proceso kodekso 244–257 straipsniai)

Dokumentai – tai rašytiniai pareiškimai; jie gali būti viešieji arba privatūs. Jeigu oficialius dokumentus tinkama forma parengia kompetentingos viešosios valdžios institucijos, daroma prielaida, kad jų oficialiai patvirtintas turinys yra teisingas ir kad juos iš tikrųjų išdavė išdavusioji institucija.

Liudytojų parodymai (Civilinio proceso kodekso 258–277 straipsniai).

Niekas negali atsakyti duoti parodymų, išskyrus šalies sutuoktinį, jų tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičius, pusbrolius, pusseseres ir tos pačios linijos ir laipsnio giminaičius, tapusius jais dėl santuokos. Teisė atsakyti duoti parodymus suteikiama ir pasibaigus santuokai arba įvaikinimo santykiams.

Eksperto išvada (Civilinio proceso kodekso 278–291 straipsniai).

Eksperto išvada yra išvada dėl faktinių aplinkybių ir įvykių, kuriems nagrinėti ir išaiškinti reikalingos konkrečios specializuotos žinios, padedančios teismui tinkamai įvertinti faktines aplinkybes ir išspręsti konkrečią bylą.

Apžiūra (Civilinio proceso kodekso 292–298 straipsniai).

Apžiūra – tai teismo atliekamas tiesioginis turto, asmenų būklės, vietos ar daikto patikrinimas.

Šalių apklausa (Civilinio proceso kodekso 299–304 straipsniai).

Jeigu panaudojus turimus įrodymus arba jų nesant lieka neišaiškintų faktinių aplinkybių, kurios yra svarbios bylai, teismas įpareigoja apklausti šalis, siekiant išsiaiškinti šias faktines aplinkybes.

Jeigu juridinis asmuo yra šalis, teismas išklauso asmenis, priklausančius organizacijai, turinčiai teisę atstovauti šiai šaliai.

Be to, teismas gali priimti įrodymus, pateiktus kaip kraujo grupės tyrimo rezultatai, vaizdo medžiaga, televizijos medžiaga, fotokopijos, nuotraukos, planai, piešiniai, garso diskai arba kasetės ir kita vaizdo ar garso įrašymo ir saugojimo įranga.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Pagal Civilinio proceso kodekso 266 straipsnį, prieš apklausiant liudytoją jam yra pranešama apie jo teisę atsisakyti duoti parodymus ir apie baudžiamąją atsakomybę už melagingus parodymus. Liudytojas, kuris ruošiasi duoti parodymus, prisiekia prieš teismą.

Pagal Civilinio proceso kodekso 271 straipsnio 1 dalį liudytojas duoda parodymus žodžiu. Liudytojo parodymai yra perskaitomi liudytojui ir, jei taikytina, papildomi pagal jo pastabas.

Paprastai dar neapklausti liudytojai negali dalyvauti apklausiant kitus liudytojus (Civilinio proceso kodekso 264 straipsnis), o jeigu liudytojai duoda prieštarą parodymus, gali būti surengta jų akistata (Civilinio proceso kodekso 272 straipsnis).

Teismas gali prašyti vieno ar daugiau ekspertų pateikti išvadą, pranešdamas jiems, ar išvada turi būti pateikta žodžiu, ar raštu (Civilinio proceso kodekso 278 straipsnis). Ekspertas gali atsisakyti duoti parodymus dėl tų pačių priežasčių kaip ir liudytojas (Civilinio proceso kodekso 280 ir 261 straipsniai). Ekspertas taip pat duoda priesaiką, nebent šalis atleidžia jį nuo šios pareigos. Kiekvienoje išvadoje turi būti nurodyti jos motyvai (Civilinio proceso kodekso 285 straipsnis). Ekspertai gali prašyti atlyginimo už savo darbą (Civilinio proceso kodekso 288 straipsnis).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Kalbant apie įrodinėjimo priemonių patikimumą ir galią, nėra jokio pagrindo pripažinti formalios įrodinėjimo priemonių hierarchijos, atsiejant jas nuo konkrečios bylos faktinių aplinkybių. Paprastai teismas vertina įrodymus savo nuožiūra (Civilinio proceso kodekso 233 straipsnis). Vertindamas įrodymus, teismas turėtų atsižvelgti į Civilinio proceso kodekso 246 ir 247 straipsniuose įtvirtintą principą, pagal kurį rašytiniai įrodymai turi didesnę įrodomąją galią nei liudytojų ar šalių parodymai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Kai kuriems teisiniams veiksams atlikti reikalaujama atitinkamos formos ir šis konkrečios formos reikalavimas gali būti nustatytas teisės akte ar šalių susitarimu. Pagal Civilinio kodekso 74 straipsnio 1 dalį rašytiniai įrodymai (lenk. *ad probationem*) naudojami tuo atveju, jeigu nėra įvykdomi teisės akto ar sutarties reikalavimai ir veiksmo tinkama forma neatlikusiam asmeniui tenka neigiamos procesinės pasekmės, nes yra ribojama jo galimybė rinkti įrodymus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Paprastai niekam neleidžiama atsisakyti duoti parodymų. Iš tiesų parodymų davimas yra įstatyme numatyta pareiga. Ši pareiga apima tris reikalavimus: konkrečiu laiku atvykti į teismą;

duoti parodymus;

prisiekti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Tačiau įstatyme numatytos tam tikros Civilinio proceso kodekso 261 straipsnyje numatytos taisyklės, kad niekas negali atsisakyti duoti parodymų, išimtyms, pagal kurias šalių sutuoktiniai, tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai, pusbroliai ir pusseserės ir dėl santuokos tokiais tapę tos pačios linijos ir laipsnio giminaičiai, taip pat šalių įtėviai ar įvaikiai gali atsisakyti duoti parodymus. Teisė atsisakyti duoti parodymus suteikiama ir pasibaigus santuokai ar įvaikinimo santykiams.

Atsisakyti duoti parodymus neleidžiama šeimos statuso bylose, išskyrus santuokos nutraukimą.

Prieš apklausiant liudytoją teismas turėtų pranešti liudytojui apie jo teisę atsisakyti duoti parodymus ir atsisakyti atsakyti į klausimus. Atsakymo duoti parodymus (kuris pateikiamas raštu arba žodžiu, nurodant įstatyme numatytas priežastis) priežastis tikrina teismas.

Pareiškimas dėl atsakymo duoti parodymus gali būti atšauktas. Tačiau davęs parodymus, liudytojas negali pasinaudoti teise atsisakyti juos duoti, nebent anksčiau jam nebuvo pranešta apie šią teisę.

Liudytojas taip pat gali atsisakyti atsakyti į klausimus, jeigu dėl parodymų jam arba jo giminaičiams (sutuoktiniams, tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams, pusbroliams ir pusseserėms ir dėl santuokos tokiais tapusiems tos pačios linijos ir laipsnio giminaičiams, taip pat šalių įtėviams ar įvaikiams) galėtų kilti baudžiamoji atsakomybė, parodymai užtrauktų gėdą arba atsirastų didelė ir tiesioginė finansinė žala, arba jeigu dėl parodymų būtų pažeista esminė komercinė paslaptis.

Pagal paplitusią nuomonę sąvoka „giminaičiai“ neapima asmenų, faktiškai gyvenančių kaip pora (kohabitacija).

Kunigas gali atsisakyti duoti parodymus dėl per išpažintį jam patiktų faktinių aplinkybių.

Pagal teismo nutartį kiekvienas asmuo konkrečioje vietoje ir laiku turi pateikti turimą dokumentą, įrodantį bylai reikšmingą faktinę aplinkybę, nebent dokumente pateikiama konfidenciali informacija. Ši pareiga gali būti netaikoma tik tiems asmenims, kurie, kalbant apie dokumente aptariamas faktines aplinkybes, galėtų atsisakyti duoti parodymus kaip liudytojai arba kurie saugo dokumentą trečiojo asmens vardu arba kurie dėl tų pačių priežasčių galėtų prieštarauti dokumento pateikimui. Tačiau net ir tokiu atveju atsisakymas pateikti dokumentą yra nepriimtinas, jei jo turėtojas arba trečiasis asmuo privalo tai padaryti bent vienos iš šalių atžvilgiu arba jeigu dokumentas yra išduodamas šalies, prašančios rinkti įrodymus, interesais. Be to, šalis negali atsisakyti pateikti dokumentą, jeigu žala, kurią ši šalis patirtų, pateikdama dokumentą, yra bylos pralaimėjimas (Civilinio proceso kodekso 248 straipsnis).

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Jeigu duoti parodymus arba prisiekti teismui atsisakoma pagrįstai, apklausęs visas dalyvaujančias šalis dėl atsakymo pagrįstumo, teismas skiria liudytojui baudą (Civilinio proceso kodekso 274 straipsnis).

Neatsižvelgiant į tai, kad yra paskirta bauda, teismas gali nurodyti suimti liudytoją ne ilgiau nei savaitei. Teismas panaikina liudytojo sulaukymą, jeigu jis duoda parodymus arba priesaiką arba jeigu teismas, kuriame šio liudytojo parodymai buvo priimti, išnagrinėjo bylą (Civilinio proceso kodekso 276 straipsnis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Teismas, veikdamas *ex officio*, turėtų neleisti duoti parodymų asmeniui, kuris negali suvokti savo veiksmų arba išreikšti to, ką suvokia. Išnykus šio negalėjimo priežastims draudimas duoti parodymus gali būti panaikintas. Psichiatrinis gydymas arba neveiknumas savaime negali reikšti, kad parodymai yra nepatikimi (Civilinio proceso kodekso 259 straipsnis).

Įstatyme nenustatyta, nuo kokio amžiaus vaikas laikomas gebančiu suvokti savo veiksmus ir išreikšti tai, ką suvokia. Taigi tai, ar vaiką galima apklausti, priklauso nuo jo asmeninių gebėjimų ir išsivystymo lygio. Bylose dėl santuokos įstatyme numatyti apribojimai, susiję su jaunesnių nei 13 metų liudytojų ir šalių jaunesnių kaip 17 metų žemutinės linijos giminaičių apklausa (Civilinio proceso kodekso 430 straipsnis).

Civilinio proceso kodekso 259 straipsnyje nustatyta bendra taisyklė, kad niekas negali būti apklausiamas toje pačioje byloje ir kaip liudytojas, ir kaip šalis. Taigi apklausiant šalis gali būti išklausomas šalies atstovas pagal įstatymą. Kaip liudytojas gali būti apklaustas šalies advokatas, tačiau tada jis privalo atsisakyti savo kaip advokato įgaliojimų.

Be to, įstojusi į bylą šalis negali būti liudytojas (Civilinio proceso kodekso 81 straipsnis).

Karinis personalas ir valstybės tarnautojai, kurie nėra atleisti nuo pareigos saugoti slaptą informaciją, žymimą žyma „slaptai“ arba „konfidencialu“, jeigu dėl jų parodymų ši paslaptis būtų pažeista, neprivalo duoti parodymų, nebent jie būtų atleisti nuo pareigos saugoti profesinę paslaptį.

Tarpininkas negali duoti parodymų dėl faktinių aplinkybių, kurias jis sužinojo tarpininkavimo metu, nebent šalys atleidžia jį nuo pareigos saugoti tarpininkavimo paslaptį (Civilinio proceso kodekso 2591 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytoją apklausia teismas. Kai kuriais atvejais teismas gali paskirti teisėją apklausti liudytoją (Civilinio proceso kodekso 235 straipsnis). Jeigu tai nedraudžiama dėl įrodymų pobūdžio, bylai pirmininkaujantis teisėjas gali nuspręsti surengti posėdį naudodamas techninę įrangą, kuri leistų surengti jį per atstumą.

Šalys turi teisę dalyvauti apklausiant liudytojus ir užduoti jiems klausimus.

Liudytojai gali būti apklausiami per vaizdo konferenciją ir telekonferenciją (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose 10 straipsnio 4 dalis).

3 Įrodymų vertinimas

Paprastai įrodymais gali būti viskas, kas padeda nustatyti bylai reikšmingas aplinkybes. Civilinio proceso kodekse nenumatytas bendras draudimas naudoti neteisėtai gautus įrodymus civiliniame procese. Tačiau išanalizavus Konstitucijos nuostatas, įvairias Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso, įstatymo dėl slaptos informacijos apsaugos ir Lenkijos ratifikuotų tarptautinių sutarčių nuostatas galima pagrįstai teigti, kad civiliniame procese neleistina naudoti neteisėtai gautus įrodymus.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Civiliniame procese neleistina naudoti įrodymų, gautų tokiais būdais, dėl kurių buvo pažeista ir todėl atimta asmens teisė į minties, žodžio laisvę, privatumą ir asmeninę laisvę. Įrodymai, gauti apgaule arba davus pažadą, kurį įvykdžius būtų pažeistas įstatymas, pvz., pasiūlius turtinę naudą už pasiklausymą, laikomi neteisėtais.

Civilinio proceso kodekso 403 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodyta, kad jeigu teismo sprendimas priimamas padarant nusikaltimą, byla gali būti atnaujinta. Civilinio proceso kodekso 403 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytas prašymas gali būti teikiamas tik jeigu nusikaltimo padarymas patvirtinamas galutiniu nuosprendžiu. Teismo sprendimas turi būti galutinis siekiant užtikrinti, kad neišnyktų pagrindas atnaujinti bylą. Teismo sprendimo kopija turi būti pridėta prie prašymo atnaujinti bylos nagrinėjimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu išnaudojus įrodymus arba jų nesant tam tikros bylai reikšmingos faktinės aplinkybės lieka neišaiškintos, teismas gali apklausti šalis (Civilinio proceso kodekso 299 straipsnis).

Paskutinis naujinimas: 26/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Portugalija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Prievolės įrodyti taisyklė reiškia, kad šalis, kuriai tenka įrodinėjimo prievolė, turi įrodyti pateikiamų faktų teisingumą taip, kad jų pagrįstumą galėtų įvertinti teismas.

Pagrindinė prievolės įrodyti taisyklė, t. y. kuriai šaliai turėtų tekti įrodinėjimo prievolė, nustatyta Civilinio kodekso 342 straipsnyje. Pagal šį straipsnį asmuo, kuris nori pagrįsti savo teisę, turi įrodyti šią teisę pagrindžiančius faktus, o šalis, prieš kurią nukreipta tokia teisė, turi įrodyti jai trukdančius, ją pakeičiančius ar panaikinančius faktus. Trukdantys faktai yra klūtys, dėl kurių negalima praktiškai nustatyti teisės. Pakeičiantys faktai pakeičia nustatytos teisės turinį. Panaikinantys faktai yra tokie, dėl kurių patvirtinta galiojanti teisė nustoja galioti. Kilus abejonėms, faktai turi būti laikomi esminiais.

Faktų nustatymo bylose, kuriose viena iš šalių nesiekia, kad būtų priimtas sprendimas prieš kitą šalį, bet tenori, kad teismas pripažintų tam tikros teisės ar fakto nebuvimą, tik atsakovas (šalis, kuriai iškelta byla) turi įrodyti reikalaujamos teisės sudedamąsias dalis.

Teisme veiksmai turi būti pradedami per tam tikrą terminą, atsižvelgiant į tai, kada ieškovas (veiksmus pradedanti šalis) sužinojo apie tam tikrą faktą, o atsakovas gali įrodinėti, kad šis terminas jau yra pasibaigęs, išskyrus kitus įstatyme nustatytus konkrečius sprendimo būdus.

Jeigu ieškovas remiasi teise, kuriai taikoma ribojamoji sąlyga (būsimas neapibrėžtas įvykis, nuo kurio atsiradimo priklausys teisinio sandorio galiojimas) arba pradinis terminas (laiko momentas, po kurio gali atsirasti teisė), nuo pareiškėjo priklauso, ar jis įrodys, kad buvo ribojamoji sąlyga arba kad pradinis terminas praėjo. Jeigu teisei taikoma naikinamoji sąlyga (būsimas neapibrėžtas įvykis, nuo kurio atsiradimo priklausys teisinio sandorio galiojimo nutraukimas) arba galutinis terminas (laiko momentas, po kurio teisė išnyksta), nuo atsakovo priklauso, ar jis įrodys, kad buvo naikinamoji sąlyga arba kad galutinis terminas praėjo.

Minėtos taisyklės negalioja, kai taikoma teisinė prezumpcija (įstatyme įtvirtintas rezultatas ar išvada, kurie nustatomi remiantis žinomu faktu, siekiant nustatyti nežinomą faktą), atleidžiama nuo prievolės įrodyti arba šiuo tikslu galioja sudarytas susitarimas, arba tai nustatyta įstatyme. Prievolė įrodyti negalioja ir tada, kai priešinga šalis tyčiais veiksmais užkerta kelią kitai šaliai pateikti įrodymus, kai ji tokius įrodymus turėtų pateikti.

Susitarimas dėl prievolės įrodyti panaikinimo, kai jį įtraukiama neatimama teisė (tai tokia teisė, kurios šalis negali atsisakyti vien pareiškusi, kad nori taip padaryti) arba kai dėl tokio susitarimo gali būti pernelyg sunku vienai iš šalių įgyvendinti teisę, negalioja. Negalioja ir toks susitarimas, kuriuo pašalinami teisiniai įrodinėjimo būdai arba nustatomi kitokie įrodinėjimo būdai, negu numatytieji įstatymuose. Jeigu pagal įstatymus sudaryti susitarimai dėl įrodinėjimo yra pagrįsti viešuoju interesu, jie bet koku atveju negalioja.

Kai šalis, kuriai priklauso prievolė įrodyti tam tikrą faktą, pateikia įrodymus, kita šalis gali pateikti priešingus įrodymus, siekdama sukelti abejonių dėl pirmosios šalies pateiktų įrodymų. Jeigu yra pakankamai abejonių, tuomet priimtas sprendimas turi būti nepalankus tai šaliai, kuri turėjo įrodyti ginčijamą faktą.

Išsamūs teisiniai įrodymai gali būti paneigti tik įrodymais, kuriais įrodoma, kad faktas, kuriuo remiantis buvo pateikti tokie teisiniai įrodymai, nėra teisingas; šiuo atveju negali būti pažeisti kiti įstatyme nustatyti konkretūs apribojimai.

Kiekvienas asmuo, kuris remiasi paprotine, vietos ar užsienio teise, turi įrodyti tokios teisės buvimą ir turinį, tačiau teismas turėtų stengtis *ex officio* gauti atitinkamas žinias. Teismas taip pat atsako už *ex officio* žinias, kai turi sprendimą priimti remdamasis paprotine, vietos ar užsienio teise ir nė viena iš šalių nesirėmė šia teise arba priešinga šalis pripažino tokios teisės buvimą ir turinį arba šiuo klausimu nepateikė jokio prieštaravimo. Jeigu teismas negali nustatyti taikytinos teisės turinio, jis taiko Portugalijos bendrosios teisės taisykles.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Taip, tokios taisyklės galioja.

Nereikalaujama įrodinėti gerai žinomų faktų, kitaip tariant, visuotinai žinomų dalykų.

Įrodinėti taip pat nereikia faktų, apie kuriuos teismas sužinojo vykdydamas savo funkcijas; kai teismas remiasi šiais faktais, prie bylos reikia pridėti jų dokumentinius įrodymus.

Panašiai šalis, kuri remiasi teisine prezumpcija (aprašyta pirmiau), neturi įrodinėti preziumuojamo fakto.

Teisines prezumpcijas galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymą tokių įrodymų negalima pateikti.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas laisvai įvertina įrodymus ir teisėjas sprendimą priima remdamasis savo įsitikinimu dėl kiekvieno bylos fakto.

Laisvas įrodymų vertinimo principas netaikomas faktams, kuriuos įrodinėjant reikia atlikti tam tikrus įstatyme nustatytus formalumus arba kurie gali būti įrodomi tik įrodymais arba yra visiškai įrodomi dokumentais, susitarimu arba šalių prisipažinimu.

Teismas turi išnagrinėti visus įrodymus, nepaisant to, ar juos pateikė tokią pareigą turinti šalis, nepažeisdamas nuostatų, kuriomis fakto įrodymai pripažįstami neturinčiais reikšmės, jeigu jų nepateikia konkreti suinteresuotoji šalis.

Bet kokią abejonę dėl faktų tikrumo arba prievolės įrodyti turi pašalinti šalis, kuriai naudinga įrodyti faktą.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal įstatymus teisėjas įrodymus gali rinkti savo iniciatyva.

Teisėjas yra atsakingas už visų veiksmų atlikimą, įsakymų priėmimą, įskaitant ir *ex officio*, kad, atsižvelgiant į žinotinus faktus, byloje būtų nustatyta tiesa ir teisingai suprastas ginčo pobūdis.

Teisėjas gali bet kuriame bylos nagrinėjimo etape iškviesti šalis, kad jos asmeniškai duotų parodymų dėl su sprendžiamu klausimu susijusių faktų.

Teismas taip pat turi pareigą savo iniciatyva arba kurios nors šalies prašymu reikalauti pateikti informaciją, technines nuomones, planus, nuotraukas, brėžinius, priešinius, objektus ar kitus dokumentus, reikalingus tiesai nustatyti. Tokius prašymus teismas gali pateikti valdžios įstaigoms, ginčo šalims arba trečiosioms šalims.

Teismas, kai mano, kad tai reikalinga, gali savo iniciatyva ar vienos iš šalių reikalavimu tirti daiktus ar apklausti asmenis. Tai daroma tokiu būdu, kad būtų apsaugotas asmeninio ar šeimos gyvenimo privatumas bei žmogaus orumas, ir turi būti siekiama išsiaiškinti kiekvieną su sprendžiamu klausimu susijusį faktą. Kai tai reikalinga, teismas savo nuožiūra gali atlikti įvykio vietos apžiūrą arba įsakyti atkurti įvykio situaciją.

Kai nagrinėjant bylą atsiranda pagrindas manyti, kad tam tikras asmuo nebuvo iškviestas paliudyti dėl jam žinomų svarbių faktų, leisiančių priimti teisingą sprendimą byloje, teisėjas turi iškviesti tą asmenį į teismą duoti parodymų.

Teisėjas *ex officio* gali nurodyti, kad parodymus turi duoti ekspertai.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įrodymai paprastai pateikiami kartu su prašymais. Pareiškėjas prašymo pabaigoje turi pateikti liudytojų sąrašą ir prašymą pateikti kitų formų įrodymus; prieštaraujantis atsakovas, pateikdamas atsiliepimą, turi nurodyti liudytojus ir prašyti pateikti kitų formų įrodymus. Pareiškėjui leidžiama pakeisti savo pradinį prašymą gauti įrodymus, ir jis tai gali padaryti pateikdamas atsiliepimą arba per 10 dienų nuo pranešimo apie gynybos argumentus. Jeigu atsakovas pareiškia priešiškinį, o pareiškėjas pateikia atsiliepimą, atsakovui leidžiama pakeisti savo pradinį prašymą gauti įrodymus per 10 dienų nuo pranešimo apie atsiliepimą.

Paprastai įrodymai nagrinėjami baigiamajame teismo posėdyje. Išimtiniais atvejais įrodymai gali būti pateikiami ir anksčiau. Tai gali būti asmenų, ekspertų parodymai arba teismo nagrinėjimo metu gauti įrodymai. Norint anksčiau pateikti asmenų parodymus, turi būti pagrįsta abejonė, kad vėliau šių parodymų nebus įmanoma gauti arba juos gauti bus labai sunku, arba vėlesnėse bylos nagrinėjimo stadijose atliekant ekspertizę arba patikrinimą bus sunku patikrinti faktų tikrumą.

Baigiamasis teismo posėdis rengiamas preliminariniame teismo posėdyje priėmus prašymus surinkti įrodymus, kuriuos dar galima pakeisti, arba, jeigu toks posėdis kompetentingame teisme nerengiamas, išklausius teisinius atstovus.

Iki baigiamojo teismo posėdžio likus ne daugiau nei 20 dienų galima pateikti liudytojų sąrašą arba pakeisti jau pateiktą sąrašą, tuomet kita šalis informuojama apie tokią galimybę, kuria ji turėtų pasinaudoti per penkias dienas.

Išskyrus atvejus, kai teisėjas pagrįstai pakeičia procesinių veiksmų eiliškumą, baigiamajame posėdyje įrodymų rinkimas prasideda šalių pareiškimais.

Tuomet, jei tarp įrodymų yra filmuotos medžiagos ar garso įrašų, jie yra pademonstruojami.

Toliau gali būti pateikiami žodiniai ekspertų, kurie buvo iškviesti į teismą vienos iš šalių arba teismo prašymu, paaiškinimai ir rengiama liudytojų apklausa. Surinkus įrodymus, vyksta debatai dėl ginčijamų faktų. Šiuose debatuose advokatai, kuriems suteikiama teisė kalbėti po vieną kartą, siekia patvirtinti faktus, kurie turi būti laikomi įrodytais, ir tuos faktus, kurie, jų nuomone, nebuvo įrodyti.

Pasibaigus baigiamajam posėdžiui, byla perduodama teisėjui, kuris sprendimą priima per 30 dienų. Jeigu teismas mano turintis nepakankamai informacijos, jis gali grįžti į teismo salę ir dar kartą išklausti asmenis bei išsiaiškinti abejotinus klausimus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Prašymas gauti įrodymus gali būti atmestas, jeigu jis pateikiamas praleidus įstatymo nustatytą terminą.

Prašymas gauti įrodymus gali būti visiškai ar iš dalies atmestas, net jeigu jis buvo pateiktas laiku, šiomis aplinkybėmis: liudytojų skaičius tam tikrame teismo procese yra viršijamas (tų, kurie viršija nustatytą ribą, yra atsisakoma); teisėjas mano, kad prašymas gauti eksperto įrodymus nėra susijęs su byla arba pateiktas siekiant vilkinti jos nagrinėjimą; asmuo, kuris galėtų duoti parodymus kaip šalis, yra įtrauktas į liudytojų sąrašą; šalies prašoma padaryti pareiškimas, susijusius su nesąžiningais arba nusikalstamais faktais, kuriais ji yra kaltinama; arba šalies prašoma duoti parodymus dėl faktų, nesusijusių su prisipažinimu. Kiti nepriimtini įrodymai yra susiję su valstybės arba profesinės paslapties atskleidimu, arba valstybės pareigūnų saugomos paslapties atskleidimu; tačiau tokie įrodymai gali būti laikomi priimtinais, jeigu taip nustatyta teisės aktuose.

Per baigiamąjį posėdį ir išklausęs prisiekusius liudytojus, teisėjas atlieka preliminarų vertinimą, per kurį siekia nustatyti liudytojo tapatybę ir sužinoti, ar jis yra kurios nors šalies giminaitis, draugas ar priešas, ar jie yra kokiu nors būdu priklausomi nuo kurios nors šalies ir ar jie gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai

suinteresuoti byla. Nustačius, kad šalies nurodytas asmuo negali būti apklausiamas kaip liudytojas arba jis nėra įtrauktas į liudytojų sąrašą, teisėjas nepriima tokio liudytojo parodymų. Parodymus gali duoti tik tie liudytojai, kurie neturi psichinės ar protinės veiklos sutrikimų, dėl kurių negalėtų duoti parodymų dėl įrodytinų faktų, o teisėjas turi pareigą įvertinti į liudytojų sąrašą įtrauktų asmenų gebėjimus, kad galėtų įvertinti jų parodymų priimtinumą ir patikimumą. Liudytojų parodymai nepriimami, jeigu komercinis pareiškimas pagal įstatymą ar šalių susitarimu turi būti sudarytas raštu arba įrodomas rašytiniais dokumentais. Liudytojų parodymai taip pat nepriimami, kai įvykis buvo visiškai įrodytas dokumentais arba kitais neginčijamą įrodomąją galią turinčiais įrodymais. Liudytojų parodymai nepriimami, jeigu jie pagrįsti kokiais nors susitarimais, prieštaraujančiais neginčijamą įrodomąją galią turinčių autentiškų arba privačių dokumentų turiniui arba jį papildančiais, nepaisant to, ar susitarimai sudaryti prieš parengiant dokumentą, jo rengimo metu ar vėliau.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Yra šios įrodinėjimo priemonės:

- a) dokumentiniai įrodymai;
- b) įrodymai prisipažįstant;
- c) bylos šalių pareiškimai;
- d) ekspertų išvados;
- e) teisminė apžiūra;
- f) liudytojų parodymai;
- g) įrodymai pateikiant objektus;
- h) prezumpcijos.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Nesvarbu, ar įrodymai yra žodiniai, ar rašytiniai, esama konkrečių įrodinėjimo priemonių veiksmingumo skirtumų.

Teismas privalo vadovautis tik išankstinę teisinę įrodomąją galią turinčiais įrodymais, kuriems taikomos konkrečios sąlygos ir ribos: autentiškų arba privačių dokumentų įrodymai, kurių autentiškumas nustatomas pripažintomis priemonėmis (plg. Civilinio kodekso 362–387 straipsnius), prisipažinimas (plg. Civilinio kodekso 352–360 straipsnius) ir teisinės prezumpcijos (Civilinio kodekso 349–350 straipsniai).

Likusieji įrodymai vertinami vadovaujantis laisvo įrodymų vertinimo principu, netaikant jokių taisyklių, išskyrus patirties taisykles, t. y. bendrosios ir abstrakčiosios priežastinio ryšio vertinimo išvados. Įrodymus teisėjas nagrinėja vadovaudamasis savo vidiniu įsitikinimu, kurį susidarė dėl faktų atsižvelgdamas į šias taisykles.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Įstatymu įvairioms įrodinėjimo priemonėms priskiriama skirtinga lygio galia.

Laisvas įrodymų vertinimas atmetamas ir kai kurios įrodinėjimo priemonės turi pirmenybę prieš kitas, kai įstatymas tam tikroms įrodinėjimo priemonėms priskiria skirtingo lygio svarbą arba kai įstatyme yra reikalaujama specialaus formalumo teisinio fakto buvimui įrodyti. Esant neigiamiems teisiniams įrodymams, įstatymas teisėjui draudžia priimant sprendimą taikyti tam tikras įrodinėjimo rūšis.

Kalbant apie įrodymų rinkimą naudojant liudytojų parodymus, ekspertų žodinę apklausą (paprastai ekspertas išklausomas tik baigiamajame teismo posėdyje, jeigu reikia pateikti žodinius paaiškinimus, o jų tyrimų rezultatai pateikiami rašytine forma), teisinius tyrimus, tyrimų ataskaitas ir dokumentus, pagal įstatymą neturinčius ypatingos reikšmės, visus šiuos įrodymus teismas vertina laisvai.

Liudytojo parodymų įrodomąją galią teisėjas vertina laisvai. Tačiau liudytojo parodymai negali pakeisti dokumento, kurį pateikti reikalaujama pagal įstatymą, ir prieštarauti tam tikrų dokumentų turiniui ar jį papildyti.

Teismas laisvai vertina ekspertų atsakymuose pateiktų įrodymų svarumą; ši taisyklė taikoma ir atliekant teisinius tyrimus.

Kalbant apie autentiškus dokumentus (t. y. apie tokius dokumentus, kuriuos išduoda tam įgaliojimus turinčios valdžios institucijos arba pareigūnai, vykdydami savo funkcijas), tariama, kad jie visiškai įrodo pateiktųjų faktų tikrumą, patvirtintą dokumentus išduodančių institucijų, įskaitant faktus, kuriuos, atsižvelgdama į savo supratimą, tokiuose dokumentuose patvirtino institucija (tai reiškia, kad tokiuose dokumentuose pateikti įrodymai gali būti paneigiami tik priešingais įrodymais). Pasirašyti ar ranka surašyti privatūs dokumentai arba vien parašas šalies, prieš kurią pateikiamas dokumentas, pripažįstami arba neginčijami, arba kai, nepaisant šalies parašo ir surašymo ranka, jos pareiškia nežinančios, ar jie joms priklauso, arba kai manoma, kad privatūs dokumentai teisiniu ir teisminiu požiūriu yra autentiški, ir pasirašyti ar ranka surašyti dokumentai, kuriuos patvirtino notaras, gali būti naudojami kaip įrodantys juos surašiusių asmenų pareiškimus, tačiau tokių dokumentų tikrumas gali būti paneigiamas pateikus atitinkamus įrodymus. Pareiškime pateikti faktai laikomi įrodytais, jeigu jie yra priešingi pareiškimą paskelbusios šalies interesams. Tačiau pareiškimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į jo visumą. Pagal Notariato įstatymą patvirtinti privatūs dokumentai turi autentiškų dokumentų įrodomąją galią, tačiau nepakeičia jų, kai pagal įstatymą reikalaujama tokių dokumentų veiksmo teisėtumui pagrįsti.

Rašytinis prisipažinimas teisme turi neginčijamą įrodomąją galią prisipažinusiam asmeniui. Neteisminis prisipažinimas, surašytas autentiško arba privataus dokumento forma, laikomas įrodytu atsižvelgiant į šioms dokumentams taikytinas sąlygas, jeigu jis įteiktas kitai šaliai ar jos atstovui, turi neginčijamą įrodomąją galią.

Neteisminis prisipažinimas, kuris nėra surašytas dokumente, negali būti įrodomas liudytojo parodymais, jeigu liudytojų parodymai nepriimami; kai tokie parodymai priimami, teismas laisvai vertina tokių parodymų įrodomąją galią.

Nerašytiniai neteisminiai prisipažinimai, padaryti trečiajai šaliai arba išreikšti valia, teisme bus vertinami laisvai.

Prisipažinimas nėra laikomas įrodymais prisipažįstančio asmens nenaudai: a) jeigu jis pagal įstatymą pripažįstamas nepakankamu arba pagrįstas faktais, kuriuos pripažinti arba tirti draudžiama pagal įstatymą; b) jeigu jis pagrįstas faktais, susijusiais su neatimamomis teisėmis; c) jeigu faktas, dėl kurio asmuo prisipažino, yra neįmanomas arba akivaizdu, kad jo nėra.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Taip, Portugalijos teisėje tokia taisyklė galioja.

Kai įstatymu nustatyta privaloma komercinio pareiškimo forma, t. y. tam tikro oficialumo dokumentas, jo negalima pakeisti kitomis įrodinėjimo priemonėmis arba kitu dokumentu, išskyrus atvejus, kai šis turi didesnę įrodomąją galią.

Kai pagal įstatymą yra reikalaujama kokio nors specialaus formalumo teisinio fakto buvimui įrodyti, be to apsieiti negalima.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Visi asmenys, nepaisant to, ar jie yra bylos šalys, turi pareigą bendradarbiauti atskleidžiant tiesą. Jie privalo atsakyti į jiems užduodamus klausimus, dalyvauti atliekant reikalingus tyrimus, pateikti tai, ko iš jų reikalaujama, ir atlikti veiksmus, kuriuos teismas įsakė atlikti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Šie asmenys gali atsisakyti duoti parodymus kaip liudytojai, išskyrus atvejus, kai reikalinga patvirtinti vaikų gimimo ar mirties datas:

aukštutinės linijos giminiaičiai bylose, kuriose dalyvauja žemutinės linijos giminiaičiai, ir įtėviai bylose dėl įvaikintų vaikų, ir atvirščiai;

uošvis (šešuras) ar uošvė (anyta) bylose, kuriose dalyvauja žentas ar marti, ir atvirščiai;

bet kuris sutuoktinis ar buvęs sutuoktinis bylose, kur viena iš šalių yra kitas sutuoktinis ar buvęs sutuoktinis;

tie, kurie su bet kuria iš bylos šalių juridiškai neįforminę santuokos gyvena ar gyvena panašiomis sąlygomis, kaip ir sutuoktiniai.

Teisėjo pareiga yra minėtus asmenis įspėti, kad jie turi teisę atsisakyti duoti parodymus.

Liudytojai, kuriuos saisto profesinė paslaptis, valstybės paslaptį saugantys valstybės tarnautojai gali teisėtai atsisakyti duoti parodymus, jeigu jie atskleistų paslaptį.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Remiantis atsakymu į 2.9 klausimą asmenys, kurie atsisakė duoti parodymus, nėra baudžiami arba nėra reikalaujama, kad jie bendradarbiautų su teismu, nes tai yra jų teisė.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Iš tikrųjų yra asmenų, kurių parodymai negali būti gaunami.

Tai yra asmenys, kurie negali liudyti dėl psichikos sutrikimų, ir tie, kurie fiziškai ar protiškaici yra nepajėgūs duoti parodymų dėl įrodytinų faktų.

Teisėjas yra atsakingas už kviečiamų liudyti asmenų galimybių duoti parodymus įvertinimą.

Asmenims, kurie gali liudyti kaip šalys byloje, draudžiama duoti parodymus kaip liudytojams.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojai baigiamajame teismo posėdyje parodymus duoda patys arba naudodamiesi vaizdo konferencija, išskyrus šiuos atvejus:

kai įrodymai renkami ankstesniuose etapuose (kai yra pagrindas manyti, kad vėliau iš asmens gauti parodymus bus labai sunku arba neįmanoma);

įrodymai renkami teismo pavedimu kitos šalies teismui siunčiant per Portugalijos konsulatą;

įrodymai renkami asmens gyvenamojoje vietoje arba darbovietėje (išimtinės teisės remiantis abipusiškumo principu suteikiamos Respublikos Prezidentui ir užsienio diplomatomams);

jeigu liudytojams nėra galimybių atvykti į teismą;

taikoma išimtinė teisė duoti parodymus raštu.

Liudytojas turi pareigą duoti tikslus parodymus, nurodydamas priežastį ir aplinkybes, kuriomis grindžia faktų žinojimą; faktų žinojimo priežastis išsamiai apibūdinama ir tinkamai pagrindžiama.

Liudytojo apklausą vykdo liudytoją iškvietusios šalies advokatas. Kitos šalies advokatas, atsižvelgdamas į duodant parodymus nurodytus faktus, gali užduoti liudytojui klausimus, kad gautų išsamesnius parodymus arba juos patikslintų.

Teisėjas turi neleisti advokatams būti nemandagiems su liudytojais ir pateikti įžūlių, dviprasmiškų, apgaulingų ar įžeidžiamų klausimų bei vertinimų.

Apklausą ir kryžminę apklausą vykdo šalių atstovai, neapribojant teisėjo prašomos informacijos arba fakto, teisėjas gali užduoti klausimus, kurie, jo manymu, yra tinkami tiesai nustatyti.

Prireikus teisėjas pats atlieka apklausą, kai tai yra būtina siekiant užtikrinti liudytojo ramumą ar užbaigti netinkamą kryžminę apklausą.

Prieš atsakydamas į jam užduotą klausimą, liudytojas gali pasitikslinti aplinkybes: reikalauti, kad būtų parodyti tam tikri bylos dokumentai, arba prašyti pateikti dokumentus, kurie patvirtintų jo parodymus; gaunami ir į bylą įtraukiami tik tiek dokumentai, kurių negalėjo pateikti atitinkama šalis.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai gautų įrodymų teismas negali vertinti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip, be pirmiau nurodytų šalies parodymų, Portugalijos proceso teisėje šalims suteikiama galimybė daryti pareiškimus.

Iš tikrųjų šalys gali iki žodinių parodymų davimo pirmosios instancijos teisme prašyti leidimo padaryti pareiškimus dėl faktų, kuriuos asmeniškai žino arba apie kuriuos turi tiesioginių žinių.

Teismas laisvai vertina šalių pareiškimus, išskyrus atvejus, kai šalis pareiškimą padaro prisipažindama.

Šiuo atžvilgiu žr. atsakymą į 2.6 klausimą.

Papildoma informacija

Taikytini teisės aktai

[Civilinis kodeksas](#)

[Civilinio proceso kodeksas](#)

Papildoma informacija

[Teisingumo ministerija](#)

[Teisingumo ministro tarnyba](#)

[Oficialusis leidinys](#)

[Teisinių dokumentų duomenų bazė](#)

Paskutinis naujinimas: 30/04/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Rumunija

1 Įrodinėjimo pareiga

Pagrindinės teisinės nuostatos pateiktos:

Civilinio proceso kodekso (rum. *Codul de procedură civilă*) 249–365 straipsniuose.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Tam tikrą aplinkybę byloje nurodžiusi šalis privalo ją įrodyti, išskyrus tam tikrus aiškiai įstatymuose nurodytus atvejus. Ieškovas privalo įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus. Pareiga įrodyti atsakovo išdėstytus prieštaravimus tenka atsakovui. Tačiau tais atvejais, kai taikoma prezumpcija, įrodinėjimo pareiga, kurią šalis paprastai turi, gali būti perkelta kitai šaliai.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Niekas neturi įrodinėti aplinkybių, kurias teismas privalo žinoti.

Daroma prielaida, kad teismas išmano Rumunijoje galiojančią teisę. Tačiau suinteresuotajai šaliai tenka įrodinėjimo pareiga, susijusi su Rumunijos oficialiajame leidinyje (rum. *Monitorul Oficial*) arba kitais būdais nepaskelbta teise, tarptautinėmis konvencijomis, sutartimis ir susitarimais, taikomais

Rumunijoje, tačiau neįtrauktas į jos teisės aktus, taip pat su tarptautine paprotine teise. Įslaptintuose dokumentuose pateiktos taisyklės gali būti įrodinėjamos ir jomis gali būti remiamasi tik laikantis įstatymuose nustatytų sąlygų. Teismas gali savo iniciatyva atkreipti dėmesį į užsienio valstybės teisę, jeigu ja buvo remiamasi teisme. Užsienio teisė turi būti įrodinėjama pagal Civilinio kodekso (rum. *Codul civil*) nuostatas, kuriose kalbama apie užsienio teisės turinį. Jeigu aplinkybė yra visuotinai žinoma arba neginčijama, teismas gali nutarti, kad tos bylos aplinkybėmis jos įrodinėti nereikia. Šalių tarpusavyje nustatytas bendravimo, elgesio taisyklės ir praktika turi įrodyti šalis, kuri jomis remiasi. Vietinės taisyklės ir nuostatos šalis, kuri jomis remiasi, turi įrodyti tik tuo atveju, jeigu to prašo teismas.

Prezumpcija – išvada, kuri daroma įstatyme arba kurią daro teismas, atsižvelgdamas į žinomą aplinkybę, kad nustatytų nežinomą aplinkybę. Pagal teisinę prezumpciją (rum. *prezumțiă legală*) asmuo, kurio naudai ji nustatyta, atleidžiamas nuo pareigos įrodyti aplinkybę, kuri pagal įstatymą laikoma įrodyta. Teisinė prezumpcija gali būti paneigta priešingais įrodymais, jeigu įstatyme nenurodyta kitaip.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodymai turi būti leistini ir svarbūs bylos baigčiai. Po to, kai teismas leidžia pateikti tam tikrų aplinkybių įrodymų, klausimą, ar tokios aplinkybės įrodytos, išsprendžia teismas laisvai savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai įstatyme numatyta kitaip.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Ieškovas įrodymus turi pateikti reiškiamame ieškinyje, o atsakovas – atsiliepime į ieškinį, jeigu įstatyme nenumatyta kitaip; priešingu atveju įrodymai gali būti nepriimti. Jeigu pateiktų įrodymų nepakanka norint galutinai išspręsti bylą, teismas šalims nurodo pateikti papildomų įrodymų. Teismas gali savo iniciatyva nurodyti šalims, kad būtina pateikti papildomų įrodymų, ir gali nurodyti surinkti papildomų įrodymų net jeigu šalis su tuo nesutinka.

Šalis gali pateikti prašymą dėl tokių įrodymų surinkimo: dokumentų, ekspertų išvadų, liudytojų parodymų, įrodymų apžiūros jų buvimo vietoje ir šalies apklausos, jeigu kita šalis paprašo kviesiti tą šalį teikti parodymus. Naujuoju Civilinio proceso kodeksu reglamentuojami ir daiktiniai įrodymai; jie gali būti svarbūs tam tikrų kategorijų civilinėse bylose (pvz., santuokos nutraukimo bylose).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Pirmiausia teismas aiškina, ar šalių siūlomai surinkti įrodymai yra leistini, tuomet priima nutartį, kurioje nurodo aplinkybes, kurias reikia įrodyti, leistus pateikti įrodymus ir šalių pareigas, susijusias su įrodymų rinkimu. Jeigu įmanoma, įrodymai surenkami per tą patį posėdį, per kurį juos leista pateikti.

Įrodymai renkami pagal tam tikras pagrindines taisykles: įrodymai renkami teismo nustatyta eilės tvarka; kiek įmanoma, įrodymai turėtų būti surinkti per tą patį posėdį; įrodymai surenkami prieš pradėdant bylą nagrinėti iš esmės; jeigu įmanoma, įrodymai ir juos paneigiantys įrodymai surenkami tuo pat metu.

Įrodymai priimami per uždara bylą nagrinėjančio teismo posėdį (rum. *in camera de consiliu*), jeigu įstatyme nenumatyta kitaip. Jeigu dėl objektyvių priežasčių įrodymus galima surinkti tik kitoje vietoje, juos teismo pavedimu gali surinkti kitas to paties lygmens teismas arba žemesniojo lygmens teismas, jeigu toje vietovėje nėra panašaus lygmens teismo.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Įrodymais galima remtis tik jeigu jie atitinka tam tikrus teisėtumo (rum. *legalitate*), pagrįstumo (rum. *verosimilitate*), sąsajumo (rum. *pertinentă*) ir įrodomosios galios (rum. *concludentă*) reikalavimus. Kalbant apie teisėtumą, pateikti įrodymai turi būti laikomi įrodymais pagal įstatymą ir jie negali būti uždrausti įstatymu. Pagrįstumo reikalavimas reiškia, kad prašomi priimti įrodymai neturi prieštarauti visuotinai pripažįstamoms prigimtinėms teisėms. Tam, kad įrodymai atitiktų sąsajumo reikalavimą, jie turi būti susiję su bylos įrodinėjimo dalyku, t. y. su aplinkybėmis, kurias reikia įrodyti norint pagrįsti šalių pareikštą ieškinį arba atsiliepimą į ieškinį. Tam, kad įrodymai būtų leistini, jie taip pat turi būti pagrįsti ir svarbūs norint išspręsti ginčą.

Teismas turi atmesti prašymą priimti dokumentą, jeigu tokio dokumento turinys yra susijęs vien su asmeniniais klausimais, susijusiais su asmens orumu arba privačiu gyvenimu; jeigu pateiktas tokį dokumentą būtų pažeistas konfidencialumo įsipareigojimas arba jeigu dėl to kiltų šalies, šalies sutuoktinio, giminaičio arba su ja svainystės ryšiais susijusio asmens iki trečiojo laipsnio imtinai, baudžiamoji atsakomybė.

Liudytojų parodymais negalima remtis įrodinėjant teisinius sandorius, kurių vertė viršija 250 RON ir kurie pagal įstatymą turi būti įrodinėjami remiantis rašytiniais įrodymais. Be to, liudytojų parodymais neleidžiama remtis, jeigu jie prieštarauja oficialaus dokumento turiniui.

Ieškovas įrodymus pateikia su ieškiniu, o atsakovas – su atsiliepimu į ieškinį. Taip nepateiktus įrodymus teismas gali išreikalauti ir priimti bet kurio iš toliau nurodytų atvejų: būtinybė pateikti įrodymus kyla dėl ieškinio patikslinimo; būtinybė pateikti įrodymus kyla nagrinėjant bylą ir šalis to negalėjo numatyti; šalis teismui įrodo, kad ji pagrįstai negalėjo pateikti prašomų įrodymų per nustatytą laikotarpį; dėl įrodymų priėmimo bylos nagrinėjimas nebus vilkinamas; visos šalys su tuo aiškiai sutinka.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Teisinis sandoris arba aplinkybė gali būti įrodinėjami remiantis dokumentais, liudytojų parodymais, prezumpcijomis, šalių prisipažinimais (savo iniciatyva arba atsakinėjant į per apklausą užduotus klausimus), ekspertų išvadomis, daiktiniais įrodymais, įrodymų apžiūros jų buvimo vietoje protokolais arba bet kurių kitų įstatymuose nurodytų rūšių įrodymais.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojai šaukiami šalių siūlymu: ieškovas liudytojus nurodo ieškinyje, o atsakovas – atsiliepime į ieškinį. Kai teismas leidžia liudytojams teikti parodymus, jis šaukia tokius liudytojus į posėdį.

Jeigu teismas mano, kad norint išsiaiškinti tam tikras aplinkybes tikslinga gauti specialistų išvadą, jis šalių prašymu arba savo iniciatyva paskiria vieną arba tris ekspertus ir priima nutartį, kurioje išdėsto klausimus, dėl kurių jie turi pateikti išvadą, ir nurodo terminą išvadai pateikti. Ekspertų išvados išdėstomos ekspertizės akte. Motyvuotu šalių arba teismo prašymu gali būti pavesta parengti naują eksperto išvadą, kurią teikia kitas ekspertas.

Kalbant apie rašytinius įrodymus, kiekviena šalis gali pateikti tinkamai patvirtintus dokumentų, kuriais ji ketina remtis byloje, nuorašus. Šalis taip pat privalo turėti tokių dokumentų originalus ir teismui paprašius juos pateikti – priešingu atveju į tokį dokumentą neatsižvelgiama. Teismas gali išreikalauti šalies turimą dokumentą, jeigu toks dokumentas bendrai priklauso bylos šalims, jeigu pati šalis rėmėsi tokiu dokumentu byloje arba jeigu šalis privalo jį pateikti. Jeigu šalis turi dokumentą, tačiau jis negali būti pateiktas teismui, gali būti paskirtas teisėjas, kuriam dalyvaujant šalis gali susipažinti su dokumentu jo buvimo vietoje. Jeigu dokumentą turi trečioji šalis, tokia šalis gali būti šaukiama kaip liudytoja ir gali būti pareikalauta, kad ji pristatytų tokį dokumentą.

Įrodymai surenkami per uždara kompetentingo teismo posėdį. Jeigu įrodymus reikia surinkti kitoje vietoje, juos surenka paskirtas to paties lygmens teismas arba žemesniojo lygmens teismas, jeigu toje vietovėje nėra to paties lygmens teismo. Įrodymus renkantis teismas gali nešaukti šalių, jeigu to galima nedaryti atsižvelgiant į atitinkamų įrodymų rūšį ir šalys su tuo sutinka.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Skirtingų įrodymų įrodomoji galia vienoda, išskyrus įstatymuose aiškiai nurodytus atvejus.

Šalis dažnai renkasi autentiškos formos (rum. *forma autentică*) dokumentus dėl jų privalumų, įskaitant autentiškumo prezumpciją, kuri reiškia, kad autentišku dokumentu besiremiantis asmuo atleidžiamas nuo įrodinėjimo pareigos.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Didesnės nei 250 RON vertės sandorius galima įrodinėti tik remiantis rašytiniais įrodymais, nors yra numatyta tam tikrų išimtinų atvejų, kai priimami ir liudytojų parodymai.

Kol autentiškos formos dokumentas nėra pripažintas netikru, santykiuose su bet kuriuo asmeniu jis laikomas dokumentą pagal įstatymų reikalavimus patvirtinusio asmens asmeniškai nustatytą aplinkybių galutiniu įrodymu. Tačiau autentiškame dokumente užfiksuoti šalių pareiškimai laikomi įrodymu tik tol, kol neįrodoma priešingai.

Jeigu dėl tam tikrų prezumpcijų teismui leidžiama spręsti savo nuožiūra, teismas gali jomis remtis tik jeigu dėl jų reikšmės ir vertės nurodyta aplinkybė yra tikėtina; tokias prezumpcijas galima taikyti tik jeigu pagal įstatymą galima remtis liudytojų parodymais.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Civilinio proceso kodekse nenumatyti pagrindai, kuriais remdamasis liudytojas galėtų atsisakyti duoti parodymus, o tik nurodyti asmenys, kurie negali būti apklausiami kaip liudytojai, ir asmenys, kurie atleidžiami nuo pareigos duoti parodymus kaip liudytojai. Žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytoji, kuris neatvyksta arba atsisako duoti parodymus, teismas skiria baudą. Jeigu liudytojas neatvyksta gavęs pirmąjį šaukimą, teismas gali priimti nutartį dėl jo atvesdinimo į teismą (rum. *mandat de aducere*). Skubiais atvejais teismas gali priimti tokią nutartį net ir dėl pirmojo posėdžio.

Jeigu asmuo neatvyksta arba atsisako atsakyti į klausimus, teismas gali tai pripažinti visišku aplinkybių pripažinimu arba tik pirminiais įrodymais šalies, kuri paprašė šaukti tokį liudytoją, naudai.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kaip liudytojai negali būti apklausiami: su asmeniu giminytės ir svainystės ryšiais susiję asmenys iki trečiojo laipsnio imtinai; sutuoktiniai, buvusieji sutuoktiniai, sužadėtiniai arba sugyventiniai; asmenys, kuriuos su kuria nors šalimi sieja priešiški santykiai arba tam tikri interesai; asmenys, pagal teismo sprendimą netekę teisės valdyti savo turtą (rum. *sub interdicție judecătorească*); asmenys, pripažinti kaltais dėl melagingų parodymų teikimo. Tėvystės nustatymo, santuokos nutraukimo ir kitose su šeimos santykiais susijusiose bylose teismas gali išklausti giminytės ir svainystės ryšiais susijusių asmenų, išskyrus įpėdinius, parodymus.

Toliau nurodyti asmenys negali būti apklausiami kaip liudytojai:

dvasininkai, medikai, farmacininkai, teisininkai, notariai, antstoliai, taikintojai, akušeriai ir slaugytojai, taip pat visi kiti specialistai, kurie pagal įstatymą privalo užtikrinti konfidencialumą arba saugoti profesines paslaptis, susijusias su aplinkybėmis, kurias jie sužino vykdami pareigas arba užsiimdami profesine veikla, net ir jiems nutraukus tokią veiklą;

teisėjai, prokurorai ir valstybės pareigūnai, net jiems pasitraukus iš užimamų pareigų, dėl konfidencialių aplinkybių, apie kurias jie sužinojo eidami pareigas; asmenys, kurių atsakymai reikštų parodymus prieš save, savo gimines, sutuoktinį, buvusį sutuoktinį ir pan., dėl kurių šie asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba susilauktų visuomenės paniekos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjai ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismas šaukia liudytojus ir nustato, kokia eilės tvarka jie bus apklausiami. Prieš liudytojiui duodant parodymus nustatoma jo tapatybė ir jis turi prisiekti.

Kiekvienas liudytojas apklausiamas atskirai. Pirmiausia liudytojas atsako į teismo pirmininko užduodamus klausimus, o vėliau, gavęs pirmininko leidimą, – į jį paprašiusios šaukti šalies ir kitos šalies klausimus. Liudytojas, kuris negali atvykti į teismą, gali būti apklausiamas savo buvimo vietoje.

Teisės aktais nereglamentuojamas parodymų garso arba vaizdo įrašymas, tačiau tokie įrašai leidžiami. Vėliau suinteresuotos šalies pagal įstatymų reikalavimus pateiktu prašymu juos galima transkribuoti.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu dokumentą pateikusi šalis reikalauja juo remtis net jeigu yra pareikšta, kad jis suklastotas, ir toks pareiškimas neatšauktas, ir jeigu yra nurodytas klastotės autorius arba bendrininkas, teismas gali sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nedelsdamas perduoti tariamai suklastotą dokumentą kompetentingai prokuratūrai kartu su tuo tikslu parengtu pranešimu, kad būtų atliktas tyrimas dėl dokumento klastojimo. Jeigu baudžiamoji byla negali būti iškelta arba toliau nagrinėjama, tyrimą dėl dokumento klastojimo atlieka pats civilinis teismas.

Kita vertus, teismas skiria baudą asmeniui, kuris nesąžiningai pareiškia prieštaravimus dėl rašysenos ar parašo dokumente arba dėl garso ar vaizdo įrašo autentiškumo.

Vertindamas liudytojų parodymus teismas atsižvelgia į liudytojų nuoširdumą ir į aplinkybes, kuriomis jie sužinojo apie faktus, apie kuriuos davė parodymus.

Jeigu teismas byloje įtaria, kad liudytojas davė melagingus parodymus arba buvo papirktas, jis parengia pranešimą ir perduoda šį klausimą spręsti atsakingai prokuratūros institucijai.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu kuri nors šalis pripažįsta aplinkybę, kuria kita šalis rėmėsi kaip savo ieškinio arba atsiliepimo į ieškinį pagrindu, toks pripažinimas laikomas įrodymu.

Teisme padarytas pareiškimas dėl pripažinimo laikomas visapusišku įrodymu jį padariusio asmens atžvilgiu; teismas privalo atsižvelgti į visą pripažinimą ir negali atskirti jo dalių, išskyrus atvejus, kai jos susijusios su atskromis tarpusavyje nesusijusiomis aplinkybėmis. Teismas gali laisvai vertinti ne teisme padarytus pareiškimus dėl pripažinimo. Jiems taikomi leistinumo ir įrodymų rinkimo reikalavimai, kuriuos pagal bendrąsias teisės nuostatas turi atitikti kiti įrodymai.

Teismas gali sutikti šaukti bet kurią šalį duoti parodymų dėl savo pačios veiksmų, jeigu tai svarbu norint išspręsti bylą.

Susijusios nuorodos:

<http://www.just.ro/>

Paskutinis naujinimas: 27/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba SI neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas.

Įrodymų rinkimas - Slovėnija

1 Įrodinėjimo pareiga

Įrodymų rinkimas ir pateikimas ir įrodymų rinkimo būdai civilinėse bylose reglamentuojami Civilinio proceso įstatyme (slov. *Zakon o pravdnem postopku*, ZPP).

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Paprastai šalys privalo nurodyti visus savo reikalavimus ir prieštaravimus pagrindžiančias faktines aplinkybes ir pateikti šias faktines aplinkybes pagrindžiančius įrodymus (ZPP 7 ir 212 straipsniai).

Ieškovai privalo įrodyti faktines aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus, o atsakovai – faktines aplinkybes, kuriomis grindžia savo prieštaravimus. Materialinėje teisėje nustatyta, kuri šalis turi nurodyti ir įrodyti atitinkamą faktinę aplinkybę. Faktinės aplinkybės neįrodymo pasekmės tenka šaliai, kuri pagal materialinės teisės normas turi nurodyti ir įrodyti tą faktinę aplinkybę (ZPP 7 ir 215 straipsniai).

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Renkant įrodymus turi būti įrodomos faktinės aplinkybės, kuriomis pagrįsti reikalavimai ir prieštaravimai, mokslinės ir profesinės taisyklės ir patirtimi pagrįsti dėsniai. Teisės normos nėra įrodinėjamos, nes pagal joms taikomą taisyklę teismas su jomis turi būti susipažinęs *ex officio* (*iura norit curia*).

Vykstant teismo procesui nereikia įrodyti šalies pripažintų faktinių aplinkybių. Teismas gali liepti įrodyti pripažintas faktines aplinkybes, jei mano, kad šalis jas pripažino siekdama pareikšti reikalavimą, kurio negali pareikšti (ZPP 3 straipsnio trečia pastraipa).

Faktinės aplinkybės, kurių šalis nepaneigia arba kurias paneigia nenurodydama tokio paneigimo motyvų, laikomos pripažintomis faktinėmis aplinkybėmis, išskyrus atvejus, kai šios faktinės aplinkybės paneigiamos atsižvelgiant į kitos šalies pareiškimus. Šalis taip pat gali pareikšti nepripažįstanti faktinių aplinkybių ir taip paneigti šią faktinių aplinkybių pripažinimo prezumpciją; tačiau ši taisyklė taikoma tik toms faktinėms aplinkybėms, kurios nėra susijusios su tokios šalies elgesiu arba su tuo, kaip ji supranta faktines aplinkybes.

Pripažintų ir visuotinai žinomų faktinių aplinkybių įrodyti nereikia (ZPP 214 straipsnio pirma ir šešta pastraipos).

Teismas sutinka su pripažinta faktine aplinkybe netikrindamas jos teisingumo (ZPP 214 straipsnio pirma pastraipa), išskyrus atvejus, kai, jo manymu, šalis ją pripažino siekdama pareikšti reikalavimą, kurio jai neleidžiama pareikšti (ZPP 3 straipsnio trečia pastraipa).

Įstatyme nustatytų faktinių aplinkybių įrodyti nereikia; tačiau gali būti įrodoma, kad šių faktinių aplinkybių nėra, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip (ZPP 214 straipsnio penkta pastraipa).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Kad dėl ieškovo reikalavimo būtų galima priimti sprendimą iš esmės, reikalingas aukštas tiesos laipsnis (esminiai įrodymai), t. y. teismas turi būti įsitikinęs svarbių teisinių faktinių aplinkybių teisingumu.

Kai kuriais atvejais sprendimui priimti pakaks įrodyti tikimybę, visų pirma tam tikroms tarpinėms procesinėms nutartims priimti, kuriomis byla nėra užbaigiama ir kuriomis teismas išsprendžia tarpinius procesinius klausimus. Kad teisėjas taikytų konkrečią procesinę normą, privaloma įrodyti tam tikrų bylai reikšmingų teisinių faktinių aplinkybių tikėtinumą. Tačiau teisėjas neprivalo būti įsitikinęs jų buvimu. ZPP nėra nustatytos faktinės aplinkybės, kurių tikimybę pakanka įrodyti, kad būtų galima remtis tam tikra norma.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal galiojantį rungimosi principą dažniausiai įrodymus rinkti prašo šalys.

Teismas taip pat gali rinkti įrodymus *ex officio* (ZPP 7 straipsnio antra pastraipa), jeigu, jo manymu, šalys siekia neleistinais pasinaudoti savo reikalavimais (ZPP 3 straipsnio trečia pastraipa).

Teismas įrodymus renka *ex officio* ginčiuose dėl tėvystės (motinystės), kuriuose jis neprivalo apsiriboti ieškinio reikalavimu, ir gali imtis veiksmų net dėl šalių nepateiktų reikalavimų; teismas įrodymus taip pat gali rinkti net ir tais atvejais, kai nė viena iš šalių nenurodė įrodymų ir jeigu juos surinkti būtina siekiant apsaugoti vaikų interesus (ZPP 408 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas nusprendžia, kuriuos įrodymus reikėtų rinkti siekiant nustatyti reikšmingas faktines aplinkybes (ZPP 213 straipsnio antra pastraipa ir 287 straipsnis). Jis priima nutartį dėl įrodymų, kuria patenkina arba atmets šalies prašymus ir taip pat gali priimti nutartį dėl tam tikrų įrodymų rinkimo *ex officio*.

Jeigu šalies prašymas dėl įrodymų patvirtinamas teismo nutartimi, tuomet ji įgyvendinama ir įrodymai surenkami. Teismo nutartis dėl įrodymų neturi teismui privalomosios galios. Jis gali pakeisti nutartį nagrinėdamas bylą ir surinkti įrodymus, dėl kurių atmetė ankstesnį prašymą, taip pat gali rinkti naujus įrodymus (ZPP 287 straipsnio ketvirta pastraipa).

Įrodymai paprastai renkami teismo teisinio nagrinėjimo metu galutinį sprendimą priimsiančio teisėjo (ZPP 217 straipsnio pirma pastraipa). Jeigu yra pagrįstų priežasčių, šalies prašymu įrodymus gali rinkti šalies nurodytas konkretus teisėjas (ZPP 217 straipsnio pirma pastraipa). Išimtiniais atvejais įrodymus taip pat galima rinkti pasibaigus teisminei bylos nagrinėjimui, kai teisėjų kolegija nusprendžia, kad baigta nagrinėti byla turi būti nagrinėjama iš naujo. Prireikus toks sprendimas priimamas siekiant papildyti bylos medžiagą arba išaiškinti konkrečius svarbius klausimus (ZPP 292 straipsnis).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

ZPP konkrečiai nustatyta, kad įrodymų rinkimo galima atsisakyti tik kai įrodymai nėra susiję su sprendimu (ZPP 287 straipsnis), t. y. šie įrodymai nepadedą nustatyti bylai reikšmingų teisinių faktinių aplinkybių. Tačiau ZPP nėra konkrečių nuostatų, numatančių galimybę atsisakyti nepriimtinių įrodymų arba įrodymų, kuriuos rinkti yra neekonomiška arba neįmanoma.

Šalis privalo ne vėliau kaip iki pirmojo pagrindinio bylos nagrinėjimo posėdžio nurodyti visas faktines aplinkybes, pagrindžiančias jos prašymus, pateikti įrodymus, reikalingus jos pareiškimų teisingumui nustatyti, ir pareikšti savo nuomonę dėl pareiškimų ir priešingos šalies pateiktų įrodymų. Tai reiškia, kad teismas neatsižvelgia į šalies per vėlavimą pateiktus įrodymus. Šaliai paprastai nesuteikiama galimybės pateikti tokį prašymą (ZPP 286 straipsnis). Vienintelė išimtis taikoma bylose, kuriose šalis gali įrodyti dėl nuo jos nepriklausančių aplinkybių neturėjusi galimybės įrodymų pateikti pirmajame bylos nagrinėjimo posėdyje (ZPP 286 straipsnio ketvirta pastraipa).

Dėl nepriimtinių įrodymų ir įrodymų, kurių neįmanoma gauti, svarbu laikytis ZPP 3 straipsnio trečios pastraipos, kurioje nurodyta, kad teismas nepripažįsta šalies prašymų, kurie prieštarauja imperatyvioms taisyklėms arba moralės normoms.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal ZPP pripažįstami tyrimai, dokumentai, liudytojų ir ekspertų apklausa ir šalių apklausa.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojai. Kiekvienas asmuo, kuris kviečiamas liudyti, privalo atvykti ir, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip, duoti parodymus (ZPP 229 straipsnio pirma pastraipa). Liudytojai apklausiami šalies, kuri turi nurodyti, ką paliudys liudytojas, ir pateikti jo asmens duomenis, siūlymu (ZPP 236 straipsnis). Atvykti į bylos nagrinėjimo posėdį liudytojai šaukiami specialiu šaukimu; šiame šaukime jie turi būti informuojami apie pareigą liudyti, neatvykimo į bylos nagrinėjimo posėdį be pateisinamos priežasties pasekmės ir jų teises į išlaidų atlyginimą (ZPP 237 straipsnis).

Liudytojai apklausiami teismo bylos nagrinėjimo metu. Liudytojai, kurie dėl amžiaus, ligos arba rimtos fizinės negalios negali, gavę šaukimą, atvykti į teismą, gali būti apklausiami savo namuose (ZPP 237 straipsnio antra pastraipa). Kiekvienas liudytojas apklausiamas atskirai ir nedalyvaujant kitiems liudytojams, kurie parodymus duos vėliau (ZPP 238 straipsnio pirma pastraipa). Teismas išaiškina liudytojams jų pareigą sakyti tiesą nieko nenuslepiančią; jis taip pat įspėja juos dėl neteisingų parodymų davimo pasekmių. Liudytojas pirmiausia duoda parodymus apie bylą; paskui kolegijai pirmininkaujantis teisėjas arba kolegijos nariai ir šalys, jų teisiniai atstovai ir įgaliotiniai užduoda klausimus, siekdami patikrinti liudytojo parodymus arba juos papildyti ar patikslinti.

Jeigu liudytojų parodymai priešingi, gali būti surengta jų kryžminė apklausa (ZPP 239 straipsnio trečia pastraipa). ZPP liudytojų priešai nebeprapažįstama.

ZPP neatskiriama įprasta liudytojo apklausa ir eksperto apklausa, ir šiuo atveju nėra nustatyta jokių specialių procesinių nuostatų. Liudytojų ir ekspertų apklauskos tvarka yra vienoda.

Dokumentai. ZPP nenustatyta įvairių įrodinėjimo priemonių hierarchija, tačiau dokumentai laikomi patikimiausiais įrodymais. Jie gali būti skirstomi į oficialius ir privačius dokumentus. Oficialūs dokumentai – tai valstybės institucijos, veikiančios pagal savo kompetenciją, nustatyta forma išduotas dokumentas arba tokia forma vietos valdžios institucijos, įmonės arba kitos organizacijos ar fizinio asmens, vykdančio jam įstatymu suteiktus viešuosius įgaliojimus, išduotas dokumentas (ZPP 224 straipsnio pirma pastraipa). Privatūs dokumentai yra visi dokumentai, kurie nėra oficialūs. Parašą privačiame dokumente gali patvirtinti įgaliota valstybės institucija arba juridinis ar fizinis asmuo, turintis viešuosius įgaliojimus (pvz., notaras). Tokios privataus dokumento patvirtinimo žymos reikšmingos teisės požiūriu, o ši dokumento dalis gali būti laikoma ir oficialiu dokumentu. Oficialių dokumentų įrodomoji galia atskirai apibrėžta ZPP. Oficialus dokumentas įrodo juose patvirtintų arba konkrečiai nurodytų faktinių aplinkybių teisingumą (ZPP 224 straipsnio antra pastraipa). ZPP daroma prielaida, kad oficialaus dokumento turinys yra teisingas, tačiau leidžiama įrodyti, kad oficialiame dokumente įrašytos faktinės aplinkybės yra neteisingos arba kad oficialus dokumentas buvo neteisingai parengtas (ZPP 224 straipsnio trečia pastraipa). Slovėnijos civiliniame procese tai yra vienintelė įrodymų taisyklė.

Pagal atitinkamas taisykles patvirtinti užsienio oficialūs dokumentai turi tokią pat įrodomąją galią kaip ir Slovėnijos dokumentai, jeigu taikomi susitarimai dėl abipusio pripažinimo ir jeigu tarptautinėje sutartyje nenurodyta kitaip (ZPP 225 straipsnis).

ZPP taip pat nustatytos pareigos pateikti dokumentus taisyklės (pareiga pateikti dokumentus) – ji priklauso nuo to, ar dokumentą turi juo besiremianti šalis, priešinga šalis, valstybės institucija, ar viešuosius įgaliojimus turinti organizacija, ar trečiasis asmuo (fizinis arba juridinis asmuo).

Ekspertai. Kai atitinkamai faktinei aplinkybei nustatyti arba išaiškinti reikalingos techninės žinios, o teismas tokių žinių neturi, jis renka įrodymus pasitelkdamas ekspertus (ZPP 243 straipsnis). Teismas ekspertą paskiria specialia nutartimi, prieš tai išklausęs šalių nuomones šiuo klausimu. Ekspertą taip pat gali paskirti kolegijai pirmininkaujantis teisėjas arba prašomas teisėjas, jeigu jie įgalioti rinkti tokius įrodymus (ZPP 244 straipsnis). Ekspertai paprastai paskiriami iš teismo turimo specialaus teismo paskirtų ekspertų sąrašo; šią užduotį taip pat galima patikėti specializuotai institucijai. Ekspertais gali būti tik fiziniai asmenys. Ekspertai privalo vykdyti savo pareigas ir pateikti savo išvadas ir nuomonę (ZPP 246 straipsnio pirma pastraipa). Teismas gali skirti baudą ekspertui, kuris nustatytu metu neatvyksta, nors ir buvo tinkamai iškvieistas; jis taip pat gali skirti baudą ekspertui, kuris be pateisinamos priežasties atsisako vykdyti savo užduotis (ZPP 248 straipsnio pirma pastraipa). Teismas gali ekspertus jų prašymu atleisti nuo pareigos tik dėl priežasčių, dėl kurių jie gali atsisakyti liudyti arba atsakyti į kurį nors klausimą. Teismas taip pat gali atleisti ekspertus nuo jų pareigos dėl kitų pateisinamų priežasčių (pvz., didelio darbo krūvio). Remdamasis šia priežastimi, įgaliotas institucijos arba organizacijos, kurioje dirba ekspertas, darbuotojas taip pat gali prašyti taikyti išimtį (ZPP 246 straipsnio antra ir trečia pastraipos). Ekspertas taip pat gali būti nušalinamas tokiu pat būdu, kaip ir teisėjas; vienintelė šios taisyklės išimtis – kai asmuo, kuris anksčiau buvo apklaustas kaip liudytojas, gali dalyvauti kaip ekspertas (ZPP 247 straipsnio pirma pastraipa).

Ekspertų uždavinys – parengti savo išvadas ir nuomonę. Teismas taip pat nusprendžia, ar ekspertai turės savo išvadas ir nuomones tik žodžiu teismo bylos nagrinėjimo metu, ar jie taip pat turės jas pateikti rašytine forma prieš prasidedant teismo bylos nagrinėjimui. Teismas taip pat nustato terminą, per kurį ekspertas turi pateikti savo išvadas ir nuomonę. Paskyrus daugiau nei vieną ekspertą, jie savo išvadas ir nuomones gali pateikti kartu, jeigu dėl jų sutaria. Jeigu ekspertai nesutaria, kiekvienas ekspertas pateikia savo išvadas atskirai (ZPP 254 straipsnis). Jeigu ekspertų išvados iš esmės skiriasi arba jeigu vieno arba daugiau ekspertų išvados yra neaiškios, neišsamios ar prieštaringos arba prieštarauja ištirtoms aplinkybėms ir jeigu tokie netikslumai iš naujo atlikus ekspertų apklausą neištaisomi, įrodymai vėl renkami pasitelkiant tą patį arba kitą ekspertą (ZPP 254 straipsnio antra pastraipa). Tačiau jeigu vieno arba kelių ekspertų išvadoje yra prieštaravimų ar netikslumų arba jeigu dėl parengtos išvados teisingumo kyla pagrįstų abejonų, prašoma kitų ekspertų išvados (ZPP 254 straipsnio trečia pastraipa). Ekspertai turi teisę į išlaidų atlyginimą ir teisę į atlyginimą už savo darbą (ZPP 249 straipsnio pirma pastraipa).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Vertinant įrodymus taikomas laisvo įrodymų vertinimo principas. Teismas, veikdamas pagal savo įsitikinimus, nusprendžia, kurios faktinės aplinkybės laikomos įrodytomis, ir šiuo atveju remiasi išsamiau ir visapusišku kiekvieno atskiro įrodymo ir visų įrodymų vertinimu, taip pat sėkminga viso proceso baigtimi (ZPP 8 straipsnis). Todėl Slovėnijos civiliniame procese nėra pripažįstamos „įrodinėjimo taisyklės“, kuriomis įstatymų leidėjas iš anksto abstrakčiai nustato konkrečių įrodymų rūšių įrodomąją galią. Vienintelė šios taisyklės išimtis – oficialių dokumentų vertinimo taisyklė (žr. 2.5 klausimą).

Tačiau praktikoje taikoma taisyklė, pagal kurią, pvz., dokumentiniai įrodymai yra patikimesni (tačiau neturi didesnės įrodomosios galios) nei kiti įrodymai, pvz., liudytojų arba šalių parodymai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

ZPP nėra jokių nuostatų, reglamentuojančių, kad tam tikrų faktinių aplinkybių buvimui nustatyti būtina taikyti tam tikrus įrodinėjimo būdus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip. Kiekvienas liudyti kviečiamas asmuo privalo atvykti ir, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip, duoti parodymus (ZPP 229 straipsnio pirma pastraipa).

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Asmuo negali būti apklausiamas kaip liudytojas, jei, duodamas parodymus, pažeistų pareigą saugoti tarnybinę arba karinę paslaptį, išskyrus atvejus, kai kompetentinga institucija atleidžia jį nuo tokios pareigos (ZPP 230 straipsnis).

Liudytojai gali atsisakyti liudyti (ZPP 231 straipsnis):

klausimais, kuriuos šalis jiems patikėjo kaip savo įgaliotam atstovui;

klausimais, kuriuos šalis arba kitas asmuo išpažino jiems kaip dvasininkams;

dėl faktinių aplinkybių, kurias jie sužinojo kaip advokatai ar gydytojai arba versdamiesi bet kuria kita profesija ar vykdydami bet kurią kitą veiklą, kai turi pareigą saugoti paslaptį dėl visų faktinių aplinkybių, kurias sužinojo versdamiesi ta profesija ar vykdydami tą veiklą.

Liudytojai gali nesutikti atsakyti į tam tikrus klausimus, kai turi svarią priežastį, ypač jeigu atsakydami sukeltų sau arba tiesiosios linijos kraujo giminaičiams iki bet kokie laipsnio arba šoninės linijos kraujo giminaičiams iki trečiojo laipsnio didžiulę gėdą, akivaizdžią finansinę žalą arba duotų pagrindo jų baudžiamajam persekiojimui arba jeigu jie sukeltų didžiulę gėdą, akivaizdžią finansinę žalą savo sutuoktiniui arba svainystės santykiais siejamam giminaičiui iki antrojo laipsnio, taip pat antrojo laipsnio giminaičiui (net jeigu santuoka jau nutraukta) arba jų globėjui ar globotiniui, arba jų įtėviui (įmotei) ar įvaikiui arba duotų pagrindo jų baudžiamajam persekiojimui (ZPP 233 straipsnio pirma pastraipa).

Tačiau finansinės žalos sukėlimo rizika liudytojai negali naudotis kaip priežastimi atsisakyti liudyti dėl teisinių sandorių, kuriuose jie dalyvavo kaip liudytojai, dėl veiksmų, kuriuos atliko kaip kurios nors ginčo šalies teisių perėmėjai ar atstovai, dėl faktinių aplinkybių, susijusių su turto režimu giminytės santykių ar santuokos atveju, dėl faktinių aplinkybių, susijusių su gimimu, santuoka ar mirtimi, arba tais atvejais, kai pagal specialias taisykles jie turi pateikti prašymą arba duoti parodymus (ZPP 234 straipsnis). Liudytojas taip pat negali atsisakyti duoti parodymų remdamasis komercinės paslapties išsaugojimo pagrindais, jeigu tam tikras faktines aplinkybes būtina atskleisti siekiant naudoti visuomenei arba kitam asmeniui, jeigu tokia nauda yra didesnė, palyginti su nuostoliais, kurie atsirastų atskleidus komercinę paslaptį (ZPP 232 straipsnis).

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip. Jeigu liudytojai, kurie buvo tinkamai iškviesti, neatvyksta ir jų nedalyvavimas nepateisinamas arba jeigu jie be leidimo palieka vietą, kurioje turėtų būti išklausti, teismas gali nurodyti atvesdinti juos įėga ir pareikalauti padengti atitinkamas išlaidas, taip pat gali paskirti baudą (ne daugiau kaip 1 300 EUR). Be to, teismas gali skirti tokią baudą liudytojui, kuris atvyksta, tačiau po to, kai buvo informuotas apie pasekmes, atsisako liudyti arba atsakyti į konkrečius klausimus dėl priežasčių, kurios, teismo manymu, yra nepateisinamos. Pastaruoju atveju teismas gali, jeigu liudytojas vis dar nenori liudyti, skirti laisvės atėmimo bausmę, iki jis panorės liudyti arba jo parodymai bus nebereikalingi, tačiau ne ilgiau nei vieną mėnesį (ZPP 241 straipsnio pirma ir antra pastraipos).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Liudytoju gali būti kiekvienas asmuo, galintis pateikti informaciją dėl faktinių aplinkybių, kurias reikia įrodyti (ZPP 229 straipsnio antra pastraipa). Galėjimas būti liudytoju nepriklauso nuo veiksnio. Vaikas arba asmuo, kuris buvo pripažintas visiškai arba iš dalies neveiksniumi, gali būti liudytoju, jeigu jis iš tikrųjų gali pateikti informacijos dėl bylai reikšmingų teisinių faktinių aplinkybių. Klausimą, ar liudytojas gali liudyti, kiekvienu atveju spręš teismas.

Šalis arba šalies teisinis atstovas negali būti liudytoju, o paprastas atstovas (*slov. pooblašćenec*) arba į bylą įstojęs asmuo (*slov. stranski intervenient*) gali.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Dėl liudytojų apklausos žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

Vaizdo konferencija reglamentuojama ZPP 114a straipsnyje, kuriame nurodyta, kad teismas šalių sutikimu leidžia joms ir jų atstovams bylos nagrinėjimo metu būti kitoje vietoje ir toje vietoje atlikti procesinius veiksmus, jeigu bylos nagrinėjimo vietoje ir vietoje arba vietose, kurioje (-iose) yra šalys ir (arba) jų atstovai, galima užtikrinti garso ir vaizdo perdavimą. Tokios pat sąlygos taikomos įrodymų rinkimui apklausiant šalis, liudytojus ir ekspertus.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Civiliniame procese paprastai negalima naudoti neteisėtai (pvz., neteisėtai klausantis pokalbių telefonu) gautų įrodymų. Tačiau teismų praktikoje nustatyta, kad tokius įrodymus galima naudoti išimtiniais atvejais, jeigu tam yra pateisinamos priežastys arba jeigu toks įrodymų rinkimas yra ypač svarbus siekiant užtikrinti konstitucinės teisės apsaugą. Šiuo atveju, be to, kad kai kuriuos įrodymus buvo galima gauti neteisėtai, lemiamą vaidmenį atlieka tai, ar dėl civiliniame procese pateiktų įrodymų būtų pakartotinai pažeidžiamos žmogaus teisės.

Nepriimtinių įrodymų ir įrodymų, kurių neįmanoma gauti, atveju reikia atkreipti dėmesį į ZPP 3 straipsnio trečią pastraipą, kurioje nurodyta, kad teismas nepripažįsta šalių prašymų, kurie prieštarauja imperatyvioms taisyklėms arba moralės normoms.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu pareiškimas sudaro ieškinio arba kokio nors prašymo dalį, jis nebus laikomas įrodymu, tačiau turės faktinio šalies argumento statusą, kurį šalis turės pagrįsti atitinkamais įrodymais. Jeigu pareiškimas yra dokumento, kuris pateiktas kaip šalies argumentų įrodymas, dalis, tas pareiškimas turės dokumento statusą.

Šalies pareiškimas, pateiktas per šalių apklausą, taip pat laikomas įrodymu, nes ZPP šalių apklausa pripažįstama įrodymu (ZPP 257 straipsnis).

Susijusios nuorodos

[http://www.pisrs.si/Pis.web/;](http://www.pisrs.si/Pis.web/)

[https://www.uradni-list.si/;](https://www.uradni-list.si/)

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov;>

[http://www.sodisce.si/.](http://www.sodisce.si/)

Paskutinis naujinimas: 23/11/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Suomija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Ieškovas turi įrodyti faktus, reikalingus reikalavimams įteisinti, o atsakovas privalo įrodyti gynybinius argumentus. Įrodymų nepateikusi proceso šalis rizikuoja, kad jos reikalavimai bus laikomi neįrodytais.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų faktų įrodyti nereikia. Be to, nereikia įrodyti visuotinai pripažintų faktų arba faktų, kurie teismui žinomi *ex officio*. Žinoma, galima pateikti priešingus įrodymus.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Šiuo atžvilgiu teisės aktuose tik įtvirtinta nuostata, pagal kurią teismas, atidžiai įvertinęs visus paaiškėjusius faktus, privalo nuspręsti, kas laikytina tiesa byloje. Suomija taiko „laisvo įrodymų vertinimo“ principą, taigi, tai yra tinkamų įrodymų pateikimo teismui klausimas.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Praktiškai suinteresuotosios šalys turi pačios gauti įrodymus, kuriais pageidauja remtis. Teisės aktuose teismui taip pat leidžiama nuspręsti surinkti įrodymus savo iniciatyva. Tačiau teismas negali savo iniciatyva prieš abiejų suinteresuotųjų šalių valią nurodyti apklausti naujo liudytojo arba pateikti naujo dokumento, jeigu nagrinėjama byla yra tokia, kurią galima išspręsti neteismine tvarka.

Tam tikrais, pvz., tėvystės nustatymo, atvejais teismui nustatyta pareiga užtikrinti, kad būtų gauti visi reikiami įrodymai.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įrodymai renkami per pagrindinį posėdį.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti tokį prašymą, jeigu, pavyzdžiui, įrodymai yra nesusiję su byla arba tas bylos aspektas jau įrodytas. Prašymas surinkti įrodymus taip pat gali būti atmestas, jeigu jis pateikiamas pernelyg vėlyvu etapu.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įvairios įrodinėjimo priemonės – tai suinteresuotųjų šalių, liudytojų ir ekspertų apklausa, rašytinių įrodymų ir ekspertizų pateikimas ir nagrinėjimas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojo ar eksperto pateiktų žodinių parodymų vertinimas nesiskiria nuo rašytinės ekspertizės vertinimo. Tačiau teismai nepriima rašytinių liudytojų pareiškimų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Ne. Įrodymus teismas gali laisvai vertinti savo nuožiūra.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Paprastai liudytojas negali atsisakyti teikti parodymų.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Teisė atsisakyti duoti parodymus turi suinteresuotosios šalies sutuoktinis, sužadėtinis ir tiesioginės aukštutinės ar žemutinės linijos giminaičiai, taip pat suinteresuotosios šalies broliai (seserys) bei jų sutuoktiniai ir suinteresuotosios šalies įtėviai ar įvaikiai. Be to, teisės aktuose numatyti įvairūs kiti atvejai, kai liudytojas turi teisę arba pareigą atsisakyti duoti parodymus.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, be teisėtos priežasties atsisakęs duoti parodymus, gali būti įpareigotas tai daryti arba sumokėti baudą. Jeigu liudytojas vis tiek atsisako duoti parodymus, teismas gali nurodyti jį sulaukyti, kol jis sutiks duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Teismas gali savo nuožiūra nuspręsti, ar (pavyzdžiui) jaunesnis nei penkiolikos metų asmuo arba psichikos sutrikimų turintis asmuo gali būti apklaustas kaip liudytojas.

Tam tikros asmenų grupės, pvz., gydytojai ir teisininkai, negali duoti parodymų klausimais, jiems patikėtais pagal jų pareigas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Paprastai proceso šalis, kviečianti apklausti liudytoją, tą liudytoją apklausia pirmoji. Tada kita proceso šalis turi teisę atlikti kryžminę liudytojo apklausą. Po kryžminės apklausos teismas ir suinteresuotosios šalys gali pateikti liudytojui papildomų klausimų.

Liudytojas gali būti apklausiamas per vaizdo konferenciją arba naudojantis kitomis tinkamomis telekomunikacijų technologijomis, kuriomis nustatomas garso ir vaizdo ryšys tarp posėdyje dalyvaujančių asmenų, jeigu teismas mano, kad tai tinkama. Ši tvarka gali būti taikoma, pavyzdžiui, jeigu liudytojas neturi galimybių asmeniškai atvykti į teismą arba jeigu dėl jo dalyvavimo susidarytų nepagrįstų išlaidų, arba jeigu liudytojas yra jaunesnis nei penkiolikos metų. Tam tikrais atvejais liudytojas taip pat gali būti apklaustas telefonu.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teisės aktuose konkrečių nurodymų, taikomų tokiomis aplinkybėmis, nenumatyta. Teismas savo nuožiūra turi nuspręsti, kokią reikšmę tokie įrodymai turės.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip. Suinteresuotosios šalys gali būti laisvai apklaustos siekiant paimti įrodymus, o civilinėje byloje jos gali būti prisaikdintos apklausai dėl faktų, kurie yra itin reikšmingi bylai išspręsti. Suinteresuotosios šalies pareiškimas, pateiktas kaip parodymai, bus vertinamas pagal tuos pačius kriterijus, kaip ir liudytojo parodymai.

Nuorodos

[Įrodymų paėmimas](#) (Teisingumo ministerija, Suomija)

Brošiūra: [Liudijimas teisme](#) (Teisingumo ministerija, Suomija)

Paskutinis naujinimas: 26/09/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Švedija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Švedijos teisėje taikomi įrodinėjimo būdo ir įrodymų priimtumo principai. Išsamiai įvertinęs visas bylos nagrinėjimo metu išaiškėjusias aplinkybes, teismas turi nuspręsti, kas byloje įrodyta. Tik teismas nusprendžia, kokią įrodomąją galią suteikti įrodymams.

Teismų praktikoje yra nustatytos tam tikros įrodymų priimtumo taisyklės, įskaitant taisykles, susijusias su įrodinėjimo našta. Pagal iš esmės supaprastintą taisyklę, kuriai taikomos įvairios išimties, kokius nors teiginius nurodanti šalis paprastai turi juos įrodyti. Jeigu viena šalis nustatė, kad gali lengviau apsaugoti tam tikros faktinės aplinkybės įrodymus, dažnai būtent jai perkeliama įrodinėjimo našta. Jeigu šalis nustatė, kad jai sudėtinga pateikti tam tikros aplinkybės įrodymus, tai taip pat gali būti svarbu nustatant, kuriai šaliai priklauso įrodinėjimo našta. Jeigu, pvz., koks nors asmuo reikalauja sumokėti skolą, jis privalo įrodyti turįs tokį reikalavimą priešingos šalies atžvilgiu. Jeigu priešinga šalis teigia skolą jau grąžinusi, tuomet ji turi pareigą įrodyti šį faktą. Bylose dėl atsakomybės už nuostolius paprastai įrodinėjimo našta priklauso šaliai, kuri teigia patyrusi nuostolių. Taip pat gali būti atvejų, kai tam tikros faktinės aplinkybės įrodinėjimo našta perkeliama priešingai šaliai.

Jeigu pateikti įrodymai nėra pakankamai tvirti, teismas, nagrinėdamas bylą, negali remtis atitinkama aplinkybe. Jeigu byloje reikia nustatyti patirtų nuostolių dydį, galima taikyti išimtį, pagal kurią teismas gali, jeigu nuostolių dydžio įrodymų pateikti neįmanoma arba tai padaryti yra labai sudėtinga, nustatyti apytikslį pagrįstą nuostolių dydį.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Žr. atsakymą į 1.1 klausimą.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodymų svarumui nustatyti reikalavimai priklauso nuo konkrečios bylos rūšies. Civilinėse bylose paprastai reikalaujama patvirtinti atitinkamą faktinę aplinkybę. Tam tikrose civilinėse bylose gali būti taikomas mažesnis įrodymų svarumo reikalavimas. Pavyzdžiui, galima paminėti bylas dėl vartotojų draudimo liudijimų, kuriose tikimybė, kad apdraustasis patyrė draudžiamąjį įvykį, yra laikoma pakankamu įrodymu, jeigu ji yra labiau tikėtina nei tikimybė, kad toks draudžiamasis įvykis neįvyko.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Šalis pačios yra atsakingos už įrodymus. Nedispozityviose bylose, t. y. bylose, kuriose nagrinėjami klausimai, dėl kurių šalys negali taikiai susitarti, teismas turi galimybę pats pateikti įrodymus byloje, kai nėra viena iš šalių to neprašo. Todėl byloje, susijusiose su suėmimu ar lankymo teisėmis, teismas gali nuspręsti, kad tyrimui reikia papildomų įrodymų. Civilinėse bylose, kuriose šalys gali taikiai susitarti (šios bylos dar vadinamos dispozityvinėmis bylomis), teismas savo valia negali pateikti naujų įrodymų byloje.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įrodymai nagrinėjami pagrindiniame posėdyje.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti įrodymus, jeigu šalis nori įrodyti tai, kas byloje nėra reikšminga. Tai taikoma ir tuomet, kai įrodymai yra nereikalingi arba jie akivaizdžiai neturės jokios reikšmės. Be to, yra taisyklės, kuriose nurodyta, kad rašytiniais parodymais gali būti remiamasi tik tam tikromis išimtinėmis aplinkybėmis.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Švedijoje iš esmės yra penkios pagrindinės įrodymų rūšys (įrodymų rinkimo priemonės). Tai yra:

rašytiniai įrodymai;
liudytojų apklausa;
šalies apklausa;
eksperto apklausa;
apžiūra.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas paprastai yra apklausiamas žodžiu teisme. Rašytiniais liudytojų parodymais neprivaloma remtis. Tačiau teismui leidus liudytojas gali naudotis užrašais, padedančiais jam prisiminti aplinkybes. Apklausa pradeda liudytoją iškvietusis šalis (tai vadinama tiesiogine apklausa), išskyrus atvejus, kai teismas nustato kitaip. Tuomet galimybė užduoti klausimus suteikiama priešingai šaliai (kryžminė apklausa).

Jei įrodymus pateikia ekspertas, bendra taisyklė yra ta, kad jis turi pateikti rašytinį pranešimą. Vienos iš šalių prašymu ir jeigu tai yra akivaizdžiai svarbu, ekspertas byloje yra apklausiamas ir žodžiu. Žodinė apklausa taip pat atliekama esant būtinybei ekspertą išklausti tiesiogiai teisme.

Jeigu bylą norima baigti po pagrindinių apklausų, – pvz., norint apklausti liudytoją, – rašytiniai įrodymai ir ekspertų pranešimai turi būti garsiai perskaityti bylos nagrinėjimo metu, kad priimdamas sprendimą teismas atsižvelgtų į pagrindines aplinkybes. Tačiau teismas gali nuspręsti, kad rašytiniai įrodymai pagrindiniame posėdyje buvo išklausti, nors jie ir nebuvo garsiai perskaityti posėdyje.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Švedijos teisėje taikomas įrodymų priimtumo principas. Tai, be kita ko, reiškia, kad teisėje nėra konkrečių principų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti atskirų įrodymų svarumą. Vietoj to teismas nepriklausomai įvertina visus pateiktus įrodymus ir nusprendžia, ką byloje galima laikyti įrodymais.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Įrodymų priimtumo principas reiškia, kad nėra jokių taisyklių, kuriose būtų konkrečiai nurodyta, kad tam tikroms aplinkybėms patvirtinti reikalingi tam tikros rūšies įrodymai. Vietoj to teismas, nagrinėdamas tai, kas buvo įrodyta, atlieka bendrą bylos aplinkybių vertinimą.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Švedijoje taikoma bendra pareiga liudyti. Tai reiškia, kad liudyti iškviestas asmuo turi pareigą liudyti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Pareiga liudyti asmeniui netaikoma byloje, kurioje ji su šalimi sieja glaudūs giminystės ryšiai. Liudytojas gali atsisakyti komentuoti tam tikrą faktinę aplinkybę, jeigu dėl savo pareiškimo jis būtų priverstas atskleisti padaręs nusikaltimą arba negarbingą veiksmą. Liudytojas taip pat gali tam tikromis aplinkybėmis atsisakyti atskleisti komercines paslaptis. Kai kurių specialistų, pvz., sveikatos priežiūros darbuotojų, pareigai liudyti taikomi tam tikri apribojimai.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Asmuo, kuris turi būti išklaustas kaip liudytojas, yra kviečiamas į bylos nagrinėjimą grasinant bauda. Jeigu liudytojas neatvyksta be pateisinamos priežasties, pvz., ne dėl ligos, jam už neatvykimą yra skiriama bauda. Jeigu liudytojas neatvyksta, teismas taip pat gali nuspręsti, kad policija turi priverstinai jį atvesdinti. Galiausiai teismas turi galimybę suimti asmenį, kuris be pateisinamos priežasties atsisako liudyti ar atsakyti į klausimus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Jeigu kviečiamas liudyti asmuo yra jaunesnis nei 15 metų amžiaus arba turi protinės veiklos sutrikimų, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nuspręs, ar jis gali būti apklausiamas kaip liudytojas. Taip pat žr. 2.9 klausimą.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojų apklausa paprastai pradeda liudytoją iškvietusis asmuo (tiesioginė apklausa). Paskui priešingai šaliai suteikiama galimybė užduoti klausimus (kryžminė apklausa). Po kryžminės apklausos liudytoją iškvietusis asmuo ir teismas gali užduoti papildomus klausimus. Teismas turi atmesti klausimus, kurie akivaizdžiai nesusiję su byla, yra painūs arba kitokiu būdu netinkamai pateikiami.

Šalys, liudytojai ir kiti teismo posėdyje privalantys dalyvauti asmenys turi turėti galimybę dalyvauti per atstumą naudojant vaizdo ryšio priemones, jeigu tai yra tinkama. Tačiau tebegalioja pagrindinė taisyklė, kad teismo posėdyje privalantys dalyvauti asmenys turi asmeniškai atvykti į teismą.

Liudytojas gali būti apklausiamas telefonu, jeigu tai yra tinkama atsižvelgiant į išlaidas, kurios priešingu atveju būtų patiriamos nurodžius liudytojui atvykti į teismą, ir liudytojo asmeninės apklausos posėdyje svarbą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Įrodymų priimtumo principas reiškia, kad yra tik tam tikros retos išimtys, kai draudžiama naudoti tam tikros rūšies įrodymus. Todėl tai, kad įrodymai buvo gauti neleistinu būdu, iš esmės nereiškia, kad jais nebus remiamasi bylą nagrinėjant teisme. Tačiau tai gali būti svarbu, jeigu vertinant įrodymus nustatoma ribota jų įrodomoji galia.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalis negali duoti parodymų, tačiau jos apklausa vykdoma prisiekus; tokiu atveju šaliai gresia baudžiamoji atsakomybė, jei ji pateikia neteisingą informaciją. Paskutinis naujinimas: 05/11/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.